

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
38–39/2016
24. september 2016

Cena 1,- €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

TRANSPORTY NA SMRŤ
NEŠLI LEN ZO SLOVENSKA
Strana 4.

ČO OSVIENČIMSKÝ
CYKLÓN NEODVIAL
Strana 7.

LITERÁT A MATIČIAR J. REZNÍK
O TVORBE, KNIHÁCH A MATICI
Strana 10.

HOMÍLIA ARCIBISKUPA BOBERA
NA PÚTI V ŠAŠTÍNE-STRÁŽACH
Strana 11.

KRACH MULTIKULTÚRNEJ
SPOLOČNOSTI NA ZÁPADE
Strana 16.

SLOVO O SLOVENSKU

V septembri začína kalendár nenápadne pritakávať jeseni, žiaci sa vracajú do škôl a väčšina z nás si spolu s básnikom povie: Jeseň je strašne bohatá, jeseň tá všetko slúbi, no ten, čo ľúbil, sklamal sa, a ten, čo sklamal, ľúbil...

Mnohí z nás v tichom zamyslení práve v toto ročné obdobie viac ako kedykoľvek predtým pocítia starú zákonitosť, že všetko, čo bolo zrodené, musí aj umrieť. V takýto okamih človek už oddávna hľadá nejaký pevný bod, o ktorý by sa mohol oprieť pred zákonitosťou vlastnej pomínutelnosti. Jedným z najčastejších pevných bodov sú napríklad pre dieťa rodičia, najmä matka. No aj tá je v plynutí času pomínutelná a myšlienka na to zvlášť zraňuje ľudské vnútro. V modernej dobe je na to zdanlivým liekom materiálny dostatok, hedonistické plytvanie zdrojmi v mene konzumu a zatváranie očí pred duchovným rozmerom vesmíru, ktorý sa z Božieho diela zmenil na síce nekonečný, ale predsa len materiálny zhluk galaxií, slnc a planét.

Na Slovensku ešte stále živá kresťanská tradícia ponúka východisko. Napriek neustálym útokom na vieru ako na prežitok, ktorý spolu so slovami národ či láska nahradíme slovami konzum, spoločnosť a rozkoš, máme ten pevný bod na dosah ruky. Je ňou matka Ježiša Panna Mária. Jej sviatok na 15. septembra pre celú rímskokatolícku cirkev ustanovil až pápež Benedikt XIII. v roku 1727 a zároveň povolil, aby sa Panna Mária Sedembolestná uctievala ako patrónka Slovenska. Jej národnou svätynou sa stal šaštínsky chrám s dlhým zoznamom zázrakov uskutočnených na príhovor tejto svätice takej blízkej Slovákom. Je to vlastne personifikácia matky s jej nekonečnou láskou, trpezlivosťou a milosrdenstvom, ktoré pomáhajú nachádzať pevný bod vo víre času, vyjadrený napríklad slovami: „Oroduj za nás, Matka sedembolestná Panna Mária, aby sme sa stali hodní prisľúbení Kristových.“

Maroš M. BANČEJ

V Šaštíne sa veriaci modlili k Sedembolestnej Panne Márii Cirkev ostro proti neoliberalizmu

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív

Íri majú sv. Patrika, Maďari sv. Štefana, Slováci Sedembolestnú Pannu Máriu. Hovoríme o patrónoch, ktorých si jednotlivé národy ctia a považujú za svojich ochrancov. Kult Sedembolestnej Panny Márie pochádza z kresťanského Východu od cirkevného otca sv. Efréma Sýrskeho, ktorý žil v rokoch 306 – 373. Pápež Ján Pavol II. počas svojej prvej verejnej návštevy po zotavení sa z atentátu v sídle Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme povedal: „Vaši apoštoli svätí Cyril a Metod získali vzdelanie v Carihrade, kde mariánska úcta existovala už od prvých storočí kresťanstva. Či netreba tu hľadať aj najhlbšie korene mariánskej úcty Slovákov k Sedembolestnej?“

Najstarší kostol zasvätený Panne Márii Sedembolestnej je v Trstíne-Hájičku z roku 1245. Tradícia úcty k Sedembolestnej Panne Márii je však na Slovensku najviac zviazaná so Šaštínom, kde sa nachádza jej socha z roku 1564. Podľa cirkevného historika Ľuboslava Hromjaka „ju dala vyhotoviť nábožná grófká Angelika Caborová-Bakičová a uložila ju do kaplnky, ktorá dodnes stojí vedľa národnej baziliky. Spolu s obyvateľmi Šaštína a okolitých osád prichádzala prosiť, aby Sedembolestná ochránila tento kraj pred Turkami“.

■ DUCHOVNÉ DEDIČSTVO

Pápež Pius VII. rozšíril sviatok Sedembolestnej na celú katolícku cirkev. Na žiadosť slovenských biskupov pápež Pius XI. v roku 1927 potvrdil tradíciu Slovákov uctievať Pannu Máriu Sedembolestnú ako svoju patrónku. Pápež Pavol VI. v roku 1964 potvrdil starobylosť kultu hlavnej patrónky Slovenska a vyhlásil šaštínsky chrám Sedembolestnej za baziliku minor. V roku 1966 ju vyhlásil za hlavnú patrónku Slovenska.

Počas minulého volebného obdobia sa vláda pokúšala znížiť počet štátnych sviatkov a ako jednu z možností navrhla 15. september. Odporúčanie natrafilo na odpor obyvateľstva, podpisovú akciu podporilo takmer stodvadsaťosemtisíc občanov. Téma spojila Slovákov doma aj v zahraničí naprieč politickým spektrom.

Vyššie tridsaťtisíc pútnikov sa v Šaštíne poklonilo Sedembolestnej Panne Márii.

Národná svätynia v Šaštíne a zbor duchovných na oslavách patrónky Slovenska.

Napokon Úrad vlády SR vydal stanovisko, v ktorom sa uvádzalo, že návrh na zrušenie 15. septembra ako dňa pracovného pokoja možno uskutočniť iba za predpokladu otvorenia

Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou. Odvtedy podobný návrh nezaznel. Sviatok Sedembolestnej je viac než iba deň pracovného pokoja. Je

súčasťou našej histórie, duchovným dedičstvom Slovákov.

■ UTOPENÍ V NENÁVISTI

Hlavným celebrantom svätej omše na tohtoročných oslavách patrónky Slovenska bol košický arcibiskup metropolita Bernard Bober. V homílii upriamil pozornosť na zmysel motivácie v živote človeka. Povedal, že chvíľami má pocit, akoby sme ako národ nestáli o svoju budúcnosť. Chýba nám viera. „Potrebujeme Božiu pomoc a milosrdenstvo, aby sme sa netopili v nenávisti. Ale keď verejne zaujmeme postoj, neznamená to, že vyjadríme nenávisť,“ povedal v súvislosti s postojom cirkvi ku gender ideológii.

„Dnes sa robí všetko pre to, aby sa umlčala Božia pravda a hlas cirkvi,“ povedal arcibiskup a konštatoval, že ak aj naďalej bude kresťanstvo potláčané, nasledovať bude anarchia alebo nový režim – peklo na zemi. Dotkol sa aj médií, že neinformujú objektívne a z kresťanstva sa skôr posmieávajú. Na svätej omši sa zúčastnil prezident SR Andrej Kiska a emeritný prezident Ivan Gašparovič, poslanci NR SR a členovia vlády. Pri príležitosti sviatku Sedembolestnej poslal pozdrav na Slovensko pápež František.

Celú kázeň metropolitu arcibiskupa B. Bobera uverejňujeme na strane 11.

3 OTÁZKY PRE:

politika Andreja DANKA, predsedu SNS a Národnej rady SR

Programové ciele a zámery naplníme do bodky

• Verejnosť pozitívne zareagovala na váš výrok, že nepodporíte taký zákon v parlamente, ktorý vytiahne čo len jedno euro navyše z vreciek občanov. Týka sa tento výrok iba koncesii?

Platí, že ani jeden zákon, ktorý zoberie euro ľuďom z vreciek, nebude prechádzať so súhlasom Slovenskej národnej strany. Ak by prešiel návrh o zvýšení koncesionárskych poplatkov, vzal by rodinám tri eurá mesačne. Pre niekoho, kto zarába päťsto eur a živí deti, to nie je málo. To som tlmočil koalíčnym partnerom a za tým si stojím.

• Ako vnímate fakt, že politická sila strán v parlamente neodráža výsledok volieb?

Už som sa vyjadril, že Slovenská národná strana svoj poslanecký klub rozširovať nebude. Budeme disponovať len tými poslancami, ktorí sa do parlamentu dostali z kandidátky SNS a sú členmi SNS, keďže všetci naši kandidáti sú aj členmi strany. Nie som zástanca naberania členov a posilňovania poslaneckých klubov prestupmi poslancov. SNS má svoje programové vízie a svoje ciele a bude ich naplňať so svojimi ľuďmi. Nevidím dnes alternatívu s akoukoľvek inou politickou stranou. Je však dôležité, že poslanci, ktorí sa do parlamentu dostali pôvodne z kandidátky strany Siet', vládnú koalíciu budú podporovať, a takisto aj plnenie programového vyhlásenia vlády.

• Dôverujete politikom, ktorí majú vo svojej kariére za sebou niekoľkonásobné stranické prestupy?

Kto chce do SNS vstúpiť, môže, ak bude dodržiavať naše stanovky a nie je členom inej politickej strany. Aj keď v našich radoch máme členov, ktorí boli kedysi v iných politických stranách. Ale všetko je proces, vývoj, niektoré politické strany už neexistujú alebo už nereprezentujú pôvodne deklarované vízie a títo ľudia hľadali možnosť naplnenia svojich politických aktivít v strane, ktorá je názorovo a hodnotovo blízka tej ich pôvodnej.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK, Foto: archív SNN

VSNN 40/2016
SI PREČÍTATE

■ Hviezdná brána na skale, kde si podávajú ponad Váh ruky dve horstvá
■ Krajina draka sa dlhodobo usiluje o iné geopolitické rozdelenie sveta
■ Zámer síce celkom nevyšiel, ukázal však húževnatosť kollárovských ryžiarov

Koncesionárske poplatky nie sú hlavným problémom masmédií Čas vzoprieť sa novodobým kolonizátorom

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív

Súkromná televízia TA3 po prázdninách začala svoje politické relácie vo veľkom štýle. Predsedu parlamentu Andreja Danka nadchla až tak, že ju hodnotí lepšie než televíziu verejnoprávnu. Dokonca sa vyjadril v tom zmysle, že by bolo potrebné finančne prispieť aj súkromným televíziám, ktoré plnia funkciu verejnoprávneho média.

Pochopiteľne, nijaká súkromná televízia nemôže nahradiť verejnoprávnu. Fungujú na odlišných zákonných úpravách, majú rozdielne poslanie. Lenže ak niektoré formáty publicistiky robí lepšie súkromné médium, treba sa zamyslieť nad úrovňou RTVS. Napokon, ako potvrdenie neprofesionality tamojších moderátorov by sa dala uviesť relácia Sobotné dialógy z 10. septembra, v ktorej Branislav Dobšinský nevyužil účasť premiéra Roberta Fica na odpovede k zásadným otázkam, ale takmer celú reláciu venoval ministrovi Robertovi Kaliňákovi a kauze Bašternák.

■ PARLAMENTNÝ (NE)PORIADOK

Zdá sa, že pokus predsedu parlamentu urobiť z NR SR dôstojnú inštitúciu, ho poriadne zamestnáva, keďže

jeho návrhy na zmenu rokovacieho poriadku nenachádzajú pochopenie u politikov, ktorí si z rokovacej sály parlamentu urobili Hyde Park. Slovenské príslovie hovorí, že nebude z vlka baranina ani zo psa slanina. Sotva sa dá čakať od poslanca Igora Matoviča, že ho nadchne „nová poslanecká kultúra“ a prevychovajú jej ustanovenia, keď mu chýba takt, zmysel pre poriadok a elementárna slušnosť. Ale túto kauzu by mohli zohľadniť voliči v budúcich voľbách, aby neposielali do parlamentu bezočivcov a kriklúňov. Premiér Robert Fico je vo svojich vyjadreniach opatrnejší. Vie, že väčšina slovenskej spoločnosti je citlivá na svoju národnú a kresťanskú identitu, tak verejnosť ubezpečil, že nijaká islamizácia štátu nehrozí. No na druhej strane pripustil bezvívový styk

pre Turecko ako splnenie požiadavky tejto krajiny za regulovaný prístup k imigrantskej politike. Ani prípadný vstup Turecka do Európskej únie nie je pre Fica neprijateľný.

■ OTÁZNIK NAD DVOJMÉDIOM

Premiér sa dotkol aj koncesionárskych poplatkov, ktoré navrhuje zvýšiť rezort kultúry. Odvolal sa na Programové vyhlásenie vlády a opakovane vyjadril podporu ministrovi Marekovi Maďaričovi. Vzápätí spochybnil objektívnosť vysielania RTVS a položil rečnícku otázku, či bolo správne spojenie rozhlasu s televíziou? Verejnosť, najmä odborná, dlhodobo spochybňuje projekt RTVS a považuje ho za politicky účelový. Vznikol za vlády Ivety Radičovej, takže bolo dosť času venovať mu pozornosť. Napríklad aj v Programo-

Areál STV v Mlynskej doline pustne – spojenie televízie a rozhlasu vyvoláva otázky.

vom vyhlásení vlády. Robert Fico sa v TA3 nevyhol argumentačnej praxi politikov – vyberať a použiť tie, ktoré sa práve hodia. Je predsa známe, že hodnotením tlače vo svete sa zaoberajú americké mimovládne organizácie. Dokonca aj Kongres USA, ktorý v rámci správy o stave demokracie vo svete hodnotí aj stav slobody slova. Ak tieto organizácie hodnotia SR v slobode tlače ako dvanástu najlepšiu vo svete, mali by sme to brať skôr ako výstrahu než dôvod na spokojnosť. Ešte si predsa pamätáme hodnotenie stavu slobody tlače na

Slovensku za Mečiara, ktorého zardili do desiatky najväčších nepriateľov slobody tlače. Pritom pluralita médií bola vtedy podstatne vyššia než dnes. Ba dá sa hovoriť o tom, že v súčasnosti takmer nejestvuje. Média pôsobiace ako pluralitné stoja na okraji záujmu vládnej moci, živoria a navyše sú mainstreamom často nálepované za kontroverzné, ba až konšpiračné a vytlačané z trhu. Ak teda má vláda venovať pozornosť médiám, tak koncesionárske poplatky sú čosi, čo v celej mediálnej problematike vôbec nestoja za reč.

Bratislavský pokus reštartovať úniu dvadsiatich siedmich krajín Európa nesmie ísť nesprávnym smerom

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

Neúčasť predstaviteľov Veľkej Británie na samite bola viac ako symbolická. Európa bez nej bude zrejme úplne iná ako Európa s ňou. A aká by mohla a mala byť, o tom diskutovali predstavitelia dvadsiatich siedmich členských krajín Európskej únie práve v našom hlavnom meste, kde sa začalo hovoriť o Bratislavskom procese.

„V dobe po brexite je nevyhnutné sa stretnúť,“ povedal na začiatku stretnutia predseda vlády SR a pozývateľ Robert Fico. Odchodom Británie zo spoločenstva a možným zvolením Donalda Trumpa v USA za prezidenta sa vynorila najzávažnejšia otázka blízkej budúcnosti Únie – spoločná európska bezpečnosť. Politici sa v Bratislave zhodli na nevyhnutnosti budovania systému kolektívnej bezpečnosti kontinentu. Mal by byť dokonca v hierarchii dôležitosti nadradený Severoatlantickej aliancii.

■ OBRANA SPOLOČENSTVA

Dokazujú to iniciatívy francúzskeho prezidenta François Hollande,

ktorý však zároveň žiadal o podporu. V Bratislave vyhlásil, že Francúzsko vo

veci európskej obrany vyvinulo veľké úsilie, ale nemôže a nechce zostať

v ňom osamotené. Naopak, výroky nemeckej kancelárky Angely Merkelovej akoby len dokumentovali jej váhanie či až lavírovanie – aj vzhľadom na politickú situáciu v Nemecku pre ňu nelichotivú.

■ STRET DVOCH VÍZIÍ

Predseda Európskej rady Donald Tusk formuloval potreby Únie mimoriadne jasne a konkrétne. Podľa neho Európou v poslednom čase otriasli „všetky druhy kríz“ a nemôže sa správať, akoby sa nič nestalo. „Domnievam sa, že najlepším mottom pre stretnutie v Bratislave je, že nemôžeme dopustiť, aby poučenia z týchto kríz vyšli nazmar,“ povedal. Únia by tiež mala spraviť „triezvu diagnózu príčin brexitu“, pripomenul Donald Tusk, síce predseda Európskej rady, ale Poliak, občan krajiny zoskupenej vo Všeľhradskej štvorke. Toto zoskupenie sa stáva malou úniou v Únii a je natoľko atraktívne, že už aj jeden z kandidátov na prezidenta Rakúska uvažuje o vstupe jeho krajiny doň, ak bude zvolený. To priam desí „starú“ časť EÚ. Aj preto svoj plán fungovania Európskej komisie na ďalších

dvanásť mesiacov lídrom na stretnutí predstavil i šéf Komisie Jean-Claude Juncker. Sľúbil v ňom aj to, že európska pohraničná a pobrežná stráž bude plne funkčná do decembra. Dovtedy sa spustí aj systém zaznamenávania prekročenia hranice schengenského priestoru občanmi nečlenských štátov.

■ BRATISLAVSKÝ ZAČIATOK

Predstavitelia dvadsiatich siedmich krajín Európskej únie v metropole Slovenska predsa len ukázali akúsi jednotu a vyslali odkaz, že EÚ je jediný projekt, v ktorom chcú jej obyvatelia pokračovať. Najvýznamnejšou úlohou samitu bolo zastaviť vlnu pesimizmu a súčasne eliminovať riziko ďalšej novej série referend alebo pokusov o oslabovanie. Či sa to podarilo, ukáže blízka budúcnosť. Po Bratislavskom samite bude nasledovať každého pol roka ďalší, tiež neformálny, vždy v hlavnom meste momentálne predsedajúcej krajiny. Aj to je dôkaz úsilia nastoliť dôveru Európanov v spoločné idey, keď už sa ich dôvera v Brusel takmer stratila.

VŠIMLI SME SI

Usporiadať Dni slovenskéhozahraničia sa v tomto roku podujali naši krajania v Rumunsku. Začiatkom septembra vyše dvadsaťčlenná výprava Svetového združenia Slovákov v zahraničí navštívila Oradeu a slovenský Bihor, kde za účasti predsedu NR SR Andreja Danka, štátneho tajomníka MZVaEZ Lukáša Parízkua, predsedu Poslaneckej snemovne Parlamentu Rumunska Florina Iordachema

Dedinky chudobné, ale plné ľudskosti

odznali príhovory venované štátnemu sviatku Dňa ústavy SR, ale aj historickým okamihom prepojenia slovenského a rumunského národa a starostlivosti oboch národov o národnostné menšiny.

Program pokračoval seminárom Moja rodná dedina,

ktorý pripravil Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku. Náplňou seminára bola prezentácia slovenských miest a obcí v Rumunsku tak, aby jeho účastníci čo najkomplexnejšie predstavili svoju rodnú obec, jej kultúru, štruktúru i spôsob života. Delegáciu zo Slovenska, v ktorej bola aj riaditeľka Krajanského múzea MS Zuzana Pavelcová, na druhý deň pobytu čakala prehliadka mesta Oradea a oficiálne prijatie predstaviteľmi župnej rady. V popoludňajších hodinách nádvorie hradu v Oradei po slávnostnom otvorení Dní slovenskej kultúry v Rumunsku ožilo spevom a tancom. Priestor na prezentáciu dostali tamojšie slovenské folklórne súbory i gastronomické špeciality. Posledný deň delegáciu čakala návšteva vybraných slovenských obcí v územnej časti Bihor, Nová Huta, Šarany, Bodonoš, Alešd, Čerpotok, či Gemelčíčka... Všetky dedinky s osobitným čarom, chudobné – no pohostinné, tvrdé – no ľudsky majestátne, ale najmä slovenské.

Zuzana PAVELCOVÁ

Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska stála pred zánikom

Literáti ťažko hľadajú východisko

Tému spisovateľských organizácií, a niekedy doslova neuveriteľných peripetií, ktoré sú s nimi spojené, podrobne sledujeme už druhý rok. Oproti tomu ostatné médiá sú veľmi zdržanliví a o jednotlivých kauzách informujú striedmo. Azda najviac zarezonovala pre pikantný obsah kauza, keď sa bývalý Klub spisovateľov zmenil na striptízový bar. Dnes je už všetko ináč, striptíz sa v klube nekoná, ale zato sa objavili snahy zrušiť zastrešujúcu Asociáciu organizácií spisovateľov Slovenska, a to jej samotnými predstaviteľmi.

Keď pred štvrtstoročím vznikla z iniciatívy vtedajšieho ministra kultúry Ladislava Snopka Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS), deklarovali pritom úmysel združiť spisovateľov pod jednu strešnú organizáciu, aby sa zjednotilo čerpanie dotácií a vznikla zároveň platforma na rokovania s orgánmi štátnej správy. Organizáciu „monopol“ AOSS trval pomerne krátko, keďže hneď po jej vzniku inicioval vtedajší predseda Spolku slovenských spisovateľov Jaroslav Rezník vystúpenie tejto najpočetnejšej spisovateľskej organizácie spod krídel AOSS. Spolok sa teda osamostatnil a po rokovaniach sa dohodol s AOSS na rozdelení majetku, pričom sa už smutne známa budova na Laurinskej ulici v Bratislave rozdelila na dve ideálne polovice.

Ako hovorila informované kruhy, spisovateľské organizácie sú už dvadsať rokov v kríze. Tá vyvrcholila netransparentným predajom budovy na spomínanej ulici vrátane Klubu spisovateľov a následnými právnymi spormi, ktoré sa ťahajú dodnes. Vyše stotisícová defraudácia z majetku AOSS je v tejto súvis-

losti iba čerešničkou na podozrivo sa roztekajúcej torte problémov. Všetko to vyvrcholilo začiatkom septem-

ČO INÍ NEPÍŠU

Sídlo spisovateľských organizácií.

bra, keď sa vedenie AOSS rozhodlo podľa štátutu zrušiť túto spisovateľ-

skú organizáciu. Problém je v tom, že jej zrušením zanikne aj jej právna subjektivita, nebude možné vykonať audit a mimoriadne sa skomplikuje rokovanie spisovateľov s firmami, ktoré si lukratívnu budovu na Laurinskej prehadzujú jedna radosť. Ako nás informoval Jozef Heriban, prezident SC PEN, ktoré je členom AOSS, 8. septembra zasadala Rada AOSS. Za ukončenie AOSS hlasovali tri organizácie: Obec spisovateľov Slovenska, Klub nezávislých spisovateľov, Spoločnosť maďarských spisovateľov na Slovensku. Za pokračovanie činnosti AOSS hlasovali tri organizácie: Klub spisovateľov literatúry faktu, Slovenské centrum PEN a Spolok ukrajinských spisovateľov na Slovensku. Na ukončenie činnosti AOSS boli potrebné štyri hlasy... Pretože hlasovanie sa skončilo 3:3, AOSS pokračuje vo svojej činnosti. Zároveň sa Jozef Heriban spolu s Mariánom Hatalom vzdali funkcií podpredsedov v tejto organizácii. Spisovateľov teda čaká búrlivá jeseň a veľa zrejme napovie aj Kongres slovenských spisovateľov, ktorý sa uskutoční 22. až 24. septembra v Trenčianskych Tepliciach.

(mab), Foto: autor

Maďarič si posilnil pozíciu

Roman MICHELKO

Takmer konštantou vlastnosťou slovenských politických strán je, že im chýba sebareflexia. Esenciálnym príkladom, keď absencia sebareflexie mala fatálne následky, sú HZDS a SDKÚ. Ak však sledujeme trajektóriu, po ktorej sa vybral Smer, paralela s HZDS je neprehliadnuteľná. Strata pätnástich percent hlasov medzi dvoma voľbami je takmer osudná, aj keď je jasné, že nikto nemôže rásť do neba a únava zo samostatného vládnutia je veľká, a ľarcha zodpovednosti ešte väčšia. Konštatovanie, že necelých tridsať percent je aj tak dobrý výsledok, neobstojí. Rovnako krátkozraké je s uspokojením konštatovať, že Smer radikálne zvýšil svoj koaličný potenciál a prelomil dosiaľ platné tabu, že pravica sa s ním nikdy nespojí. Čo je však najpodstatnejšie,

Smer mal obrovské šťastie, že kauza Baštrnák vypukla v plnej sile až po voľbách. Ak by načasovanie kauzy prišlo len o mesiac skôr, výsledky volieb by boli podstatné iné. V tejto súvislosti uspať sa veľmi miernym (sotva dvojpercentným) poklesom preferencií je pre Smer veľmi klamlivé. Ak si spomenieme, že ešte koncom roka 2015 sa riešilo, či Smer bude vo vláde sám, alebo s jedným koaličným partnerom, a pozrieme sa na reálne výsledky volieb, tak je jasné, že dnes vykazované preferencie sú čistá fikcia. Za týchto okolností by sa čakalo, že vnútri strany bude prebiehať hlboká a otvorená diskusia o príčinách takého hlbokého poklesu, ako aj o ceste ako z tejto mizérie von. Namiesto toho sme svedkami mediálneho ostreľovania sa, keď európska časť Smeru

(Zala, Beňová) útočí na konzervatívcov v strane, vďaka ktorým však, paradoxne, Smer udržal aspoň tie čísla, ktoré má. Iste, otvorenie vnútrostraníckej diskusie o riešení kauzy Baštrnák by bolo prínosom, ak by takáto dis-

KOMENTÁR

kusia neprebíhala, takpovediac, za zatvorenými dverami. Aktivita spomenutej dvojice europoslancov však svedčia o tom, že buď nemajú nijaké informácie o procesoch vo vedení strany – čo je ich chyba, pretože iste majú možnosť si ich získať, alebo hrajú vabank, pričom kalkujú, že strana skôr či neskôr pochopí nutnosť zásadných personálnych, a možno aj programových zmien. Každopádne, diskutovať o pomeroch vnútri strany z Bruselu a cez

médiá nedáva nijaký zmysel. Naopak, séria prekvapujúco otvorených rozhovorov pre Denník N a webový portál postoy.sk, ktoré poskytol podpredseda Smeru a minister kultúry Marek Maďarič, dáva zmysel. Pred septembrovou programovou konferenciou Smeru a jej decembrovým snemom si tak pripravuje priestor na zásadné zmeny. V rozhovoroch Maďarič naznačil veľa. Padli aj viaceré tabu, trebárs aj úvahy o fungovaní Smeru po prípadnom odchode otca zakladateľa Roberta Fica. Zároveň je jasné, že viacerí vo vedení Smeru si uvedomujú, že kauza Baštrnák je dlhodobou neudržateľná, politické náklady na udržanie Kaliňáka vo funkcii sú neúnosné.

Zároveň sa rozvíja diskusia o ďalšom smerovaní strany Smer v zmysle, či sa má strana uberať smerom k štandardnej európskej ľavici (túto koncepciu presadzuje najmä duo Beňová, Zala), alebo bude v slovenských pomeroch oveľa rozumnejšie „očistiť“ program od liberálno-ľavicového balastu (rovnosť pohlaví, resp. presadzovanie gender ideológie, pozitívna diskriminácia menšín, javuženilná justícia a podobné, na

Slovensku cudzorodé prvky). Letmý pohľad na volebnú mapu jasne naznačuje, že cesta kresťansko-sociálnej politickej koncepcie, čo je legitímny politický smer, je pre stranu skôr schodnou cestou, ako súťažiť agresívne liberálnou politikou o hlasy „bratislavskej kaviarne“.

Na záver ešte krátka personálna predikcia. Je jasné, že z prípadného boja o nástupníctvo vo vedení Smeru vypadlo duo Kaliňák – Paška. Naopak, zjavne sa posilňuje pozícia Mareka Maďariča, dlhodobého ideológa a politického stratéga Smeru, ale aj podpredsedu vlády a Smeru Petra Pellegriniho, ktorý reprezentuje novú, priateľivejšiu tvár strany a navyše disponuje slušnými manažérskymi schopnosťami. Naopak, jeho slabinou je zase absencia dlhodobej politickej vízie.

Tak či tak, už dnes je veľmi pravdepodobné, že po decembrovom volebnom sneme nastane v Smere zásadnejší posun moci a aspoň čiastočná obmena politických generácií. Či to bude stačiť na obrát v dôveryhodnosti a preferenciách strany si, samozrejme, budeme musieť počkať.

Európa precitá z amerického sna

Ivan BROŽÍK

Na Slovensku sa vcelku málo vie o tom, čo znamená skratka BRICS. Na rozdiel od skratiek FED či IBRD. Tak si v tom spravme poriadok. Zopakujme si – FED je Federal Reserve System, Federálny rezervný systém (zriedkavo Federálna rezervná sústava). Je to sústava viacerých bánk a súvisiacich inštitúcií, spolu tvoriacich centrálnu banku USA. IBRD je vo veľmi zotrúcnenej charakteristike Svetová banka, v ktorej členstvo je podmienené členstvom v Medzinárodnom menovom fonde (IMF). To je zas medzinárodná finančná inštitúcia, ktorá sídli vo Washingtone.

A „zrazu“ sa tu cudne až hanblivo (v európskych médiách) vynára BRICS. Pointu však ešte trochu oddialime. BRICS je označenie spoločného hospodárskeho zoskupenia Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Juž-

nej Afriky. Prvý raz toto označenie použila investičná banka Goldman Sachs v roku 2001, vtedy ešte ako BRIC. Podľa názoru spomínanej banky sa majú tieto ekonomiky v roku 2050 vzhľadom na svoj rýchly rast stať dominantnými ekono-

POZNÁMKA

kami sveta. Kým o FED sa dnes už s naozaj takmer opodstatneným dešpektom hovorí iba ako o veľkotlačiarňi ničím nekrytých dolárových bankoviek...

Správa, ktorá bola aj u nás akosi pozabudnutá, hovorí, že aj Nemecko plánuje vstup do zoskupenia BRICS. A tieto plány sa objavili presne v čase, v ktorom sa dáva zo strany európskych lídrov posledné pomazanie pre transatlantickú dohodu TTIP.

Zrazu sa vynára podozrenie, že americké odpočúvanie nemeckej kancelárky Angely Merkelovej dáva zmysel. Nešlo o migrantov a terorizmus, ide skôr o plány Nemecka vstúpiť do ekonomického bloku „zlých, protidolárových, protiamerických“ a od dolára nezávislých krajín. Zrazu je v inom svetle tragédia letu MH 17, ako aj nátlak na predĺžovanie ekonomického embarga Ruska zo strany Európskej únie. Zrazu je v inom uhle pohľadu komplexná, intenzívna až agresívna protiruská kampaň a všetko akosi viac dáva zmysel. Je až udivujúce, že napriek tomuto všetkému Vladimír Putin verejne vyhlasuje, že medzi Rusko a Európsku úniu sa nikomu nepodarí vraziť klin nepriateľstva. Škoda, že tento jeho výrok opäť mnohé naše médiá (a politici) neza-

Vráťme sa však k ambíciám Nemecka a skupiny BRICS. Za Nemeckom totiž skôr či neskôr bude pochodovať celá Európa. Nemecko je v nej predseda lídrom. Namiesto voľnej zóny transatlantického obchodu (TTIP), čo samo osebe znie nádhorne, ale skrýva v sebe stratu suverenity v mnohých základných potrebách európskych štátov, sa tu zrazu rysuje zmysluplná spolupráca s gigantickými trhmi, hladnými po investíciách. To sa dá prirovnať iba ak k jadrovému výbuchu na finančných trhoch.

Rusko a celý BRICS sú čoraz menej závislé od dolára. BRICS sa čoraz viac odkláňa od systému platobných kariet, vydávaných pod kurtelou USA (VISA, Master Card, American Express); BRICS vytvára svoju vlastnú „globálnu“ internetovú sieť.

Americký tlak na predĺžovanie sankcií voči Rusku ničí európske ekonomiky zámerne. TTIP si ich malo na dlhé roky podriadiť. Nečudo, že sa tu na starom kontinente začína diať čosi nové. Že Európa precitá. Ale pozor, zadarmo to, žiaľ, nebude. Počkajme si, kým sa stane niečo zlé, z čoho zas bude možné rýchlo a najmä účelovo obviniť to „nevyspytateľné“ Rusko!

SPOZA OPONY

Filipínsky prezident ešte nikdy nemal u nás takú masovú publicitu, ako keď sa vyjadril o americkom prezidentovi často používaným zvratom americkej angličtiny. „Naše“ médiá si s tým nevedeli rady, aj keď sa to neprekladá doslova. Informovali: filipínsky prezident o americkom prezidentovi povedal, že je syn prostitútky. Preto prezident USA zrušil návštevu Filipín. Neskoršie sa prezident ospravedlnil, samozrejme, inak to ani nejde, ale čo sa raz povie, to sa už nedá zatlačiť naspäť ako obsah zubnej pasty...

Filipínsky prezident sa preriekol, pretože americká angličtina asi tiež nie je jeho rodný jazyk. A tak si myslel, že bežné ulavenie si, ktoré mnohí vôbec za nijakú nadávku nepovažujú, ale často sa používa najmä v sociálne či vo vzdelanostne slabších vrstvách, je v zápale reči prípustné. Isteže „son of a bitch“ – v slovenskom preklade skôr sukin syn než z kurvy syn, je riadne drsné. Preto sa aj redaktorka televi-

zie zarazila a „zjemnila“ to na „syn prostitútky“. Tím zrejme asi pozabávala všetkých divákov. Isteže, ak by použila ekvivalent pôvodného výrazu, ktorý vôbec netreba chápať

Prečo sme v bode mediálneho zvratu

Dušan D. KERNÝ

doslova, a použila slovo, ktoré hovorí o zmysle tohto výrazu, teda napríklad zmrd, to by bol ešte väčší oheň na streche. Ak však z takýchto vyjadrení robíme hlavnú správu, nedá sa nájsť zlatá stredná cesta. V každom prípade si však filipínsky prezident, na rozdiel od našej redaktorky, rozhodne nemyslel, že prezident USA je syn prostitútky – tak ako aj premnohí Slováci, ktorí pracujú v zahraničí a zoznamujú sa so slangovými výrazmi mnohých jazykov, nielen americkej, britskej či irskej alebo austrálskej angličtiny.

až do nepoznania. Tak sa pri príležitosti 11. septembra – tiež v hlavných správach – hovorilo, že do Iraku vtrhli spojenci na čele s USA, pretože tam bola hrozba zbrani hromadného ničenia, ale ukázalo sa, že to bol omyl“. Už dávno je nad slnko jasnejšie, a dokázali to samotní americkí a britskí odborníci – je to čierne na bielom, že išlo o zámerne sfalšované údaje, o nepravdivú propagandu, lož, ktorá sa šírila aj z kresla predstaviteľa USA na zasadaní Bezpečnostnej rady OSN. Bol to podvrh, a nie omyl. Nejde však o to dávať rady

ľuďom pred kamerami, ako skôr zamyslieť sa, čo sa deje za nimi. Na rozdiel od filipínskeho prezidenta námestníčka amerického ministra zahraničných vecí Nulandová so svojím sláv-

tili do gati), v úrade zhorel, nahradil ho iný. Podstata však je v tom, že Nulandovej výraz sa nedostal do centra hlavných správ a potíchu sa naň zabudlo. Ale neprávom, veď ak v prezidentských voľbách v USA vyhrá pani Clintonová, tak pani Nulandová je horúcou kandidátkou na úrad ministra zahraničných vecí.

Ej, bysťu, potom sa bude treba obracať, keď sa náhodou vo svojom temperamente uriekne! Ako to len preložíme, ako to do správ zaradíme! Robiť či nerobiť si už teraz kurzy slangovej angličtiny a ich slovenských významov a prekladov?

Nejde však o jazykové zaujímavosti, ale o výsostnú politiku. Nejde o slovičkárne. Veciam treba dávať ich pravé meno. Všetci vidíme, že sme v bode mediálneho zvratu, v akomsi ošiali chaosu. Mnohí si neuvedomujú, že zahraničie to využíva a propagandisticky zaraďuje ďalšiu vládu s prvkami slovenskosti do pásma „porušovania európskych noriem“ v jednom vreci s Poľskom, Maďarskom, Ukrajinou a Tureckom!

SEBAOBRAÑA

V súvislosti s holokaustom si treba pripomenúť aj to, že okrem tragédie z druhej svetovej vojny boli v dejinách ľudstva aj iné strašné udalosti a nepredstaviteľné zločiny, ktoré označuje medzinárodné právo pojmom **genocída alebo genocídium**. Ide o čiastočné alebo úplné vyvraždenie skupiny osôb alebo o jej ťažké duševné či telesné poškodenie s cieľom zničiť ju, zvyčajne z náboženských, rasových, jazykových, národnostných, niekedy aj z kultúrnych či z politických príčin. Každá genocída je tým najťažším zločinom proti ľudskosti. Podľa medzinárodného práva je genocída nepremlčateľný medzinárodný zločin.

Čo je genocída

Za pôvodcu slova sa považuje Raphael Lemkin, právnik poľsko-židovského pôvodu. Pri svojich štúdiách vo Lvove sa zaoberal vyvražďovaním Arménov v Osmanskej ríši v roku 1915. Lemkin vtedy nemohol tušiť, že o tridsať rokov sa po skončení druhej svetovej vojny bude skloňovať podobné slovo s rovnakým významom, ktoré sa bude najviac dotýkať príslušníkov jeho národa.

Vždy v dejinách sa vinníci vyhovárali na neoprávnenosť označenia ich zločinov za genocídu. Tak si napríklad oficiálne kruhy v USA dodnes odmietajú priznať, že na pôvodnom indiánskom obyvateľstve spáchali genocídu. To isté platí pre španielsku históriu a genocídu spáchanú kolonizátormi na celých národoch Aztékov, Mayov, Inkov a iných kmeňových zväzoch. Genocídu páchali aj otrokári, ktorí do Nového sveta, najmä z Afriky, prevážali celé kmene černoškého obyvateľstva. V čiernej Afrike však genocída neprestala strašiť ľudstvo ani po skončení neokolonializmu. Vyvražďovali sa celé tamojšie národy. Najhorší príklad od Idiho Amina z Ghany si zobrali soldatesky vo vojnách v Rwande, Zaire, Sudáne či Libérii.

Najväčšia genocída, ktorú spáchali na vlastných národoch diktátori totalitných komunistických režimov, sa pripisuje Stalinovi v Sovietskom zväze, pričom nešetril Rusov, Ukrajinov, kaukazské ani sibírske národy. V Kambodži bol Stalinovým verným žiakom diktátor Pol Pot a v Číne Mao počas tzv. kultúrnej revolúcie. Paul Johnson v knihe Dejiny 20. storočia takéto počínanie, keď vraždenie a násilné presídľovanie celých národov bolo súčasťou politiky, označuje ako „sociálne inžinierstvo“.

Treba pripomenúť, že v prípade víťazstva vo vojne mal Hitler v pláne vyhubiť celé slovanské národy. Holokaust židovského národa, ale aj Rómov z celej Európy dokazuje, že to myslel smrteľne vážne. Treba tiež pripomenúť, že po rozpade komunistických režimov, v čase, keď si Európa myslela, že na svojom území už ďalšiu vojnu nezažije, vo vojne po rozpade Titovej Juhoslávie sa za genocídu označujú aj tzv. „etnické čistky“ v Bosne a Hercegovine, najmä medzi Srbmi a Bosniakmi.

Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov prostredníctvom rezolúcie z 11. septembra 2015 za Medzinárodný deň spomienky na obeť genocídy, ich dôstojnosti a prevencie tohto zločinu vyhlásilo 9. december. Zavedenie tohto nového medzinárodného dňa súvisí s Dohovorom o zabránení a trestaní zločinu genocídy, známeho pod skráteným názvom Dohovor o genocíde, ktorý bol prijatý 9. decembra 1948. Na genocídu sa vzťahuje aj Dohovor o nepremlčateľnosti vojnových zločinov proti ľudskosti z roku 1968.

Roman KALISKÝ - HRONSKÝ

Niektorí sa snažia vtlačiť národu pocit kolektívnej viny za osud Židov

Nielen zo Slovenska odchádzali transporty

Zhovárať sa Maroš SMOLEC – Foto: archív SNN, Ilustrácia Andrej MIŠANEK

Nedávno sme si pripomenuli výročie holokaustu Židov. Istotne ide o najtragickjšiu udalosť v histórii samotného ľudstva – čo do počtu usmrtených, ale najmä preto, s akou krutosťou dokázali Nemci v koncentračných táboroch Židov trýzniť a napokon vyhladzovať. V súčasnosti si mladý človek, nekonfrontovaný týmito historickými udalosťami, ani nedokáže predstaviť zlo, ktoré páchali mnohí príslušníci nemeckej armády v koncentračných táboroch. Žiaľ, táto krivda neobišla ani históriu nášho národa. Aj zo Slovenska smerovali transporty Židov na smrť, aj keď nie je historicky preukázané, že úmyselne. O tejto nezmyselnej a premyslenej genocíde sme sa porozprávali s historikom Martinom LACKOM, ktorý sa zaoberá aj obdobím druhej svetovej vojny v slovenských historických reáliách.

• **Koľko štátnych príslušníkov židovskej národnosti sa vyviezlo zo Slovenska v roku 1942?**

Od marca do októbra 1942 bolo z územia vtedajšej SR vyvezených 57 752 Židov. Toto číslo je už v literatúre ustálené. Podľa rabína Emanuela Friedera ostalo v SR po ukončení deportácií v roku 1942 ešte asi tridsať až tridsaťpäťtisíc Židov.

• **Transporty štátnych príslušníkov židovskej národnosti pokračovali po vypuknutí SNP v roku 1944. Koľko ich bolo deportovaných v tom čase?**

Presné číslo deportovaných Židov po 29. auguste 1944 nie je známe, literatúra spravidla uvádza dvanásť, respektíve trinásťtisíc osôb. Koľko z nich pobyt koncentračných táboroch prežilo, neviem uviesť.

• **Je pravda, že prezident J. Tiso vydával výnimky z deportácií? Ak áno, koľko?**

Výnimky spod rasových ustanovení tzv. Židovského kódexu udeľoval tak prezident republiky, ako aj jednotlivé ministerstvá. Presný počet ministerských výnimiek nepoznáme. Prezidentské výnimky boli udelené 828 osobám. Na rozdiel od hospodárskych však chránili celú rodinu, takže počet zachránených je tu niekoľkonásobne vyšší.

• **V súčasnosti sa mnoho hovorí o otázke prenasledovania Židov počas druhej svetovej vojny. Často počujeme, že Slovensko bolo prvým, resp. jediným Nemeckom neokupovaným štátom, ktorý začal deportovať svojich občanov – Židov. Je to pravda?**

Nie je. Prvým bolo Maďarsko. Už v lete 1941 po vypuknutí vojny so ZSSR asi osemnásťtisíc svojich Židov deportovalo na obsadené územie Ukrajiny. Značná časť pochádzala z Podkarpatskej Rusi, ktorú Maďari okupovali od marca 1939. Títo deportovaní Židia boli zmasakrovaní 26. – 28. 8. 1941 pri meste Kamenec – Podolsk. Podľa niektorých ukrajinských prameňov sa na vraždení zúčastňovali okrem nemeckých aj maďarské jednotky.

• **Prečo sa spomína iba tragédia slovenských Židov?**

Je zaujímavé, že po vojne, keď bolo k dispozícii množstvo svedkov tragédie, to nebola téma

dňa. Dnes po sedemdesiatich piatich rokoch je to presne opačne. Myslím si, že to súvisí s medzinárodnopolitickou situáciou. Je tu pokus vtlačiť národu pocit kolektívnej viny za osud Židov. Ba aj za to, že mal vlastný štát. A tak dosiahnuť jeho ľahšie ovládanie. Ideologické i ekonomické.

• **Môžu naši historici o tejto téme ešte čosi vyskúmať?**

Takzvaná židovská otázka je pre niektorých autorov interesantná už preto, aby sa popularizovali, spravili si na nej kariéru. Môže sa napríklad spresňovať počet obetí, miera pomoci obyvateľstva. Málo sa spomína, že práve v „zlej“ prvej Slovenskej republike najviac Židov našlo záchranu. Seriózny historik musí konštatovať, že prenasledovaní neboli preto, že tu bola Sloven-

Historik Martin LACKO.

ská republika, ale preto, že tak rozhodli vtedajší páni strednej Európy, nacisti.

• **Možno túto traumatizujúcu otázku raz uzavrieť, resp. dôjsť k nejakému konsenzu?**

Dnešná Slovenská republika by mohla deportovaným Židom symbolicky vrátiť štátne občianstvo, a tým tému uzavrieť.

O ČOM JE REČ

Asi pred piatimi rokmi som sa zúčastnil na „panelovej diskusii“ na tému holokaust. Na druhej strane telemostu boli predstavitelia amerických Židov. Práve z ich strany zaznel názor, že za to masové vyvražďovanie Židov počas druhej svetovej vojny sú vinní samotní Židia. Nesúhlasil som s tým. A čo vzbura židovských vážňov v koncentračnom tábore Treblinka? Píše o tom Françoise Steiner v knihe Treblinka. Mladí židovskí chlapci sa zmocnili zbraní, odzbrojili strážu, zbúrali plot a utiekli v ústrety slobode. A jestvuje mnoho ďalších príkladov statočnosti Židov počas druhej svetovej vojny; pre argument nemusel som ísť ďaleko, v roku 2002 som vydal vo vydavateľstve NEBOJSA knihu spomienok Huga Kovala: Fragmenty môjho života. Koval spolu s manželkou Margit v roku 1939 ušli pred nastupujúcim fašizmom a cez Poľsko sa dostali do Sovietskeho zväzu, kde sa medzi prvými prihlásili do československého práporu v Buzuluku, ktorému velil Ľudvík Svoboda. Hugo Koval bol sprvu guľometčík, ktorý bojoval v slávnej bitke pri Sokolove, kde padol kapitán Jaroš, neskôr úspešne

prešiel celú cestu ako vojak Svobodovej armády, oslobodzovateľ Kyjev, zúčastnil sa na bojoch o Duklu. Neskôr sa stal osvetovým dôstojníkom, vydával a písal armádne noviny. V Svobodovej armáde bojovalo okrem Kovala veľa židovských mužov. Mnohí padli hrdinskou smrťou, no veľa

Boli Židia ozaj zbabelí?

Peter ŠTRELINGER

sa ich dostalo až do Prahy, kde oslávili víťazstvo nad fašizmom. Hugo Koval sa netajil svojím ľavicovým zmýšľaním, jeho brat Vojtech Kohn, člen ilegálneho výboru KSS, zahynul krátko pred skončením vojny v kolóne väzňov, ktorú zbombardovali pri Melku anglo-americké lietadlá. Začiatkom päťdesiatych rokov sa stal Hugo vojenským prídelcom v Moskve. Nie nadiho, politické čistky postihli aj Huga Kovala. Odvolali ho z Moskvy, vyhodili z armády. Mal som vyše šesť rokov, keď sa Hugo Koval s rodinou objavil v Lubochni, kde našiel ochranu a strechu nad hlavou u mojej tety Valy.

S jeho synom Ivanom Kovalom som chodil do lubochnianskej málotriedky. V roku 1953 zomrel Stalin a v Kollárovom dome, kde v sa v roku 1921 konal zakladajúci zjazd KSS, urobili symbolický katafalk. Vojaci z ružomberskej posádky tam stáli čestnú stráž a spolu s nimi pionieri

z našej školy. Vzápäti zomrel Gottwald. No môj detský rozum nevedel pochopiť, prečo riaditeľ školy vyslovene zakázal Ivanovi Kovalovi stáť pri symbolickom hrobe Stalina a Gottwalda. Rodina Huga Kovala sa neskôr presťahovala do Humenného, odkiaľ pochádzala pani Margit. Po augustovej okupácii emigrovali do Kanady. S Hugom Kovalom som sa stretol po roku 1989 v kúpeľoch Sliač. Tam som s ním nahral pre Slovenský rozhlas rozhovor. Vtedy som sa dozvedel aj o tom, že má napísané pamäti. Sprvu sa bránil ich vydaniu, vraj je to určené iba pre najbližšiu rodinu. „Chcel som svoje deti aj

svojich vnukov presvedčiť, že my Židia sme neboli zbabelí, že naša odvaha sa mnohokrát preverila krvou v tvrdých bojoch proti fašistickým vojskám. A vyslúžili sme si za to po vojne namiesto metállov a povýšení šikanovanie, mnohí skončili vo väzeniach, ale aj na šibenici. To bola naša odmena!“

Prvého augusta 1968 ma na Ministerstve národnej obrany rehabilitovali ako aktívneho plukovníka Československej armády,“ rozprával mík Hugo. „Dostali sa mi do rúk osobné doklady dôstojníkov z armády... Vzal som si na preskúmanie dokumenty priateľa z východnej armády, ktorý bol vojenským prídelcom vo Washingtone. Ako ja v Moskve. V jeho fascikli som si prečítal: Propuštěn z armády pro svůj židovský původ. Podpísaný minister Alexej Čepička... Keď sa v uliciach Prahy objavili krátko na to sovietske tanky, neváhal som ani chvíľku, nechcel som, aby naše deti zažili to, čo my. Odišli sme do emigrácie. Ale Slovensko ostane navždy mojou vlasťou. Nikdy som sa nehanbil za to, že som Slovák. Aj keď naozaj za svoj židovský pôvod som si doma užil dosť ústřkov, a vlastne celá moja rodina! No najväčšmi ma uráža, keď nás Židov ktosi obviňuje zo zbabelosti!“

V táboroch smrti zahynulo šesťnásť až osemnásť miliónov ľudí
Holokaust slovanských národov

Slovenské národné noviny v čísle 32 – 33 z 13. augusta 2016 uverejnili zaujímavú anketu o deportáciách Židov z územia prvej Slovenskej republiky v rokoch 1942 – 1945. Na štyri otázky ankety veľmi kvalifikovane odpovedalo päť popredných slovenských historikov. Na ankete sa odmietli zúčastniť práve tí dvaja historici, ktorí o holokauste najviac píšu a rozprávajú pri každej vhodnej i nevhodnej príležitosti – zamestnanci Historického ústavu SAV Dušan Kováč a Ivan Kamenec. Historik Kamenec, ktorý dokonca za akýsi grant napísal celú knihu o holokauste Židov na Slovensku. Vydal ju nielen v slovenčine, ale aj v angličtine, aby celý svet vedel, ako Slováci „holokaustovali“ (teda vraždili a upaľovali? – lebo podľa Slovníka cudzích slov grécke slovo holokaustum znamenalo v starom Grécku zápalnú obeť!) svojich nevinných židovských spoluobčanov.

Július HANDŽÁRIK – Foto: archív SNN

Ako každému normálnemu človekovi aj mne sa hnusi beštialita nemeckých koncentračných táborov, v ktorých za éry nacizmu zahynulo takmer osemnásť miliónov väzňov. V prvom rade nemeckých a rakúskych komunistov, sociálnych demokratov a ľavicových odborárov, od roku 1939 aj Čechov a Poliakov, od roku 1940 Srbov, od roku 1941 najmä Ukrajincov, Bielorusov a Rusov a od roku 1942 aj milióny Židov. Takže, ak toto nemecké vraždenie pomenujeme starogréckym pojmom holokaust, tak to bol holokaust aj príslušníkov slovanských národov.

HISTORICKÉ PRAMENE

Ale vráťme sa k deportáciám Židov zo Slovenska. Z uvedenej ankety vyplynul jediný ako-tak hodnoverný údaj, že od marca do októbra 1942 bolo zo štátneho územia vtedajšej Slovenskej republiky vyvezených 57 752 Židov. Potom vláda prvej Slovenskej republiky – ako jediná vláda z vlád všetkých európskych štátov, ktoré sa pre zradu západných spojencov dostali do mocenskej sféry nacistického Nemecka – deportácie zastavila a nikdy ich neobnovila. Všetky ostatné údaje, teda najmä údaje o počte Židov prítomných na území prvej Slovenskej republiky k 14. marcu 1939, o počte odideňých Židov do Maďarského kráľovstva, o počte legálne vystaňovaných v rokoch 1939 – 1940 a nelegálne emigrovaných v rokoch 1941 – 1944, o počte židovských navrátilcov z nemeckých koncentračných táborov, o terajšom počte židovských spoluobčanov na Slovensku atď., atď. sú iba približné odhady a nedajú sa exaktne verifikovať.

V odpovediach o použitých historických prameňoch účastníci ankety uviedli viaceré známe i menej známe zdroje, nenašiel som však medzi nimi dva dôležité pramene, ktoré by mali byť v týchto vážnych a tragických súvislostiach známe aj širokej slovenskej verejnosti. Ide najmä o Slovenský náučný slovník (SNS) v troch zväzkoch, ktorý redigoval profesor Pavel Bujňák a v roku 1932 ho vydala LITEVNA – literárne a vedecké nakladateľstvo Vojtech Tilkovský, Praha – Bratislava. Dnes sa nachádza už iba vo vedeckých knižniciach a pre verejnosť je teda ťažko prístupný. Druhým takým prameňom je Encyklopédia Slovenska (ES) v šiestich zväzkoch, ktorú vydala VEDA – vydavateľstvo SAV v Bratislave. Prvý zväzok vyšiel v roku 1977 a šiesty v roku 1982 a kompletná Encyklopédia by sa ešte mala nachádzať vo všetkých verejných knižniciach na Slovensku. Pri oboch tituloch ide teda o také pramene, ktoré v nijakom prípade nemožno vyhlasovať za antisemitické či inak protizidovské zaujaté, ale skôr naopak. Pozrime sa teda stručne na židovskú problematiku na Slovensku pohľadom uvedených objektívnych prameňov.

REČ ŠTATISTIKY

Slovenský náučný slovník, zv. I. na str. 193 – 197 uvádza, že pri sčítaní ľudu k 15. 2. 1921 bolo na Slovensku prítomných 2 milióny 948 tisíc občanov ČSR a z toho sedem-

Pomery a dianie v koncentračných táboroch patria do kategórie zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov.

desiatjedentisíc občanov (teda 3,5 percenta z celkového počtu občanov na Slovensku) sa hlásilo k židovskej národnosti. Údaje o náboženskom vyznaní obyvateľstva k 15. 2.1921 SNS neuvádza, ale uvádza ich podľa predbežných výsledkov sčítania ľudu v roku 1930, podľa ktorého malo vtedy na Slovensku zhruba stotridsaťsedemtisíc občanov izraelské vierovyznanie, čo je zrejme najreálnejší údaj o vtedajšom počte Židov na Slovensku. Rozdiel zhruba šesťdesiatšesťtisíc osôb medzi počtom podľa izraelského náboženského vyznania a počtom podľa prihlásenej židovskej národnosti predstavujú tí Židia, ktorí sa tak ako v minulosti hlásili na Slovensku najmä k maďarskej národnosti. Napríklad v roku 1890 sa zo 170 450 Židov na Slovensku hlásilo k Slovákom len 11 471 osôb, teda 6,7 percenta, ale v roku 1910 zo 179 912 Židov na Slovensku už iba 4 969 osôb, teda 2,8 percenta (pozri D. Vergesová, týždenník Kultúra č. 9 zo 4. 5. 2005).

Serióznou pozornosť a veľa priestoru venuje židovskej problematike Encyklopédia Slovenska pod viacerými heslami. Napríklad v zv. VI. na stranách 647 – 648 definuje Židov v Európe ako etnickú skupinu, ktorej príslušníci si odvodzujú svoj pôvod od starovekého židovského národa, žijúceho na území dnešnej Palestíny. Náboženstvo bolo a aj je jediným, ale o to silnejším integrujúcim faktorom spolupatričnosti Židov žijúcich v diaspóre – živilo medzi veriacimi Židmi falošnú predstavu exkluzivity vyvoleného židovského národa. V Európe sa delili na dve vetvy: Sefardi, tzv. španielski Židia, považovaní za čistých Židov, a Aške-názovia, usadení vo východnej

a strednej Európe a v Nemecku (z jedného nemeckého dialektu si vytvorili osobitný jazyk – jidiš). Počas druhej svetovej vojny bolo vyvrazených šesť miliónov Židov, t. j. jedna tretina všetkého židovského obyvateľstva sveta. V súčasnosti žije na svete okolo štrnásť miliónov obyvateľov židovského náboženstva alebo národnosti. Najviac ich žije v USA (5,6 mil.), Izraeli (2,5 mil.) a na území bývalého ZSSR (2 mil.).

ŽIDIA NA SLOVENSKU

Na Slovensko prišli pravdepodobne v prvých storočiach s rímskymi légiami a usadzovali sa zväčša v mestách, ktoré ležali na obchodných cestách. Prvá písomná zmienka o židovských obchodníkoch na Slovensku pochádza z 10. storočia (v Španielsku sa objavili v 8. storočí v súvislosti s vpádom Maurov a arabskou okupáciou) a v Uhorsku dostali viaceré kráľovské privilégiá. Doménou Židov bol obchod a finančné transakcie, najmä pôžičky na vysoké úroky, čo vyvolávalo časté protizidovské pogromy a násilnosti už od stredovekých čias. Na základe zákonov Jozefa II. sa začal emancipačný proces Židov v Uhorsku – od roku 1840 sa mohli usadzovať na celom území štátu a vlastníť továrenské podniky a zák. článok 17/1867 priznal Židom úplnú rovnoprávnosť s ostatnými občanmi štátu. Vznikla pritom paradoxná situácia: zatiaľ čo nemecké národy boli vo svojich základných národnostných právach brutálne potláčané, židovskí obyvatelia, nepožadujúci vlastnú národnanu emancipáciu, sa mohli na konfesionalnej báze všestranne rozvíjať a v rukách maďarských vládnucich tried sa stali aj nástrojom šovinistickej odnárodňovacej politiky a hos-

podárskeho útlaku nemeckých národov.

PROBLÉMY IDENTITY

Promaďarská orientácia a dominantné hospodárske pozície Židov na Slovensku vytvárali v slovensko-židovských vzťahoch od konca 19. storočia komplikované situácie. Pre slovenský ľud boli Židia – veľkostatkári, árendátori, továrnici, obchodníci, dedinskí krčmári (mnohokrát bezohľadní úžerníci) – bezprostrednými predstaviteľmi vykorisťovateľskej triedy a maďarského útlaku. Z tábora slovenských politikov (V. Pauliny-Tóth, F. Sasínek) vyšli viaceré pokusy o získanie Židov pre slovenské národné ciele, ale bez úspechu. V roku 1880 sa k slovenskej národnosti hlásilo ešte 3,42 percenta uhorských Židov, ale v roku 1910 už iba 0,63 percenta, t. j. 5 830 osôb.

Po vzniku ČSR v roku 1918 takmer úplne pomaďarčení židovskí obyvatelia len veľmi pomaly nachádzali pozitívny vzťah k čs. štátu. V roku 1921 žilo na Slovensku 136 tisíc Židov, ale k slovenskej národnosti sa z nich hlásilo iba 29 tisíc, t. j. dvadsaťdva percent. Na Slovensku bolo v roku 1921 zamestnaných štyridsaťosem percent Židov v obchode a peňažníctve, 21,8 percenta v priemysle a remeslách, 10,8 percenta v poľnohospodárstve a 4,6 percenta v slobodných povolaniach, ale v námezdnom zamestnanectve pomere bolo iba jedenásť percent židovských občanov. Vznikli tu desiatky židovských spolkov, vychádzali mnohé židovské noviny a časopisy, ale ich ideová a národná orientácia nebola vždy lojálna k čs. štátu a k slovenským záujmom. Po oklieštení a rozpade Česko-Slovenskej republiky 1938 – 1939 ostalo na Slovensku deväťdesiatšesťtisíc židovských občanov, ktorí boli vystavení surovej perzekúcii. Vyše desaťtisíc Židom sa podarilo emigrovať, ale okolo sedemdesiat-tisíc ich bolo počas druhej svetovej vojny vyvrazených.

RASOVÁ VZORKOVNICA

Paradoxné je, že podľa všetkých terajších názorov i autorov Židovský kódex (nariadenie č. 198/1941 z 9. 9. 1941) kodifikoval riešenie židovskej otázky na Slovensku na rasovom základe. V tridsiatych a štyridsiatych rokoch minulého storočia však ešte ani zďaleka neboli známe dnešné vedecké metódy analýz ľudskej DNA, a tak sa nacistickí ideológovia nevedeckým blúznením pokúšali vytvoriť akúsi typologickú vzorkovnicu „semitskej rasy“ na základe prevažujúcich (ale nie všeobecných) rysov tváre i lebiek sefardských Židov. Také rysy mohli mať a mali aj mnohí príslušníci „čistej germánskej rasy“ vrátane nezmie-riteľných antisemitov, čo dodatočne výstižne karikoval Charlie Chaplin vo svojom filme Diktátor s čiernovlasým a tmavookým Hitlerom ako vodcom národa modrookých a plavovlasých „nadľudí“.

Takéto pochybné kritériá nemohli byť a ani neboli základom pre zaradenie jednotlivca do kategórie diskriminovaných občanov. A takým kritériom nebola ani národnosť občana, deklarovaná pri sčítaní ľudu. Bol to len deklaratívny ukazovateľ – občan sa mohol (a dodnes sa môže) pri každom sčítaní ľudu hlásiť vždy k inej národnosti bez toho, aby to musel nejakým dokladom dokumentovať, ba dokonca aj bez toho, aby musel dokázať svoju deklarovanú národnosť aspoň znalosťou príslušného národného jazyka. Na tom spočíva podstata vynúteného masívneho renegátstva príslušníkov dlhodobo utláčaných národov. Jediným štatistickým dokumentovateľným kritériom vtedy bolo (a dodnes je) náboženské vyznanie občana, pretože o tom sa vydáva úradný doklad

a vedie sa o tom aj zákonom predpísaný záznam – matrika. Čo platí na našom území aj pre židovské náboženské obce už od roku 1840. A práve toto kritérium bolo rozhodujúce pre zaradenie alebo nezaradenie občana do diskriminovanej skupiny Židov aj podľa Židovského kódexu.

HOLOKAUST SLOVANOV

V spomínaných zlých rokoch som bol študentom gymnázia a mojím spolužiakom v triede bol aj Tomáš Š., ktorého rodičia i starí rodičia v plnej miere naplnili náboženské kritériá príslušnosti k židovstvu v zmysle kódexu. Jeho rodičia však boli dosť múdri na to, aby pochopili víchrice doby, a tak včas prestúpili aj so svojimi deťmi na evanjelické náboženstvo. Tomáš mohol bez obmedzení študovať na gymnáziu takmer až do potlačenia SNP, kým ja som bol už dávno predtým ako syn politického väzňa gestapa vylúčený zo všetkých škôl prvej Slovenskej republiky. Stretávali sme sa po vojne s Tomášom až do jeho nedávnej smrti a pri tých stretnutiach sme sa neraz aj srdečne zasmiali nad našimi neľahkými skúsenosťami, ktorým často nechýbala ani šťavnatosť vtipov z kategórie čierneho humoru.

Pravda, tým nechceme zabúdať na deportácie a na nemecké koncentračné tábory. Deportácie a kruté životné podmienky v nemeckých koncentračných táboroch boli celkom oprávnené zaradené do kategórie vojnových zločinov a ich páchatelia (veľmi málo páchatelov!) boli súdení v Norimberskom procese. Prevažná väčšina nacistických zločincov sa vyhla trestu. Prečo?! Niektorí poslúžili ako odborníci západným, najmä americkým víťazom druhej svetovej vojny.

Deportáciám však boli vystavené desiatky miliónov obyvateľov Európy v dosahu moci nacistického Nemecka a nacistickými koncentrákmi prešli taktiež desiatky miliónov väzňov. Takmer osemnásť miliónov tam následkom krutých životných podmienok zahynulo, z toho bolo šesť miliónov Židov. Drvivá väčšina obetí bola príslušníkmi slovanských národov. Takže, ak boli obeť nacistických koncentrákov obeťami holokaustu, tak to bol tiež holokaust slovanských národov, tak ako bola holokaustom slovanských národov celá druhá svetová vojna v Európe, pretože prevažná väčšina jej obetí boli príslušníci slovanských národov a občanmi slovanských štátov. A ak už násilu chceme používať starogrécku frazému holokaust v súvislosti s druhou svetovou vojnou v jej pôvodnom starogréckom zmysle zápalnej či spaľovanej obeť, tak ju nepoužívajme na väzňov nemeckých koncentračných táborov, ktorých nacisti zaživa neupaľovali, ale používajme ju na tie prípady, v ktorých boli obeť vojny naozaj zaživa upaľované. Povedzme na desaťtisíce Ukrajincov, Rusov a najmä Bielorusov (ale aj zopár desiatok Slovákov), ktorí boli ako sympatizanti partizánov vo svojich drevniciach zaživa upálení plameňometmi Wehrmachtu či Waffen SS. Používajme ju na desaťtisíce ženských a detských obetí, ktoré boli zaživa upálené na konci vojny fosforovými a napalmovými bombami pri zbytočných a vojensky bezvýznamných anglo-amerických náletoch na Drážďany a Hamburg a používajme ju najmä na označenie státisícov ženských a detských obetí japonských miest Hirošimy a Nagasaki, zaživa upálených pri demonštratívnom a vojensky zbytočnom bombardovaní americkými atómovými bombami.

Len pravda nás oslobodí od tieňov minulosti, kým neustále opakovanie poloprávd a nepatričných fráz nás zákonite privedie len k opakovaniu nových holokaustov.

Ad: historik M. Lacko a D. Kerný o bojoch slovenskej Rýchlej brigády na Ukrajine

Pamiatka na Slovákov v odeskom podzemnom labyrinte

V súvislosti so sedemdesiatym piatym výročím účasti Slovenskej republiky vo vojne proti ZSSR redakcia SNN publikovala článok historika Martina Lacka o bitke pri Lipovci a následne aj článok reportéra SNN Dušana Kerného o rekonštrukcii a slávnostnom odhalení pomníka slovenským vojakom v tomto ukrajinskom mestečku 22. júla 2016. Spomenuté podujatie podnietilo na vyjadrenie osobných zážitkov aj ďalších čitateľov SNN, ktorí majú vlastné skúsenosti so slovenskou pamäťovou stopou na území bývalého Sovietskeho zväzu. Jedným z nich je aj dlhoročný pracovník Chemolaku Smolenice, dnes dôchodca Augustín Hazucha. Jeho zážitok podporuje význam lipoveckého pomníka a pomáha pochopiť dôvod, prečo prežil podnes.

Text a foto: Augustín HAZUCHA

So záujmom som si prečítal články o bojoch slovenskej Rýchlej brigády v Ukrajine, ako aj o spomienkovej akcii v Lipovci v júli tohto roka. Môžem len dosvedčiť, že v Ukrajine sú aj iné pamiatky na našich vojakov. Nie oficiálne, ale pritom ľudské a najmä hlboko zakorenené v mysliach a v srdciach ľudí. Presvedčil som sa o nich ešte v časoch tzv. budovania socializmu pred vyše štyridsiatimi rokmi, no nezabúdam na ne podnes.

■ ZÁJAZD SLOVCHÉMIE

Asi v roku 1973 na Slovensku začala svoju činnosť cestovná kancelária Tatratur. Jej trnavská pobočka organizovala pre celú vtedajšiu Slováčštinu poznávací zájazd po rekreačných miestach Sovietskeho zväzu. Medzi inými sme navštívili i Odesu a Krym, krásny Bachčisaraj či Jaltu. Do Jalty sme čistou náhodou prišli v deň, keď oslavovali námorníci svoj sviatok. Bol to pre nás „suchozemcov“ nádherný pohľad na vysvietené lode, pochádzajúcich námorníkov v bielych uniformách a s faklami v rukách. Nevie, či v Odeze alebo inde na pobreží Čierneho mora stál taký monumentálny pamätník námorníkom padlým v druhej svetovej vojne. Na programe sme mali aj návštevu Odeských katakomb, kde sa obyvatelia schovávali počas vojny pred Nemcami. Pred vstupom sme dostali

do rúk plytké, ale široké konzervové škatule s prirobeným držadlom, z vnútornej strany bola zapálená sviečka, ktorá slúžila ako prenosné osvetlenie. Podľa slov sprievodcu preto, aby sme si lepšie vedeli predstaviť život v podzemných priestoroch v bojových podmienkach. On ako chlapec tam prežil celú vojnu. Keď sme prechádzali po jednej z chodieb, zalesklo sa nám na stene pripevnené sklo s rozmermi približne 1,5 krát 1,5 metra. Pod sklom – predstavte si – uhlom namaľovaný obraz akoby vystrihnutý z veľkonočných pohľadníc. Na ňom dievčina, na ktorú smeruje prúd vody z vedra od akéhosi dôstojníka, lebo na hlave nemal lodičku, ale brigádíku. Nad

nimi bolo ozdobným písmom po slovensky napísané: Veselú Veľkú noc! Keď sme to uvideli, reagovali sme ľudsky – smiechom. Náš sprievodca prešiel okolo tohto obrazu mlčaním, no keď počul náš smiech, vrátil sa, veľmi vážne a dôrazne nás napomenul, že sa na týchto pamätných miestach správame nedôstojne. A keby sme vedeli, akí ľudia to maľovali a čo znamenali, tak nás smiech rýchlo prejde!

■ KONFLIKT S VELMOCOU

Veľmi dobre si na tón jeho hlasu pamätám, pretože celú udalosť sprievodca poňmal tak dramaticky, že to vyzeralo na vážny konflikt na území veľmoci, ktorá

bola vtedy pre našu krajinu osloboditeľom a nedotknutelným vzorom. Môj starší kolega z práce, ja a ešte jeden účastník zájazdu sme po skončení prehliadky išli za sprievodcom, aby sme sa nejak o ospravedlnili. Vysvetľovali sme mu, že sme nechceli znevážiť pamätné miesta, ale že takú vtipnú a vydarenú kresbu sme na tých miestach nečakali. Načo nám odpovedal – stále nahnevane – že áno, maľovali to vojaci, ale to nie je dôvod, aby sme sa na tom smiali. Napokon sme presvedčivosť výjavu chceli vyzdvihnúť a podporiť tým, že to zrejme museli nakresliť naši krajanovia... V tom momente sprievodca spozornel a spýtal sa nás, odkiaľ sme. Keď sme mu povedali, že sme Slováci, nie Česi, ani nijakí Čechoslováci, ako mal on informácie od cestovnej kancelárie, obrátil sa o 180 stupňov. Chytil nás okolo ramien a okamžite sme boli „družja a bratia“ a že večer za nami príde v Odeze do hotela...

To podstatné sa udialo večer, keď ten chlapík naozaj prišiel do hotela a odviezol nás kamsi „neďaleko“ do akéhosi rodinného domu. Oproti vyšla staršia pani, pristúpila k nám, vítala nás, hladkala po tvári a stále opakovala: „Tak vy Slováci...“ Zaviedla nás do vinnej pivnice, kde nás uvítali starší muži a z ich slov sa začala skladať dávna mozaika.

V rokoch 1943 a 1944 sem prišli Nemci a Slováci ako okupačné armády. A práve slovenskí vojaci pomáhali obyvateľstvu prežiť v katakombách. Slováci o ich úkryte vedeli, Nemci nie. Tušili, že kdesi sú obyvatelia poschovávaní, len nevedeli kde. Podmienky pod zemou boli na život kruté a slovenskí vojaci pomáhali, ako vedeli a mohli. Počas toho až nadmieru pohostinného večera

sme sa dozvedeli, že zachránili nielen túto rodinu, ale prakticky všetkých, čo sa v katakombách skrývali, lebo v istom momente, keď niekto z katakomb vyšiel, Nemci ho hneď zatkli a zastrelili. Ľudia v katakombách si mysleli, že majú medzi sebou zradcu. Slováci ich upozornili na dôvod, prečo ich Nemci okamžite odhalili. Keďže boli dlho bez svetla a neraz dlho aj bez vody, boli zvláštne bledí a aj páchli. Slováci im preto odporučili, aby si nejak odfarbili tváre a aby používali nejaké vône. Takto dokázali prenikať medzi hliadky.

■ HOSTINA DO RÁNA

Kto pozná pohostinnosť Ukrajincov či Rusov, a zvlášť pri takýchto spomienkach, nebude sa čudovať, že sme od tejto rodiny odchádzali až ráno. Vinnou pivnicou vtedy prepochodovali dejiny od Petra Veľkého až po okupáciu Slovenska v roku 1968. Pripitky sa vždy končili obdivom slovenskej armády počas vojny, nekončnou vďačnosťou slovenským vojakom za zachránené životy. Do rána sa tam totiž vystriedalo možno aj desať ľudí, priamych účastníkov vojnových udalostí, aj ďalších návštevníkov a všetci sa chceli s nami podeliť o veľmi dobré spomienky na našich vojakov, aj keď naša pozornosť s pribúdajúcim časom klesala.

Túto svoju krátku spomienku som vám poslal najmä preto, lebo ťažko sa mi počúva od niektorých našich predstaviteľov, tiež od rôznych škrobákov či „krajinkárov“ o „fašistickej“ Slovenskej republike a jej armáde, o tom, že moji rodičia a starí rodičia boli fašisti a budovali fašistický štát. Sú to podľa môjho názoru úplní ľudia, polovzdelanci, pohrobkovia česko-slovenského štátu, v ktorom mali Slováci koloniálne postavenie. Pre svet vlastne ani nejstvovali, boli len „Čeko“. Práve takéto polopravdy a lži, osočovanie Slovákov a ich predkov, ktoré sa šíri aj v druhej Slovenskej republike, je podľa mňa tým skutočným extrémizmom.

Vinníkov neľudských činov nepotrestali, na skutky ľudskosti sa zabúda

Chránila Židov i nemeckého vojaka

Nedávno v Slovenskom rozhlasе odvysielali neveriteľný príbeh, ako za vojny v chudobnej východoslovenskej dedine a v dome rovnako chudobnej päťčlennej rodiny zachraňovali židovskú rodinu s dvoma deťmi pred hroziacimi deportáciami do pracovných táborov. Na úvod treba pripomenúť, že niektoré pracovné tábory, napríklad v Osvienčime, sa menili na koncentračné, teda vraždiace tábory. Židia o tom už vedeli, a tak robili všetko preto, aby sa pred deportáciami schovali v slovenských rodinách. Čím boli slovenské rodiny chudobnejšie, tým menej boli podozrivé, že schovávajú, a tým aj živia často oveľa bohatšiu židovskú rodinu. Napísalo sa o tom už niekoľko dokumentárnych kníh.

Ján SMOLEC – Foto: archív, internet

Slovenská rodina, o ktorej bude reč, bola taká chudobná, že ich vlastné deti nevedeli, čo je to rožok alebo jedlo s mäsom. Živilo ich najmä mlieko od kravičky, ktorá sa v lete pásala a v zime chovala v starej maštali. Všetci spávali v jednej izbe, deti v zásuvkách, ktoré sa večer vytáhovali spod postelí, ráno ich tam pre zväčšenie priestoru v izbe zasúvali späť. Deti nepoznali ani oblečenie z obchodu. Nosili iba sukníčky, nohavice i košieľky ušité z rozlične zafarbeného, doma utkaného plátna a zväčša už nosené staršími súrodencami.

■ V SEDLIACKOM OBLEČENÍ

Do takéhoto chudobného oblečenia poobliekali aj dve židovské deti. Navyše im rodičia ráno umazali tvár i ruky, aby aj tak predstavovali slovenskú chudobu. Ich rodičia tiež nosili oblečenie iba z doma utkaného plátna alebo súkna, čo bolo ušité z bavlny či vlny a bolo natoľko obdreté, že ho sprostovali veľké záplaty. Cez deň židovskí rodičia vôbec nevychádzali von, ale zdržiavali sa v kryte, ktorý bol v chudobnom dome zaprataný kadejakými haraburdami. Nemeckí vojaci, ktorí hľadali Židov aj v tejto rodine, hľadanie rýchlo ukončili a viac sa sústredili na bohatšie domy.

Slovenskú chudobnú rodinu však ovládli obavy, keď v ich susedstve ubytovali dvoch nemeckých vojakov – sudetákov. Vedeli sa česky dohovoriť. Otvorene priznávali, že vojna je „kaput“ a mala by sa čo najskôr skončiť. O dva dni ich skoro ráno zobudil veliteľ, aby sa obliekli a nastúpili do auta, v ktorom ustupovali pred Červenou armádou. Vojaci sa nestačili s domácimi ani rozlúčiť a utekali k pomerne ďaleko k čakajúcemu autu. Žena – matka z rodiny, ktorá ukrývala Židov, si s úľavou vydýchla, že sú už konečne preč, ale o chvíľu s hrôzou zistila, že náhliači sa vojaci si zabudli vziať pušky. Desaťročnému synovi prikázala, aby im ich rýchlo odniesol. Syn to urobil s nevôľou. Pušky by sa zišli, počul od otca, dalo by sa s nimi aj pytliačiť, zabezpečiť dajakú poživenu... Vojaci, čo už sedeli na korbe auta, za donesené pušky ani veľmi neďakovali. Zrejme sa im už nechcelo do niekoho strieľať...

■ ZABUDNUTÝ PEŠIAK

Po odchode nemeckých vojakov dedina stíchla. Z okolitých hôr schádzali do dediny partizáni, prišlo aj zopár ukrývajúcich sa účastníkov Slovenského národného povstania. Rastúci radostný ruch však rýchlo stíchol, pretože z vyšného konca do dediny vchádzal evidentne unavený

nemecký vojak, na ktorého ostatní ustupujúci Nemci pravdepodobne zabudli. Nebol ozbrojený. Slabým hlasom prosil: Wasser, wasser... Chlapci, ktorí chodili do meštianky a učili sa nemčinu, okolostojacím občanom preložili: Chce vodu... Ukázali mu smerom k studni, ktorá bola neďaleko.

Keď došiel k studni, napil sa priamo z dreveného vedra. Aj žena, čo ukrývala židovskú rodinu, sa nad ním zľutovala a niesla mu hrnček s mliekom. Partizáni nedovolili, aby mu ho podala. Protestovala.

„Veď už nemá zbraň, nebojuje!“ Partizáni nedbali. S konštatovaním Smrť fašizmu! ho odvliekli do školy.

Doteraz sa v tejto dedine živo diskutuje aj o poprave neozbrojeného Nemca. Časť občanov počinanie jeho katov schvaľuje, veď fašizmus napáchal veľké svinstvá, ale časť tvrdí, že neozbrojeného vojaka mali zajať, a nie zabíjať. Nie všetci partizáni bojovali statočne a čestne.

■ NEHRDINSKÉ HRDINSTVÁ

V ére budovania totalitného socializmu sa partizáni oceňovali najvyššími vyznamenaniami, vytŕčali sa na tribúnach, brali vysoké dôchodky. Deťom v školách rozprávali o svojich hrdinských činoch. Boli medzi nimi možno aj tí, čo zabili vojaka bez zbrane. Podobných prípadov, keď sa vraždili dokonca slovenskí Nemci, ktorých predkovia prichádzali na Slovensko, aby mu odborne pomáhali rozvinúť sa, povedzme v baníctve či v remeslách, bolo viacero.

Doteraz sa neobjavilo oficiálne morálne odsúdenie alebo aj potrestanie konkrétnych vinníkov za konkrétne – už historicky objektívne doložené činy. Sme svedkami, že v ére demokracie mladého historika, ktorý pripomína a odsudzuje podobné zločiny – jednej i druhej strany – prepustia z práce. Podľa všetkého tí, čo sa takto správajú, sú bývalí komunisti.

Neostáva mi iné len konštatovať, že v dnešnej našej demokratickej spoločnosti sú najbohatšími občanmi bývalí komunisti. História ešte stále posudzuje bývalí majitelia legitiimácií KSČ. Slovenská žena – matka, ktorá chránila Židov, ale niesla i hrnček mlieka pre vyhľadaného a neozbrojeného nemeckého vojaka, ešte žije. Zaslúži si aby ju prijal prezident alebo predseda vlády. Alebo najlepšie bude, keď jej za ľudský, kresťanský, slovenský prístup poďakujú obidvaja. Táto žena je hrdosť Slovenska!

Tábor Auschwitz vraj bola láska k prírode a nemecký poriadok Čo osvieňčimský cyklón neodvial

Emil SEMANCO – Fotografie: archív autora

Vrátnica fabriky na smrť. Cvikacie hodiny zániku. Nad bránou nápis: ARBEIT MACHT FREI – výsmech práci i slobode. Opustené strážne veže osvieňčimského koncentračného tábora už nehrozia hlavňami guľometov. Najohavnejšie vedenie vysokého napätia všade naokolo. Sed' a ponurost'. Kolory, aké vie namiešať len všadeprítomnosť umelkyne so skríženými hnätmi. Aj po vyše sedemdesiatich rokoch vystavuje svoje ohavné diela – tetované tušom pod kožu ľudí – na rámoch z kostier. Monotematicky pruhovaná pojme celú ľudskú tragédiu. Sprievodkyňa osvieňčimského múzea sa nemusí nútiť do toho, aby jej v hlase rezonovalo dojatie.

Z brezy pri vchode do tábora padajú z omrznutých vetví ľadové slzy. Strom si ešte pamätá na tie transporty i na pochody s dychovkou: Práca oslobodzuje! Do kroku hral táborový orchester, popri cestičkách rozvoniavali záhony kvetov...

Faloš, faloš!

Auschwitz je láska k prírode a nemecký poriadok.

A čo znamenajú tie komíny vzadu za barakom číslo 24, z ktorých sa valí hustý čierny dym?

To je kuchyňa...

Vyvolenci zo Sonderkommanda tu prikladajú polenami trupov. O nedlho sa aj oni premenia na popol. Lebo Auschwitz nepotrebuje svedkov. Kuriči si len nakrátko oddialili vlastný koniec v ohni. Onedlho aj ich popol vietor kamsi rozfúka.

Čas však všetko neodveje...

...

Je šesťdesiat rokov odvtedy, čo v Norimbergu odsúdili na smrť obesením dvanástich hlavných nacistických vojnových podpaľáčov: fűhrovho tajomníka Martina Bormanna (v neprítomnosti), generálneho guvernéra Poľska Hansa Franka, ríšskeho protektora Čiech a Moravy Wilhelma Fricka, ríšskeho maršala Hermanna Wilhelma Göringa, generálplukovníka Alfredu Jodla, šéfa bezpečnostnej služby Ernsta Kaltenbrunnera, generála poľného maršala Wilhelma Keitela, ministra zahraničných vecí Joachima von Ribbentropa, ríšskeho ministra pre okupované východné územia Alfredu Rosenberga, ríšskeho komissára pre Holandsko Arthura Seyss-Inqurta, vydavateľa nacistického týždenníka Der Stűrmer Juliusa Streichera a napokon aj splnomocnenca pre pracovné nasadenie Fritzsa Sauckela.

Pred medzinárodným tribunálom víťazných vojnových mocností stáli strojcovia Bieleho plánu i plánu Barbarosa, osnovatelia plánov na definitívne riešenie židovskej otázky, vyhubenie Slovanov, cigánov... Pred senátom sveta stáli tvorcovia svetovládnych projektov!

Sedím v osvieňčimskom kine. Celuloidový pás v premietačke odkrútil sedemdesiatročné čierne-biele dokumenty o hrôzach, čo sa tu udiali. Tlmočníčka Jolanta už prestala komentovať obrázky na plátne. Nemôže. Zlyháva jej hlas. A ani nemusí. Načo slov? Stačí sa pozrieť na vreckovku, ktorú žmolí v trasúcej sa ruke...

...

Je mrazivý deň konca januára roku 1945. Vojaci 60. armády prvého ukrajinského frontu otvárajú bránu za ostnatými drôťmi: Arbeit macht frei... Nachádzajú sedemtisíc ťažko chorých väzňov, medzi ktorými je stoosemdesiat detí. Sú to trosky ľudské zlomy.

Rudolf Höss priznáva, že za jeho pôsobenia v táboch bolo dva a pol milióna mŕtvych. Koľko umučených k nim pridali Mengele alebo Klauberg?

V osvieňčimskej evidencii je štyristopäťtisíc mien. V tomto smere nebol povestný nemecký poriadok až taký precízny. Oveľa dôslednejší bol v úsilí zahľadiť za sebou všetky stopy masového vraždenia miliónov ľudí, ktorých sem zväzali z celej Európy v dobytých vagónoch až zo vzdialenosti dvetisícštyristo kilometrov. Ako prvých

Vojaci Ukrajinského frontu Červenej armády otvárajú bránu fabriky na smrť.

Nemci v Osvienčime väznili ľudí dvadsiatich ôsmich národností – títo prežili!

728 Poliakov v júni 1940. Onedlho po nich aj 13 775 sovietskych vojnových zajatcov. Od októbra 1941 do februára 1942 – za tri mesiace z nich zahynulo 8 320! Umierali v rozpätí piatich až desiatich minút a v táborovej Totenbuch sa v 653 prípadoch ako príčina smrti uvádza prasknutie srdca. Na infarkt umierali mladí ľudia, ktorých krátko predtým odvodové komisie uznali schopných na vojenskú službu!

Iba v Osvienčime tetovali väzňom evidenčné čísla na ľavom predlaktí. Ruským vojakom špeciálnou železnou pečiatkou s pretáčajúcim sa číselníkom, ktorý tvorili centimeter dlhé ihly. Len deväťdesiat dvaja – 92 – mohli svoje číslo z fabriky smrti ukázať aj po skončení vojny!

...

Barak smrti má číslo jedenásť. Povestná, beštiálna Mengeleho ordinácia.

Na jej nádvorí zastrelili esesáci dvadsaťtisíc ľudí!

„Hlina okolo popravného múra bola taká nasiaknutá krvou, že ju bolo treba vybrať do hĺbky dvoch metrov,“ pripomenie pani Jolanta a vedie nás miestnosťami prišerného laboratória, najstrašnejšieho v rade ďalších barakov z neomietnutých tehál – nemých svedkov pravej podstaty fašistického poriadku.

Sedemtisíc kilogramov vlasov už treťoríšski holiči s krvavými britvičkami nestihli odviezť firme Alex Cink, aby z nich v Nemecku utkali deky... Sú za sklom nakope v jednej z vitrín.

Päťdesiat fenigov za hlavu. Výborný obchod. A k tomu zlaté zuby, okuliare, hodinky, bielizeň, kufre, protězy. Všetko putovalo naspäť do ríše. Ľudia sa menili na masný čierny dym a masné zisky!

Auschwitz. Birkenau. Aussenlager – Osvienčim, Brezinka, Monovice.

Šesťstodvadsať obytných barakov na ploche 476,5 hektára. Okolo štyroch miliónov obetí. Väčšinu z nich usmrtil najničivejší cyklón, ktorý mal podobu nevelkých kryštálikov.

Za sklom vo vitríne múzea smrti je uložený aj smrtiaci náklad, ktorý privážali autá s označením Červeneho kríža! Kamufláž!

Faloš na faloš.

Plechovky s lebkou a so skríženými hnätmi.

Cyklón B.

Šesť-sedem kilogramov malinkých kryštálikov na tisícpäťsto ľudí!

V Osvienčime sa ho minulo okolo dvadsaťtisíc kilogramov....

...

Kúpeľ zmaru. Očistec pekla. Komora s veľkosťou dvoch štvorcových metrov s dvomi otvormi v povale. Tu nahnali naraz aj dvetisíc ľudí a dierami v pláťoch pustili cyklón. Smrť nastávala v priebehu desiatich až pätnástich minút. Zadusením, ale aj desom. Hneď za stenou miestnosti horeli bez prestávky kremačné pece.

Bez prestávky! Koks v nich roztavoval železné súčasti. Špecialisti na kremáciu neustále vymýšľali dokonalejšie a odolnejšie. Prvú, druhú, tretiu, štvrtú, piatu...

Veliteľ fabriky na smrť Rudolf Höss vo svojich Spomienkach píše: „Koncom leta 1942 sme už museli páliť trupy na hraniciach, kde bolo uložených aj dvetisíc mŕtvych. Potom v jamách spolu s tými, čo tam boli pochovaní predtým. Polievali sme ich naftou, neskôr sme používali metyl. Hranice horeli dňom i nocou. Koncom novembra 1942 boli všetky masové hroby

zamaskované. Bolo v nich okolo stosedemtisíc väzňov.“

Možno by v tomto masovom vraždení pokračovali. Lenže na velenie nemeckých ozbrojených síl prišla sťažnosť protiletadlovej obrany: Ohne z ľudských vatier je vidieť dodaleka! Mohol by ich odhaliť nepriateľský prieskum...

...

Osvienčimského kata Rudolfa Hössa vypátrali až niekoľko mesiacov po vojne. Jeho úkryt vyzradila po mučení manželka Hedviga. Keď ho britská rozviedka zatýkala, neustále opakoval, že si ho s niekym mýlia. Jeho totožnosť potvrdila maličkosť – snubný prsteň, ktorý si nechcel sňať z prsta. Vraj mu prst narástol... Pohrozili mu, že mu ho odrežú. Na vnútornej strane boli vygravírované mená Rudolf a Hedviga...

Odsúdili ho tiež v Norimbergu na trest smrti obesením. Symbolicky ho popravili 16. apríla 1947 na bývalom nádvorí budovy osvieňčimského gestapa. Jeho telo spálili v krematóriu tábora, ktorému kedysi velil.

...

Bránami koncentračného tábora v Osvienčime prešli ľudia dvadsiatich ôsmich národností. V symbolickej urne v Sále národov terajšieho memorálneho komplexu je z nich hrst' popola. Na stene nápis: BOLI NÁS ŠTYRI MILIÓNY.

...

Pochod smrti.

Osemnásteho januára 1945 vyšiel z brány s cynickým nápisom Arbeit macht frei zástup väzňov. Bolo ich päťdesiatosem tisíc. Všetci, čo ešte vládali chodiť. Za drôti osvieňčimského tábora zostalo len sedemtisíc najslabších internovaných a stoosemdesiat detí.

Čo cyklón neodvial.

Čas všetko nezahojí.

Na vojnové zločiny, zločiny proti mieru a ľudskosti sa nezabúda.

Preto bol norimberský tribunál –138 poldňov a 403 verejných súdnych pojednávaní.

Žaloba na fašizmus.

Je o nej stenografický záznam so sedemnástisíc stránkami. Priebeh procesu s nacistickými zločincami je zachytený na 3 032 kilometroch magnetofónových pásoch a na 5 200 gramofónových platniach.

Na ich konci je výrok o vine a treste: pre Göringa, Ribbentropa, Keitela, Kaltenbrunnera, Rosenberga, Franka, Fricka, Streichera, Sauckela, Jodla, Seyss-Inquarta a neprítomného Bormanna.

Hess, Funk a Raeder dostali trest doživotného žalára. Speer – dvadsať, Neurath – pätnásť a Dönitz – desať rokov väzenia.

Adolf Hitler a Joseph Goebbels spáchali samovraždu, keď sa ešte v uliciach Berlína bojovalo.

Rozsudok smrti nad Hössom vykonali priamo v Osvienčime.

Stojíme pri táborovej šibenici, na ktorej napokon skončil aj on a naša sprievodkyňa pani Jolanta má v hlase nečakanú silu. Hovorí o spravodlivosti a odplate.

...

Rozsudok tribunálu v Norimbergu vykonali nad pohlavármi Tretej ríše krátko pred polnocou 16. októbra 1947. Iba Göring tesne pred popravou spáchal v cele samovraždu, keď rozhrýzol ampulku cyankáli...

Je šesťdesiat rokov od čias, keď fašizmus predstúpil pred svedomie sveta. Žalobca sovietskej strany generálmajor R. A. Rudenko vtedy povedal: „Prvý raz v histórii sa zločinci proti ľudskosti zodpovedajú za svoje zločiny pred medzinárodným tribunálom, prvýkrát národy súdia tých, čo vyhladzovali milióny nevinných ľudí, ničili kultúrne hodnoty, zaviedli systematické vraždenie, mučenie a vyvražďovanie starcov, žien a detí.“

BESEDNICA

Vraj až takmer tretina mladých Slovákov dôveruje alternatívnym médiám. Tento trend má mať stúpajúcu tendenciu. Vyplýva to z prieskumu Globsec Policy Institute, ktorý robili na území Slovenska, Česka a Maďarska. Prieskum ukázal, že najväčšia skupina obyvateľstva vo všetkých troch krajinách preferuje „zlatú strednú cestu“, lebo sa dajú názorovo ovplyvniť smerom na Západ aj na Východ.

Dosah nebezpečnej propagandy

Globsec je organizácia, ktorá otvorene šíri protiruskú propagandu, pričom naopak z propagandy obviňuje Rusko. Podľa predstaviteľov Globsecu sa proruská propaganda usiluje podkopať dôveru verejnosti v informácie, ktoré sa k nej dostávajú prostredníctvom médií. Citát z prieskumu je jasný: „Cieľom ruskej propagandy nie je nevyhnutne presvedčiť ľudí, že ruský pohľad na svet je ten správny, že ich výklad udalostí je lepší, ale má zničiť a podkopať dôveru v médiá Západu vrátane krajín strednej Európy, aby ľudia neverili nikomu.“ Podľa Globsecu, jedným z cieľov ruskej propagandy je naštartenie podpory verejnosti stredo-európskeho regiónu k členstvu v západných integračných zoskupeniach.

S týmto cieľom vraj začali vznikáť rozsiahle siete tzv. alternatívnych médií, ktoré reagovali na diery na trhu v tomto regióne a majú predstavovať výborný nástroj, ako dostať dezinformácie priamo k cieľovej populácii. Najviac „zasiahnutou“ krajinou má byť Česká republika, kde tradičným médiám dôveruje najmenej obyvateľov. Globsec upozornil, že asi dvadsaťdeväť percent mladých Slovákov medzi deväťnástimi a dvadsiatimi štyrmi rokmi má väčšiu dôveru v alternatívne médiá, údajne šíriace konšpiračné teórie a antizápadnú propagandu. Sledovanosť týchto médií vraj narastá. Z celkovej populácie verí alternatívnym médiám sedemnásť percent oslovených.

Na Slovensku nemá veľmi silnú podporu ani NATO, aj keď sme členským štátom paktu. Údajne iba tridsať percent našej verejnosti si myslí, že je to dobrá vec. V Česku má NATO vraj štyridsaťštyri percent priaznivcov a v Maďarsku štyridsaťsedem percent, takže v regióne sú významné názorové rozdiely. Údajne najvýznamnejšiu úlohu v nedôvere voči NATO zohráva antiamerikanizmus. Podľa prieskumu až päťdesiatdeväť percent Slovákov a päťdesiatjeden percent Čechov vidí rolu USA v Európe a vo svete negatívne. Téze, že USA používajú NATO na ovládanie malých krajín, verí šesťdesiat percent Slovákov a päťdesiatosem percent Čechov. Naopak, asi štyridsaťšesť percent Maďarov vidí pôsobenie USA pozitívne a tridsaťdeväť percent negatívne.

V celom regióne je na ústupe aj podpora členstva v EÚ a ďalším integračným procesom. Slovensko, kedysi vraj jedna z najviac proeurópsky orientovaných krajín, zažilo prudký pokles podpory pre EÚ. Stále však ostáva druhou najviac euro-optimistickými naloženou krajinou regiónu. Dnes asi tridsať percent opýtaných tvrdí, že členstvo v EÚ nie je ani dobré, ani zlé, ale štrnásť percent je proti EÚ. „Pokles dôvery k EÚ a celkovej podpory členstva je dlhodobější, aktuálne čísla však môžu byť podmienené aj hystériou okolo migračnej krízy, ktorá vrcholila pred marcovými parlamentnými voľbami, teda v čase, keď sa realizoval prieskum,“ upozorňujú jeho autori. V regióne je veľká skupina ľudí s nevyhranenými postojmi k Únii, čo môže mať rozhodujúce slovo v prípade, ak by sa v budúcnosti uskutočnili referendum o vystúpení z EÚ.

Robert LANDIS

NA MARGO

Médiá prezentovali výsledky referenda o vystúpení Británie z EÚ za také tesné, že dokonca spochybňovali jeho platnosť, najmä v súvislosti s prouňiovým hlasovaním v Škótsku a v Severnom Írsku. A že protiúniuvo zameraní starší nekompetentní Briti prehlasovali „pokrokovú“ prouňiovú mládež a kozmopolitný „multikultúrny“ Londýn. Podrobnejšia štatistika výsledkov referenda odhaľuje objektívnu realitu. V Anglicku a vo Walese, ktorých kráľovstvá sa spojili dobrovoľne už v 13. storočí (ďalej sa budem zaoberať len Anglickom, základom UK), mali „brexitáci“ nespochybniteľnú prevahu a rodení bieli Angličania už mali prevahu okolo 60:40 percentám v prospech brexitu. Má to svoj dôvod a reálny základ.

Anglické ovocie hnevu

Ústretovosť britských vlád k imigrácii, najmä za vlády labouristu Tonyho Blaira, bola až neskutočná, pričom T. Blair napokon priznal, že tento postoj mala jeho vláda pre import voličov jeho strany. Anglicko je najviac zaplavené migrantmi, najmä moslimami zo všetkých súčastí Veľkej Británie. Napríklad v Londýne už žije len asi štyridsať percent Angličanov, ktorí toho začali mať už plné zuby, hoci to zo strachu pred obvinením z rasizmu a z ďalších neomarxistických nálepiek nedávali najavo. Migračná politika EÚ, ktorej následok by bol ďalší masívny príliv moslimských migrantov do Anglicka, bola vitaná zámenka pre Angličanov vzoprieť sa tomu bez toho, aby nastala masívna mediálna masáž v mene boja proti rasizmu či xenofóbii. K takýmto mediálnym pokusom sice došlo, ale v kontexte s ostatnými dôvodmi brexitu sa rozplynuli.

Už krátko po referende sa objavili prejavy neznášanlivosti, paradoxne výlučne voči bielym príslušníkom východoeurópskych členov EÚ, najmä Poliakom, pričom samotní Angličania tak nazývajú takmer všetkých Východoeurópanov. Z psychologického hľadiska to má svoju logiku. Británia, a v rámci nej Anglicko, je najviac islamizovanou krajinou v Európe. Z hrdých, nebojácnych a sebavedomých Angličanov, vládcov Britského impéria, sa po desaťročiach multikultúrnej masáže a multikultúrnou legislatívou stali ustrašení a utláčani ľudia, ktorí už majú pomaly aj strach pozrieť sa moslimovi či čemochovi priamo do očí, aby ho svojím pohľadom náhodou neurazili a neniesli následky obvinenia z rasizmu alebo z čohokoľvek, čo moslima či čemocha napadne. V Anglicku je tak situácia ešte horšia ako vo Francúzsku – tamjší stav opísal dávnejšie už nebohý rusko-slovenský spisovateľ Sergej Čelebendik: „Francúzi nemôžu v rámci liberálneho multikultúrneho modelu nič urobiť. Keď som išiel francúzskym metrom v Paríži, bolo to maximálne nebezpečné. Cestujem veľa, ale nebezpečnejšie metro som nevidel, usudzujem podľa toho, koľko tam bolo zločincov a že žiaden z nich nebol Francúz. Išiel som do centra Paríža, kde som mal schôdzku, a potom mi kolega vysvetlil: „Keď na teba zaútočia, nedajbože, aby si v metre udrel nejakého Araba alebo čemocha, on ťa môže biť, koľko chce, ale ak ho udrieš ty, zavŕu ťa. Takže v multikultúrnom systéme, ktorý vo Francúzsku a v celej Európe funguje, kde imigrant je nejaké posvätné zviera, posvätná krava, sa nič nezmení a nikto nebude nič robiť. Celé to bude eskalovať a teror bude tým prvým, s čím sa Európa stretne.““ Prorocké slová.

Angličania si tak svoju frustráciu vybiľajú na pracovných a skromných bielych Východoeurópanoch, lebo v ich prípade nemôžu byť obvinení z rasizmu a ostatných zločinov, z ktorých by boli automaticky obvinení, ak by sa to týkalo moslimov či čemochov. Prehrešky a zločiny Angličanov voči Východoeurópanom sa zamestú pod koberec rovnako ako prehrešky a zločiny moslimov či čemochov voči Angličanom.

Pavel FENDEK,
Inštitút národnej politiky

Matka Terézia: Ak robíme aj malé veci s veľkou láskou, môžu sa stať veľkými Skopje je hrdé na najslávnejšiu rodáčku

Text a foto: Martin JARINKOVIČ

Nielen katolícky svet obletela štvrtého septembra 2016 správa z Vatikánu o svätorečení Matky Terézie pápežom Františkom. Svätá Matka Terézia, ktorá zasvätila svoj život nezištnej pomoci biednym, je symbolom kresťanského sebaobetovania, altruizmu a lásky. Rodné mesto svätice Skopje je na svoju najznámejšiu rodáčku hrdé. Zriadili tu unikátny pamätný dom s expozíciou venovanou tejto výnimočnej osobnosti.

Pamätný dom Matky Terézie nie je práve ukážkou najlepšej architektúry.

Matka Terézia, pôvodným menom Agnes Gonxhe Bojaxhiu (Gondže Bojadžiu), sa narodila 26. augusta 1910. Pochádzala z albánskej katolíckej rodiny. Odmala túžila po živote misionárov v ďalekej Indii. Preto ako osemnásťročná odišla do Írska, kde vstúpila do rádu loretských sestier (Institút Beata Virgine Maria – IBVM) a ako rádová sestra sa dostala na misie do Indie. Jej trvalým pôsobiskom sa stala Kalkata. V roku 1948, po tom, čo dostala z Rima povolenie, odišla z rádu a v roku 1950 jej schválili založenie nového rehoľného rádu Kongregácie misionárok lásky (sestry Matky Terézie) so sídlom v Kalkate. Napriek svojej skromnosti sa vďaka významu svojej činnosti stala celosve-

tovo známou osobnosťou. Odkaz sv. Matky Terézie možno vidieť v jej výroku: „Vždy sa pokúšame robiť nejaké veľké diela, môžeme však robiť aj malé veci, ktoré ak robíme s veľkou láskou stávajú sa veľkými.“ Napriek zaneprázdnenosti a geografickej vzdialenosti kontakt s rodným mestom nestratila a do Skopje počas svojho života zavítala ešte štyrikrát.

■ PAMÄTNÝ DOM

Macedónsko si svätú Matku Teréziu uctilo výstavbou pamätného domu. Otázka výstavby, resp. finálneho vzhľadu budovy, ako to už v Skopje býva zvykom, spustila veľkú diskusiu. Časť architektov a študentov architektúry dokonca iniciovala petíciu

proti realizácii schváleného návrhu, ktorý chcel byť akýmsi spojom tradície a inovatívneho prístupu. V tomto prípade treba konštatovať, že tento pokus o výnimočnosť sa nevydaril a budova pôsobí, najmä na človeka zo strednej Európy, gýčovito až bizarne. Je to jediná výnimka, keď dávam za pravdu odporcom novej výstavby metropoly Macedónska, ktorú inak ako celok hodnotím pozitívne. Na druhej strane ak chceme celú záležitosť posúdiť vecne, dôležitejšia než vonkajší vzhľad budovy je myšlienka, ktorú má tento objekt v sebe zakomponovaný.

Pamätný dom dali do prevádzky v januári 2009. Vybudovali ho na mieste niekdajšieho katolíckeho Kostola Najsvätejšieho Srdca Ježišovho, ktorý v Skopje často navštevovala sv. Matka Terézia počas svojho detstva a mladosti. Tu prijala krst aj prvé sväté prijímanie a spievala v speváckom zbore. Kostol zničilo zemetrasenie v roku 1963 a idea jeho obnovy sa spojila s myšlienkou pripomenutia jeho najznámejšej návštevníčky. Objekt je v centre mesta neďaleko Námestia Macedónia v rovnomennej ulici, ktorá je pokračovaním námestia. Návštevník Skopje ho pri prehliadke centra mesta nemôže minúť.

■ EXPOZÍCIA O SVÄTICI

V objekte zriadili expozíciu venovanú významu osobnosti zakladateľky Kongregácie misionárok lásky. Zvláštny dôraz sa kladie na detstvo a mladosť sv. Matky Terézie. Návštevník sa od jedného zo štyroch sprievodcov, ktorí tu pôsobia, dozvie zaujímavé informácie o pôvode, rodinnom

Agnes GONDŽE BOJADŽIU

zázemí svätice a jej živote v starom Skopje. Expozícia je postavená na dvojrozmernom materiáli, teda zväčša fotografiách vystavených v centrálnej časti objektu v tzv. galérii. Doplnená je nábytkom a zariadením evokujúcim začiatok 20. storočia v upadajúcej Osmanskej ríši. Unikátom je časť sári, teda rehoľného odevu svätice, vychádzajúceho z tradičného odevu indických žien, ktoré sestry Matky Terézie nosili v bielom vyhotovení, lemované charakteristickými belasými pruhmi. Odev tu vystavený patril priamo sv. Matke Tereze. Vstup je pre všetkých návštevníkov bezplatný. Aj týmto gestom sa múzeum prihlásilo k ľudskému odkazu sv. Matky Terézie.

■ VÝNIMOČNÁ OSOBNOSŤ

Svätá Matka Terézia patrí k výnimočným osobnostiam našej planéty. Jej odkaz je naplnením kresťanského poslania lásky k blížnemu, ktorý je zároveň univerzálnou všeludskou hodnotou. Hlásia sa k nej aj Skopje, ktoré je právom hrdé na svoju veľkú rodáčku. O to prekvapujúcejší je zákerný útok na sv. Matku Teréziu, ktorý sa objavil paralelne so správou o jej svätorečení aj v našich médiách, preberajúcich informácie zo západných médií. Potvrdzuje sa tu len to, čo už vieme, v médiách hlavného prúdu niet miesta pre Boha a parafrázujúc výrok Dostojevského dodajme: kde niet Boha, tam je dovolené všetko.

Chorváti nízkou účasťou vyjadrili nespokojnosť so smerovaním krajiny

Vyhral bývalý víťaz a musí zostaviť koalíciu

Text a foto: Roman KALISKÝ-HRONSKÝ, spolupracovník SNN v Chorvátsku

V nedeľu jedenásteho septembra bolo počas predčasných parlamentných volieb pri chorvátskom Jadrane cez deň krásne počasie, ktoré dovolilo turistom príjemné kúpanie v mori. Domáci mali však iný program – zvoliť si nové vedenie štátu. Večer celú Dalmáciu zasiahli búrky a dažde. To už však bolo po voľbách a čakalo sa na predbežné výsledky.

Poznačil som si vtedy túto poznámku: „Sledujúc priamo na tvári miesta naživo predbežné výsledky parlamentných volieb pri našom mori, uvažujem, kam to naši milí Chorváti zatiaľ dohlasovali – predbežne veľký pat, nová vláda v nedohľadne, hmľa nad budúcnosťou, hlasy národnostných menšín a celosvetovej diaspory možno budú rozhodujúce. Ešteže turisti priniesli opäť rekordné príjmy, bude aj naďalej z čoho rozkrádať...“

■ SERIÁL SKLADANIA

Chorvátske demokratické spoločenstvo (HDZ) malo podľa čiastkových oficiálnych výsledkov predčasných parlamentných volieb náskok pred opozičnou Sociálnodemokratickou stranou Chorvátska (SDP) bývalého premiéra Zorana Milanoviča. Ten deň po voľbách ohlásil odchod z funkcie predsedu strany. Za všetko som zodpovedný ja, povedal Milanovič a zložil funkciu. Už po zrátaní približne polovice hlasov malo HDZ šesťdesiatjeden poslancov a SDP päťdesiatštyri poslancov v 151-člennom jednokomorovom parlamente. Pro-reformná strana Most sa opäť ukázala ako tretia najsilnejšia s trinástimi poslancami, podobne

Podporu chorvátskej pravici a jej lídrovi Karamarkovi vyjadril aj M. Dzurinda.

ako vo voľbách pred desiatimi mesiacmi, a zohrá tak kľúčovú úlohu pri zostavovaní vládnej koalície. Národnostné menšiny získali osem kresiel.

Predčasné voľby sa uskutočnili iba desať mesiacov po voľbách v novembri 2015, v ktorých HDZ získalo päťdesiatdeväť parlamentných kresiel, SDP päťdesiatšesť a Most sedemnásť. Most vtedy rokoval o koalícii s oboma veľkými stranami a napokon sa v januári dohodol s HDZ, v júni však jeho vládu zvrhol a vynútil si tak predčasné voľby. Vyvrcholil tak spor okolo obvinení z korupcie, ktorým čelil bývalý šéf HDZ

a vicepremiér Tomislav Karamarko. Predvolebná kampaň sa z veľkej časti sústredila na osobné útoky medzi politikmi, pričom len malá pozornosť bola venovaná konkrétnym otázkam o pomalom zotavovaní chorvátskej ekonomiky. Pred 11. septembrom analytici opätovne predpovedali tesné výsledky s tým, že to povedie k ďalšej nestabilite a možno aj novým voľbám na jar 2017.

■ NESPOKOJNOSŤ S POLITIKOU

Chorvátski voliči aktuálne vo voľbách prejavili jasnú nespokojnosť s politikmi, veľa z nich nešlo

hlasovať. Účasť bola výrazne nižšia ako v novembri 2015. V nedeľu 11. septembra hlasovalo päťdesiatdva percent voličov z 3,8 milióna registrovaných, čo je o osem percent menej ako v novembri 2015. Medzi potenciálnymi koalíčnymi partnermi sú najmä reformisti zo strany Most, ktorí už v minulej vláde predviedli, že s nimi nie je jednoduché vládnuť. Už v priebehu prvej noci po voľbách neváhali predložiť ultimatívne požiadavky.

V centrále HDZ v Záhrebe sa 11. septembra večer oslavovalo. Nový predseda strany Andrej Plenković povedal: „Mali sme veľkú kampaň. Sme šťastní.“ Štyridsaťšesťročnému europoslancovi Plenkovičovi, iba dva mesiace po tom, čo nahradil na čele HDZ Tomislava Karamarku, sa podarilo viac, ako pôvodne mohol očakávať. S určitým nadhľadom zvládol svoj prvý zásadný a mimoriadne dôležitý test, priviedol stranu k volebnému víťazstvu a už ráno po voľbách ho čakala nová výzva na ceste do premiérskeho kresla a na zostavenie funkčnej vládnej koalície.

Život v informačnom vákuu o dianí v Ukrajine nie je dobrý pre nikoho

Druhá strana ukrajinskej mince

Je rok 2016. Ukrajinskí neonacisti si v meste Lvov pripomenuli sedemdesiate tretie výročie založenia divízie SS Galícia. Nad hlavami pochodujúceho sprievodu sa niesli emblémy fašistickej jednotky známej neobyčajnou krutosťou a zverstvami páchanými na civilnom obyvateľstve počas druhej svetovej vojny. Účastníci pochodu sa zastavili pred bronzovou sochou Stepana Banderu, ktorú tu postavili ešte za prezidenta Juščenka, aby vzdali hold svojmu ideovému vodcovi. Pre zaujímavosť treba uviesť, že vojenský útvar Galícia ako súčasť Waffen SS bol vytvorený väčšinou z ukrajinských dobrovoľníkov, ktorí boli v Norimberskom procese označení za vojnových zločincov.

Ludovít ŠTEVKO – Foto: archív SNN

Oslavovanie Stepana Banderu pripomína časy kultu osobnosti.

Sedem desaťročí po skončení jednej z najhroznejších vojen je v Ukrajine všetko zmazané – vojnové zločiny banderovských bánd, pogromy, vypálené dediny, tisíce zavraždených Poliakov, Rusov, volynských Čechov, Židov i Ukrajincov. Celkový počet civilných obetí banderovcov (vrátane žien a detí) sa odhaduje na stotisíc ľudí. Informácie o neonacistických pochodoch v niektorých mestách na západe Ukrajiny nie sú nejaké „internetové bahno“, ako sa vyjadril istý poslanec NR SR, ale aj realita dnešných dní, ku ktorej patrí dva roky po Majdane obmedzená kontrola krajiny zo strany kyjevskej vlády.

■ RÝCHLE VYTRIEZVENIE

Dnes už nikto verejne nekričí: „Rusi usmažte sa,“ ako v prípade odeského masakru na Kulikovom poli. V politickom živote Ukrajiny

však naďalej prežívajú rudimenty radikálneho nacionalizmu, ako o tom svedčí fakt, že na čele Najvyššej rady stojí Andrej Parubij, komandant Euromajdanu prezývaný ukrajinský Hermann Göring. Podľa neklamných svedectiev Parubij bol iniciátorom odeského masakru, keď tlupám Pravého sektora rozdával strelné zbrane, aby zabíjali tých, čo nesúhlasia s dianím na Euromajdane.

Všetky minulé zločiny predákov Pravého sektora i súčasné udalosti sú na hony vzdialené od myšlienky demokratizácie Ukrajiny, na ktorú dáva Európa v podobe blanco šeku milióny eur. Pokrytectvo politikov Západu a postoje nadácií, ktorým vraj ležia na srdci ľudské práva, pripomínajú tri budhistické opice: jedna nič nevidí, druhá nič nepočuje a tretia mlčí ako hrob. Napriek všeobecnému mlčaniu európskych lídrov a médií

o udalostiach v Ukrajine badať vytriezvenie z tzv. demokratických procesov v Kyjeve. Ten sa čoraz viac prepadáva do ekonomického i politického chaosu. Podľa šéfky frakcie Vlasť a bývalej kontroverznej premiérky Julije Tymošenkovej „krajinu jednoducho zabíja neschopná, skorumpovaná a bábková vláda manipulovaná zvonku“.

■ ODPRACUJ A ZOMRI

Baletný sólista Sergej Jegorov, rodák z Kyjeva, pôsobiaci na Slovensku, v istom interview nedávno hovoril o tom, ako sa podmienky na život a celková situácia v krajine zhoršujú. „Napríklad dnes je priemerný dôchodok v Ukrajine okolo dvadsať eur, čo je tragédia. Nazval by som to tak, že odpracuj a zomri – to je dnešná realita v Ukrajine,“ povedal tento sympatický Ukrajinec a dodal: „Politici v Ukrajine sú neuveriteľne nenažratí. Všetky peniaze, ktoré do krajiny prišli ako pomoc, sa niekam vyparili. Aj terorizmus je jeden veľký biznis.“

Nemecký portál Deutsche Wirtschafts Nachrichten priniesol informácie o tom, ako sa ukrajinský oligarcha Igor Kolomojský obohatil z finančnej pomoci Medzinárodného menového fondu, určenej na rozvoj ekonomiky. Podľa týchto informácií zmizlo z prvej tranže MMF 4,5 miliardy dolára do temných kanálov. Ukrajinská vláda momentálne rokuje o tretej tranži úverov. Ivan Mikloš, šéf niekdajšej bazarovej privatizácie na Slo-

Pravý sektor nie je nijaké ilegálne zoskupenie. Svoju silu rád demonštruje.

vensku a súčasný hlavný poradca ukrajinského premiéra Volodymyra Hrojsmana, sa domnieva, že „rozpočtová kríza a ťažkosti s platobnou bilanciou by sa na Ukrajine zmiernili, keby Kyjev dostal tento rok od Medzinárodného menového fondu pôžičku vo výške aspoň miliardy dolárov“. Problémom sú však tvrdé podmienky predstaviteľov MMF, v ktorých požadujú zavedenie celého radu reforiem na hospodárske oživenie a zníženie obrovskej korupcie.

■ ŽIVORENIE OBYVATEĽSTVA

Tieto požiadavky sú však mlynským kameňom na krku prezidenta Petra Porošenka. Reformy, akokoľvek pomalé a neúplné, môžu byť pre Ukrajinu veľmi bolestivé v čase hospodárskeho marazmu a takmer neúnosného sociálneho položenia obyvateľstva, keď nominálna mesačná mzda v krajine je iba stopäťdesiat eur a minimálna mzda päťdesiat eur. Ak suma faktického životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu predstavuje sumu deväťdesiatdva eur, potom minimálna mzda ukrajinského zamestnanca je hlboko pod životným minimom.

V tejto nepriaznivej situácii je vzájomný obchod medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou, podobne ako medzi EÚ a Ukrajinou, na nižšej úrovni ako pred Majdanom v roku 2014. Priame zahraničné investície v tejto krajine klesli v roku 2014 o dvad-

saťjeden percent a v roku 2015 o ďalších 5,54 percenta. Import Ukrajiny do Slovenskej republiky sa prepadol o šesťnásť percent a export zo Slovenska do Ukrajiny zaznamenal štvorpercentný pokles. Problémom vzájomného obchodu je zo strany Kyjeva najmä byrokracia, vysoký stupeň korupcie, nízka kúpyschopnosť obyvateľstva a nedodržovanie zmlúv.

■ INFORMAČNÉ VÁKUUM

Súbežne s negatívnym hospodárskym vývojom dostáva dva roky po Majdane aj pohľad verejnosti na politické udalosti v Kyjeve čistejšie a pravdiviejšie kontúry napriek utajovaným faktom. Nikolaj Kozyrev, predseda predstaviteľstva ukrajinskej únie ľudských práv v Helsinkách, hovorí o desiatkach príbehov z občianskej vojny v Ukrajine, o prípadoch nedávneho neľudského mučenia zajatcov a rukojemníkov v zariadeniach ukrajinskej tajnej služby SBU a o patologických orgiách sadistov z práporov Azov a Krivbass. Ak sa aj objavila kdesi na okraji zahraničnopolitického spravodajstva informácie Amnesty internacional o súčasnom porušovaní ľudských práv v Ukrajine, nikto tomu v západných médiách nevenuje pozornosť. Žijeme v informačnom vákuu a nevedomujeme si, že život vo vákuu nie je dobrá perspektíva pre kolabujúcu Ukrajinu ani pre unavenú Európsku úniu.

V Bratislave rokovali úniovní ministri financií a guvernéri centrálnych bánk

Finančníci rozmieňali na drobné Junckerov balíček

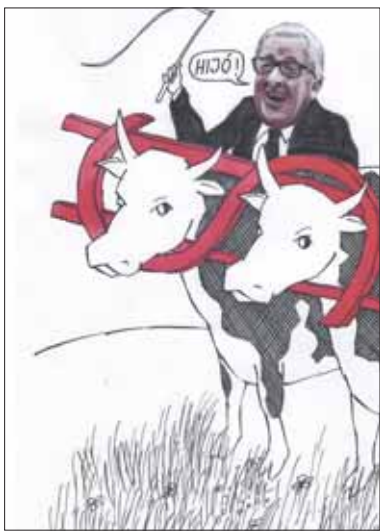
Ešte pred vrcholným podujatím slovenského predsedníctva v Rade Európy, ktorým bol 16. septembra neformálny samit najvyšších predstaviteľov členských štátov EÚ, už bez účasti zástupcov Veľkej Británie, sa 9. a 10. septembra uskutočnilo rokovanie ministrov financií členských krajín EÚ aj za účasti guvernérov centrálnych bánk a ekonomických odborníkov.

Róbert HÖLCZ – Karikatúra Andrej MIŠANEK

Slovenská metropola je na pol roka hlavným mestom Európy a po vrcholných pracovných stretnutiach a rokovaníach sa právom očakávajú konkrétne závery, ktorými sa bude starý kontinent ďalej riadiť nielen v toľko kritizovanej integrácii. Očakáva sa od nich, že popri ochrane a bezpečnosti občanov Európy zabezpečia aj istoty v hospodárskej a sociálnej oblasti. Na všetky rokovania v rámci nášho predsedníctva však doliehajú negatívne dôsledky migračnej krízy, ešte neznáme, len projektované dôsledky brexitu na ekonomiku Únie, a tiež pokračujúce daňové úniky.

■ FINANČIE NA PRETRASE

Na neformálnom rokovaní ministrov financií (ECOFIN) sa pre-rokovali témy ako budúcnosť hospodárskych politík Únie, prehĺbovanie hospodárskej a menovej únie, pokračovanie investičného plánu a problematika daní. Samotný priebeh schôdzky – jej atmosféru – určite ovplyvnilo vyhlásenie guvernéra ECB Maria Draghiho dva dni predtým, že nemá k dispozícii iné ako doteraz uplatňované nástroje menovej politiky, ktorými sú nulová refinančná

úroková sadzba pri požičiavaní peňazí komerčným bankám, záporná depozitná úroková sadzba pre komerčné banky v prípade, že budú namiesto požičiavania ostatným účastníkom trhu ukladať peniaze na svoje účty v centrálnej banke a, samozrejme, vykupovanie vládnych, podnikových a regionálnych dlhopisov za nízke úroky do marca budúceho roku.

Keďže európska ekonomika rastie pomaly, inflácia sa ustálila na hranici nuly a nezamestnanosť mladých je stále vysoká, požaduje centrálny bankár od politikov zrýchliť štrukturálne reformy v domácich ekonomikách. A tak sa nedá očakávať, že doterajšia úroveň kvantitatívneho uvoľňovania, o ktorom sa otvorene hovorí aj ako o najväčšom finančnom experimente s doteraz neovereným dôsledkami na globálnu ekonomiku, sa v budúcnosti zmení. Na rokovaní sa okrem iného konštatovalo, že grécka ekonomika z päťnástich požadovaných reformných opatrení plní len dve. Preto šéf Euroskupiny Jeroen Dijsselbloem oznámil pozastavenie ďalšej pomoci Grécku.

■ BUBLINA NA PRASKNUTIE

Na európskom peňažnom trhu je dostatok lacných peňazí s negatívnym dosahom na rast cien akcií a dlhopisov, a tak sa právom očakáva, kedy sa to výraznejšie preválí. V roku 2015 naštartoval Junckerov investičný balíček investičného plánu, ktorý má tri piliere, a to Európsky fond pre strategické investície, Európske centrum investičného poradenstva a Európsky portál inves-

tičných projektov. Z ich názvov sa dá vydedukovať, čo je ich obsahom, pričom najdôležitejším sú, samozrejme, zdroje a podmienky čerpania z prvého piliera.

Na rokovaní v Bratislave sa navrhovalo jeho predĺženie aj po roku 2018, keďže sa z neho čerpajú peniaze na investície s dlhodobou lehotou návratnosti a investičná aktivita, najmä malých a stredných podnikov, je z pohľadu vytvárania nových pracovných miest stále nedostatočná. Problémom fungovania fondu nie sú však peniaze, pretože sa v ňom nachádza dvadsaťjeden miliárd eur – a to nielen z rozpočtu EÚ, ale aj Európskej investičnej banky, pričom Slovensko doň prispelo štyristo miliónmi eur – ale vhodné investičné projekty. Na starom kontinente totiž vládne neistota z budúceho vývoja Európskej únie, a tak sa hľadajú možnosti investovania aj do regiónov, miest a obcí tak, aby sa znížili doterajšie regionálne rozdiely v členských krajinách Únie. Peniaze z tohto fondu sa vraj majú použiť aj na dnes toľko diskutovaný bratislavský obchvat sumou vyše štyristodvadsaťpäť miliónov eur.

■ DAŇOVÝ CHAOS

Medzi nadnárodnou menovou politikou ECB a národnými fiškálnymi politikami členských krajín eurozóny nie je súlad, čo vplyva na fungovanie eura. Keďže sa dá ťažko predstaviť, že v rámci fiškálnej politiky

budú raz vo všetkých štátoch Únie rovnaké daňové sadzby alebo rovnaký spôsob výpočtu daňových základov, vládne v daňovej oblasti Únie chaos. S ním sú spojené daňové úniky či trestuhodne nízke platenie daní najmä nadnárodnými spoločnosťami. Patria sem aj medializované kauzy z panamských dokumentov či najnovšie rozhodnutie Európskej komisie o doplatení daní americkej spoločnosti Apple vo výške trinásť miliárd eur plus úroky do írskeho rozpočtu, keďže okrem nízkych daní dostala od írskej vlády aj daňové výhody. Zaujímavé je, že popri Apple sa voči rozhodnutiu komisie ohradzuje aj írská vláda, vraj preto, že spomínaný „doplatok“ odráža z krajiny ďalšie nadnárodné spoločnosti.

Na neformálnom rokovaní ministrov financií EÚ sa dohodlo, že Európska komisia vypracuje nové pravidlá v daňovej politike Únie tak, aby došlo k zvýšeniu daňovej istoty a tiež predvídateľnosti daňových systémov vrátane zlepšenia ich čitateľnosti. Cieľom je zabrániť, aby nadnárodné spoločnosti nemohli využívať rozdiely v daňovej legislatíve jednotlivých štátov Únie k zníženiu či neplateniu daní do národných rozpočtov. Treba odstrániť riziko zdvojitého zdaňovania a viac uplatňovať cezhraničnú harmonizáciu daňových pravidiel, ale aj posilniť spoluprácu medzi daňovými úradmi. Otvorenou otázkou naďalej ostáva vypracovanie pravidiel spoločného konsolidovaného základu podnikových daní tak, aby sa zvýšila miera súladu medzi menovou a fiškálnou politikou v rámci EÚ, čím sa posilní aj postavenie spoločnej meny eura na medzinárodných peňažných trhoch.

GLOSA

Pod pojmom literárny život si väčšinou predstavujeme širokú škálu činností. Od vydávania literárnych časopisov, a najmä kníh, cez literárne súťaže a ceny až po literárne kluby, autorské čítania či prezentácie nových kníh, napríklad na knižných veľtrhoch. K tomu musíme pripočítať rôzne literárne podujatia venované spisovateľom, ktorí už nie sú medzi nami, no zanechali nezmazateľnú stopu v našom kultúrnom povedomí, a v neposlednom rade aj ich pripomínanie si pamätnými tabuľami či literárno-historickými expozíciami.

O opatrnom optimizme

Aj keď je pomerne rozšírený názor, že spisovateľ patrí podobne ako výtvarník k tvorcom pracujúcim v intimite svojej pracovne, nájde sa aj medzi ľuďmi pera nemálo schopných organizátorov a zapálených propagátorov pôvodného slovenského umeleckého slova. Už od čias štúrovcov sa stále znova a znova odtrhávali od tvorby umelci, pre ktorých bola skutočne funkčná organizátorská literárna práca so svojim svojbytným charakterom dôležitou vecou. Aj samotný Štúr urobil na tomto poli veľký kus práce, podobne ako Hurban, Vansová, o nejaké desaťročia neskôr Smrek či v osemdesiatych rokoch už takmer pozabudnutí Vojtech Kondrôt. Bol to práve on, ktorý prevzal štafetu pomoci mladým autorom po Vojtechovi Mihálikovi, zbavil ju ideologických náterov a obetavo sa venoval nastupujúcej generácii tvorcov na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov. Neskôr v deväťdesiatych rokoch bol neodmysliteľnou súčasťou mnohých prežívajúcich literárnych súťaží a stál aj pri zrode nových podujatí.

Skrátka, bez organizátorskej práce pre vec zapálených ľudí sa v literatúre, podobne ako v každej kultúrnej činnosti, nezaobídeme. Nie je to tak dávno, čo nás opustil Drahoš Machala. Aj keď pre svoju často neústupčivú a výbušnú povahu ho častí publicistov, čo sa nehľadilo k národným hodnotám, vnímala skôr negatívne, ostal po ňom kus práce pri zviditeľňovaní nášho kultúrneho, a teda aj literárneho dedičstva.

Podobne môžeme vnímať aj dôležitý zástoj básnika, prozaika a dramatika Jaroslava Rezníka. Ako prvý ponovembrový predseda Spolku slovenských spisovateľov nielenže urobil obrovský kus práce na znovuzrodení našej najpôvodnejšej spisovateľskej organizácie, ale stihol okrem toho venovať sa doslova osvetovej a popularizačnej práci či už ako autor populárnej knihy Túry do literatúry – Po literárnych stopách Slovenska, niekoľkých ročníkov Literárneho kalendára, ale aj množstva akcií, pri ktorých stál ako jeden z organizátorov. Spisovateľský „Tulavý autobus“ či knižná distribúcia Hrebenda znamenali v časoch turbulentných deväťdesiatych rokov pre verejnosť dôkaz, že spisovatelia sa usilujú dostať k svojim čitateľom aj napriek ekonomickým polenám, ktoré im hospodársky trhový chaos vedome hádže pod nohy.

Keď sa na to pozrieme späť, bez podobných organizátorov, zapálených a dobrovoľne obetujúcich svoj čas a energiu, by sa literárny život scvrkol na mikrosvet úzkej society píšucich mužov a žien, reflektovaných nevelkým spoločenstvom čitateľov skutočne vnímajúcich literatúru. Keďže aj medzi nastupujúcou generáciou tvorcov sa objavujú podobne zapálené osobnosti, dovoľm si byť, čo sa budúcnosti slovenskej literatúry týka, opatrne optimistický.

(mab)

Jaroslav REZNÍK, básnik, prozaik, dramatik, propagátor literatúry a maticiar

Matica je najdemokratickejšia inštitúcia

Zhovárал sa: Maroš M. BANČEJ – Foto: Emil SEMANCO

Život Jaroslava Rezníka je osudovo zviazaný s literatúrou. Narodil sa 6. apríla 1942 v Ružomberku a po maturite študoval odbor slovenský a ruský jazyk na Pedagogickom inštitúte v Martine, neskôr muzeológiu na Univerzite T. G. Masaryka v Brne. Po štúdiách a vojenčine začal pracovať v Literárno-múzejnom oddelení Matice slovenskej v Martine, odkiaľ pre svoje občianske postoje k roku 1968 musel nútene odísť. Neskôr bol pracovníkom Slovenskej literárnej agentúry, v januári v roku 1990 ho zvolili za predsedu Spolku slovenských spisovateľov, zastával funkciu šéfredaktora Vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov aj denníka Slovenská republika. Jaroslav Rezník je osobitým básnikom a invenčným prozaikom, autorom populárnych kníh pre deti, ale najmä neúnavným propagátorom a organizátorom života slovenskej literatúry.

• Vo svojej knihe Túry do literatúry neraz prezrádzate na našich spisovateľov rôzne beťárstva. Bola tá staršia generácia spisovateľská bohémskejšia? Alebo to bolo dané dobou a aj tým, že viac sa stretávali či už v slávnych kaviarňach, vo viachach alebo v už neexistujúcom Klube spisovateľov?

Staršia spisovateľská generácia, popri ktorej som vyrastal, a dnešná staršia spisovateľská generácia, ktorej som súčasťou, možno ani nebola bohémskejšia, ale v každom prípade bola kultivovanejšia. Asi to bolo tým, že v duchu celého vývinu slovenskej literatúry a všetkých generácií jej tvorcov si uvedomovala spoločenské poslanie literatúry. A v rovnakej miere aj jej politické poslanie. Nie v zmysle podielu na politickej moci, ale v zmysle vybojovania základných potrieb existencie slovenského národa, s cieľom jeho prežitia v politicky sa stále scvrkávajúcej Európe. Je zrejmé, že v informačne nedonosenej dobe potreba priameho spoločenského stretávania sa v pohostinských zariadeniach alebo v umeleckých kluboch bola naliehavejšia ako dnes. No neboli to len skupinové spoločenské stretnutia, ale keď bola doba neúprosna, dokázali zorganizovať aj Kongres slovenských spisovateľov.

Na druhej strane je paradoxné, že čím viac a čím rýchlejšie môžeme dostávať informácie, tým sme si odcudzenejší. Je to dané ani nie tak dobou, ale spoločenským zriadením, v ktorom nám prichodí žiť. Kapitalizmus je výsostne individualistický spoločenský systém – zachráň sa, kto môžeš, presad sa, ako len chceš, trhni si, čo sa dá. No a pri absolutizácii trhových mechanizmov nadobúda obľudné rozmery. Dnes už vieme, že trhové mechanizmy sú dobré, dynamické až agresívne v procesoch výroby. Tam, kde výsledkom pracovného úsilia je materiálny atribút – od chleba až po autá. No chráňboh, keď ich vpustíme do nemateriálnej sféry. A nám sa to stalo. Trhové mechanizmy sú zhubným nádorom v zdravotníctve, v sociálnej oblasti, v školstve i kultúre a v literárnej kultúre zvlášť. No a naša súčasná literatúra na to vôbec nereaguje. O medzinárodných súvislostiach ani nehovoriac. A tak aj knihy, ktoré sú alebo aspoň by mali byť nosičom umeleckej literatúry, stali sa tovarom ako všetko ostatné. A sú aj podchvostovým produktom zábavného priemyslu. Uniká im spoločenský zmysel a význam literatúry. Troška nerozumiem vašej poznámke o zaniknutom Klube spisovateľov. Klub existuje. Je síce v rekonvalescencii, ale odstránil ho sa nepodarilo ani takému kalibru, ako je ženský rozkrok. Verím, že čoskoro dostane svoju pôvodnú podobu. Len keby naša justícia nebola taká ťarbavá, čím v podtexte myslím aj rovinu skorumpovanosti.

• Pracovali ste koncom šesťdesiatych rokov v Matici slovenskej, odkiaľ ste pre nesúhlasné postoje k udalostiam spojeným s okupáciou vojskami Varšavskej zmluvy v auguste 1968 museli

Jaroslav REZNÍK patrí k popredným slovenským literátom i maticiarom.

odísť. Čo pre vás znamená Matica slovenská, maticné hnutie?

Na podobne formulovanú otázku som už odpovedal viackrát a mám obavy, že sa budem opakovať. Ale aspoň tézovito. Matica slovenská pre mňa znamená najdemokratickejšiu inštitúciu v slovenských dejinách. Je to lakmusový papierik stupňa demokratizácie našej spoločnosti. Všimnime si: vždy, keď zavial vánok demokracie, význam Matice prudko vzrástol. Keď prišlo zatmenie totality, Matica upadala do nemilosti. A poviem aj toto: uhorská vláda, ak chcete – Maďari, v roku 1875 nezrušila Maticu primárne preto, že bola slovenská. Zrušila ju najmä preto, že bola demokratická, fungovala na tom najdemokratickejšom princípe, aký bol v tej dobe možný. A preto, ak by som mal uplatniť „maticné kritérium“ stupňa demokratizácie našej spoločnosti, nie som si celkom istý jej demokratickosťou. Vo svojej predstave Matice slovenskej mám aj iný jej model, a to najmä od roku, keď bol prijatý posledný zákon o Matici a došlo k rabovaniu jej zbierkotvorných pracovísk. Pracovisko Slovenskej národnej knižnice so svojimi fondmi sa osamostatnilo tak ako desaťročia predtým Národné múzeum, Národná galéria, viaceré vedecké ústavy SAV a iné. Prečo a akým právom prešli však pod jurisdikciu SNK literárny archív, literárne múzeum, biografický ústav a dokonca aj Národný cintorín? Je to jasný zámer postupnej likvidácie Matice. Kultúrna inštitúcia bez zbierkových fondov je totiž veľmi zraniteľná a ľahko zrušiteľná. A o to asi ide. Tá správna a zapamätateľná Matica stála vždy na dvoch pilieroch – na odborných a vedeckých ústavoch a na občianskom hnutí. V bývalom režime chýbal pilier maticného hnutia, dnes chýba pilier vedeckých a odborných ústavov. A má to sia-

hodľhý dosah aj na literárnu kultúru. Nikto sa koncepčne nestará o pozostalosť odchádzajúcich spisovateľov, o jej permanentné spracovávanie a prístupňovanie. SNK má totiž iné priority.

• Dosť veľkú časť vašej tvorby, za ktorú ste získali aj ocenenia, tvorí tvorba pre deti. Pre niektorých laikov zdanlivo menej náročný žáner literatúry, pre nás, čo sa literatúre venujeme, ide doslova o skúšobný kameň, ktorý preverí schopnosť tvorcu čarovať so slovom. Ako ste sa k literatúre pre deti dostali? Máte v tomto žánri recept na úspech?

Ešte v hlbokom detstve a chlapčenskom veku som si vysníval, že raz by som chcel napísať knižku pre deti. Farebne ilustrovanú a knižársky pekne spracovanú v tvrdej väzbe. Nadchýnal som sa najmä knižkami Jozefa Čigera Hronského – od Smeleho zajka až po Sokoliara Tomáša, a veršovanými rozprávkami Ľudmily Podjavorinskej, ale aj knižkami dnes nie celkom známych autorov, ako boli Ján Balko a jeho List od Lipky či Martin Hranko a jeho Ježkovci. No a o Ondrejových dobrodružných knihách a Zbojníckej mladosti ani nehovorím. Že ten čas nastal, mi pripomenulo mojich päť vnúčat – dve dievčatá a traja chlapci. A tak postupne od veršikov a rozprávok v Slniečku či v Zorničke vznikli moje knižky básničiek a rozprávok pre deti, dokonca aj kniha poviedok o detstve M. R. Štefánika Oči plné oblohy. Tou podstatnou skutočnosťou však bol stav súčasnej literatúry pre deti, ktorú im v prekladoch a často v gýčovej obrázkovej úprave ponúkame zo západných kultúr, i literatúru našich súčasných dosť povrchných napodobňovateľov a šimpanzujúcich napodobňovateľiek tohto typu literatúry pre deti.

Celá plejáda našich skvelých autorov a autoriek pre deti a mládež – od Ľudmily Podjavorinskej až po Vinca Šikulu, akoby nám bola naraz málo a za nič nestála. Akoby jej literárno-umelecké výdobytky súčasným autorom nemali čo povedať.

• Pre popularizáciu a zviditeľňovanie slovenskej literatúry ste urobili riadny kus práce. Od spomínanej knihy Túry do literatúry – Po literárnych stopách Slovenska cez niekoľko ročníkov Slovenského literárneho kalendára, básnické antológie či ďalšie počiny. Na konci deväťdesiatych rokov a v nasledujúcom desaťročí ako keby sa spisovateľ na Slovensku tak trochu vytratil z mediálneho prostredia a nahradili ho rôzne takzvané „celebrity“. Lepší sa podľa vás situácia? Prípadne, vracia sa pôvodná tvorba do hľadáčka masmédií?

Na túto tému chcem vystúpiť na blížiacom sa medzinárodnom Kongrese slovenských spisovateľov koncom septembra v Trenčianskych Tepliciach. Preto len stručne. Sociálny status súčasného slovenského spisovateľa je nulový. Už nie je ani na dne, ale zahraný pod ním. Pomaly za tridsať rokov od novembra 1989 sa ešte nenašla vláda, ktorá by sa zaoberala situáciou v kultúre, o literárnej kultúre ani nehovoriac.

• Keď už som spomenul zviditeľňovanie našej literatúry. Ako je na tom s prekladmi? Aké sú vaše skúsenosti s prekladmi tvorby?

Dávno sú preč časy, keď sa slovenská literatúra programovo propagovala v zahraničí. Prakticky všetka, ktorá prešla domácim ideovým sitom. Ako vedúci informačno-propagačného oddelenia Slovenskej literárnej agentúry (LITA) v Bratislave bol som pri tom a koncepčne som toto oddelenie vybudoval. Nielenže sa hľadali rôzne formy propagácie slovenskej literatúry v zahraničí, ale dokázali sme pripraviť aj antológie. Celkom prirodzene sa to prejavilo na vydaní prekladov diel našich autorov v zahraničí. Najmä v socialistických krajinách, ale dosť bolo aj „západných výnimiek“. O každom vydaní nášho autora v zahraničí som písal poznámky do novín, najčastejšie do Ľudu, Večerníka, Slovenských pohľadov a neskôr to vďačne zobralo aj Nové slovo. Ako je to dnes, neviem, nesledujem to. Viem len toľko, že preklad knihy býva dosť často osobnou záležitosťou spriateleneho prekladateľa a autora. Mne vyšli výbery z poézie v samostatných knihách po srbsky a po macedónsky mi v antológiách alebo v literárnych časopisoch vyšli ukážky z básnickej tvorby po rusky, bielorusky, ukrajinsky, bulharsky, poľsky, macedónsky, gruzínsky, srbsky, anglicky a nemecky.

• Každý spisovateľ primárne píše pre čitateľa, vedie s ním takpovediac myslený dialóg. Ale predsa väčšinu tvorcov poteší uznanie, najmä keď je udelené od odborníkov. Ktoré zo svojich ocenení si vážite najviac a prečo?

Najviac si vážim tieto tri ocenenia za literárnu tvorbu: hlavná cena Literárneho fondu za dielo Túry do literatúry za rok 2001 (udelená na jar 2002), Cena Spolku slovenských spisovateľov za básnické dielo (udelená v roku 2014) a Cena Spolku slovenských spisovateľov v žánri literatúry pre deti za dielo Slniečny budíček – Literárne hádanky (udelená v tomto roku.)

Na záver mi nedá nespomenúť tri ocenenia, ktoré sa (nie len v mojom prípade) až tak veľmi nespomínajú, no ich pripomenutie vždy vo mne vyvoláva hlboké dojatie. Som čestný občan obce Lisikov, mesta Ružomberok a mesta Martin.

Arcibiskup B. Bober: Cielene narastá tlak na veriacich ľudí na Slovensku Slovenskí kresťania nie sú extrémisti

Zdroj: TASR – Foto: archív SNN

Tisícky mariánskych ctiteľov sa dnes stretlo v Šaštíne. K Sedembolestnej Panne Márii, ktorej národná svätyňa je práve v tomto meste, prišli prosiť i ďakovať za svoje osobné i rodinné radosti a bolesti. Vyvrcholením celonárodnej púte k patrónke Slovenska, ku ktorej sa už niekoľko storočí utiekajú tisíce detí, mladých i dospelých, bola dnešná pontifikálna svätá omša za účasti viacerých biskupov Slovenska a zahraničia. Hlavným celebrantom a kazateľom na slávnosti bol košický arcibiskup metropolita Bernard Bober. Pri tejto príležitosti prinášame jeho homíliu v plnom znení.

Excelencie – spolubratia arcibiskupi a biskupi, milí bratia kňazi a diakoni, rehoľné sestry, vážený pán prezident Slovenskej republiky, a aj emeritný pán prezident, členovia vlády, poslanci Národnej rady SR, všetci predstavitelia verejného života, milí pútnici – mariánski ctitelia, drahí bratia a sestry v Kristovi zhromaždení tu v Šaštíne, ako aj vy všetci, čo nás sledujete cez vysielanie televízií a aj Rádia Lumen. Azda najaktuálnejším verejným podujatím, ktoré po olympiáde v Riu v týchto dňoch pozorne sledujeme, je tamojšia paralympiáda – letné paraolympijské hry. S hrdosťou a povzbudením sledujeme výkony tých našich, ale vlastne všetkých, lebo na prvý pohľad sú odkázaní na pomoc iných. Sú poznačení rôznymi životnými tragédiami a bolesťami. No keď sa dajú do pohybu, s údivom a otvorenými ústami sa čudujeme: Ako títo ľudia bojujú!? S akým nasadením a odhodlaním!? Priam neuveriteľné! Aj napriek znevýhodneniam a hendikepom nevzdávajú sa.

■ CHÝBA VIERA

Jedna z týchto úspešných športovkýň však po návrate do vlasti – do Belgicka, chce požiadať o eutanáziu, pretože ako hovorí, už viac nechce trpieť vo veľkých bolestiach každý deň. Jej snom bolo zúčastniť sa a umiestniť sa na paralympiáde a potom po návrate domov to vzdať – vraj v tom najlepšom. Ťažko pochopiteľné! Na jednej strane vnímame jej veľký a statočný boj i cez bolesť a utrpenie, na strane druhej prichádza náhle zrieknutie sa poznačeného života. A to všetko u jedného a toho istého človeka. Prečo? Ak by aj v našom živote malo byť najvyššou metou dokázať niečo sebe i svojmu okoliu, nestačilo by to na to, aby sme bojovali aj napriek bolestiam až do posledného dychu. Nevyliečiteľne chorej športovkyni nechýba vôľa, ale ďalšia vyššia motivácia. Motivácia a dôvod, prečo sa namáhať ďalej! Chýba viera, ktorá pozerá až za horizont pozemského života. Chýba dôvera v Boha, ktorý je láska a milosrdenstvo. A je to skutočne tak, že mnohí už prestali veriť a iní ešte ani nepočuli o tom, že ľudská duša je nesmrteľná a že človek sa cez voľbu pre Ježiša môže rozhodnúť pre večný život. O tejto skutočnosti však my ako veriaci ľudia musíme hovoriť a dokazovať túto motiváciu viery našimi skutkami. Naše poslanie je teda jasné: hovoriť i konať! Chvilami mám taký pocit, že ani my ako národ už nestojíme o to, aby sme zabojovali o našu budúcnosť. Ako keby sme už dosiahli svoju metu a chceli to všetko zabaliť. Nie sme však unavení z bolesti a trápení, ale práve letargia a unavenosť zo života z nás robia sebcov a individualistov. A národ krváca! Netrpíme hladomorom ani vojnou, chýba nám čosi iné. Chýba nám motivácia, chýba nám viera, ktorá cez Kristov kríž premieňa každú bolesť na väčšiu obeť, trpezlivosť a vernosť, väčšiu dôveru a odovzdanosť.

Nemyslíme si, že naša patrónka Sedembolestná Panna Mária žila jednoduchý rozprávkový a pokojný život. Aj v jej živote mala bolesť pevné miesto. Bola plná bolesti. Dorážaná mečmi bolesti to napriek všetkému nevzdala, nezutekala, ale ticho zostala stáť pod krížom svojho Syna (Jn 19, 25-27). Je to mocná a verná žena, preto nám ju

Ježiš dáva za duchovnú Matku, keď hovorí Jánovi: Hľa, tvoja matka! V každom našom kríži a trápení sa na ňu môžeme obrátiť a prosiť ju

druhom čítaní: Keď vás hanobia pre Kristovo meno, ste blahoslavení (1Pt 4, 13-16). Služba kresťana nie je založená na bázni pred verejnou

Šaštínsku baziliku počas sviatku Sedembolestnej Panny Márie zaplnili tisícky veriacich z celého Slovenska.

o silu vydržať a prekonať všetky protivtenstvá – o silu nevzdať to! A ona nám svoju starostlivosť už toľkokrát dokázala v dejinách nášho národa. Zo zranení a z bolestí, prirodzene, máme strach. O to viac v tomto čase, keď nás v posledných mesiacoch prenikla úzkosť a strach z terorizmu, z nezmyselných útokov ľudskej zloby a nenávisti. Čoho všetkého sú schopní ľudia, ktorí nemajú v srdci Boha – Boha, ktorý je láska a milosrdenstvo! Čoho všetkého sme však schopní aj my sami, keď zabúdame na Ježiša a jeho Slovo?! Stačí malá iskra a hádka sa zmení na neprekonateľný konflikt. Nevieme si odpustiť celé desaťročia. Potrebujeme Božie odpustenie a jeho pomoc. Lebo ináč sa utopíme v nenávisti a pomste! Sami sa nezmeníme k lepšiemu. Sami od seba nebudeme lepší. Preto sme závislí od Božieho milosrdenstva!

■ BYŤ KREŠŤANOM...

Nič nemôže zmeniť srdce človeka a ani tento svet nezmení nič, jedine Božia láska a odpustenie. Mali sme možnosť sa o tom presvedčiť v tomto Roku milosrdenstva na Svetových dňoch mládeže v Krakove koncom júla. Myšlienka jednoty a pokoja medzi jednotlivcami i medzi národmi je možná! Kresťanská viera ponúka riešenie s viditeľnými výsledkami! Azda z každého kontinentu a národa sveta sa na jednom mieste a v jednom čase zišli dva milióny mladých ľudí bez bitky, bez vraždy, bez nadávok a urážok, bez demolovania krakovských ulíc a výkladov. Bolo to stretnutie mladých veriacich katolíkov sveta so svojim pastierom a s milosrdným Ježišom, ktorý ich učí a vyzýva k milosrdenstvu. Obrovské dávky pokoja a naplnenia sme tam prežili! Len škoda, že naše médiá o tom informovali tak povrchné a s istou dávkou ironie. Drahí bratia a sestry! Byť kresťanom v Európe nie je dnes ani bezpečné, ani žiadané. My sa však nehanbíme za to, že sme veriaci, že sme katolíci! Ani nezapredajme svoj hlas pre výhody či postup v kariére. Ozvime sa, hoci nás budú považovať za tmárov, homofóbov či konzervatívov. Vtedy platí to, čo sme čítali v dnešnom

mienkou, ale na bázni pred Bohom. Povedať pravdu s láskou – to je skutok milosrdenstva, lebo pravda vyslobodzuje: Pravda vás vyslobodí! (Jn 8, 32). Ak sú v národe ešte nejakí kresťania, pozdvihnite svoj hlas!

Dnes sa robí všetko preto, aby sa umlčala Božia pravda a hlas Cirkvi. Lenže, zabúda sa na to, že okrem zdrojov skazenosti, si je Cirkev vedomá aj obrovského zdroja sily a obnovy – Ducha Svätého. Nemáme žiadnu pozemskú nádej či ambície ovládnuť tento svet. Naša nádej je jedine v Bohu! Ak však bude kresťanstvo aj naďalej úmyselne vytláčané z verejného života, čo potom nahradí kresťanské princípy a slobodu vôbec? Anarchia alebo nový režim – peklo na zemi? Nemôžem mlčať, keď vidím, ako cielene a takticky narastá tlak na veriacich ľudí aj v našom priestore. Iba pred nedávnom označila Rada pre vysielanie a retransmisii moje vyjadrenia proti teórii o rodovej rovnosti a výzvu na účasť na referende o rodine za možné porušenie zákona. Výroky vraj mohli podnecovať k nenávisti a neucte voči párom rovnakého pohlavia, resp. šíriť nenávisť. Bolo to v nedeľu Svätej rodiny počas televízneho vysielania svätej omše pred dvomi rokmi. Jasný katolícky postoj v prospech rodiny a manželstva muža a ženy urazil dvadsať sťažovateľov, ktorí žiadali o prešetrenie. Bolo z toho veľké haló, ktoré sa snažilo zastrašiť všetkých, ktorí by podobne nesúhlasili a vyjadrili verejný odpor voči gender ideológii.

■ MÉDIÁ PROTI CIRKVI

Dokonca aj naše verejnoprávne médiá v tomto čase už zaujali jasný ideologický postoj. Napríklad keď sme v Košiciach mali nedávno vysviacku nového mladého pomocného biskupa, nebola o tom ani jediná krátká správa. Pritom keď sa o dva dni mestom prebehlo stoosmdesiat účastníkov Dúhového pochodu, dozvedelo sa o tom celé Slovensko v niekoľkomínútovej reportáži. Iné reportáže už ani nespomínam. To, že verejné vyjadrieme nesúhlasný postoj s tým, čo sa nám podsúva a pretláča – akože – tým, podľa niekoho, propagujeme nenávisť

a neúctu? Chýba tu logika! Keď nesúhlasím, znamená to, že nenávidím? Kde je záruka plurality názorov?

Drahí bratia a sestry! Strhol sa boj – nerovný boj! Preto nemôžeme zostať ticho. Hlasy pre prorodinnú politiku sú vysmievané, možno už z princípu preto, že sa s nimi sto- tožňuje Cirkev. Slovo skôr dostanú sociológovia a sociologičky, ktoré ponúkajú nový „nestereotypný“ model rodiny. Nepropaguje sa manželská vernosť a nerozlučiteľnosť, ale skôr návody na to, ako sa rozísť a žiť si vlastný pohodlný život. Prorodinným aktivistom a proliferom už médiá nemajú čas načúvať. Neza- ujímajú ich otázky: Prečo sa rodí tak málo detí do tohto nášho slo-

Arcibiskup metropolita Bernard BOBER.

zmýšľajúcim. Ježišov príkaz lásky nás zaväzuje milovať všetkých ako plnohodnotné ľudské osoby: ináč veriacich, ináč konajúcich, homosexuálov, tých, čo nám neprajú, a dokonca i nepriateľov (Mt 5, 44). Ak sú medzi nimi hriešnici, potom platí zásada: Hriešnika miluj, nie však jeho hriech! Nikdy nesúhlas s jeho hriechom! Nikomu nekrivdíme, len chceme obhajovať a ohlasovať Božiu pravdu a lásku. Panna Mária nám pritom pomáha utvoriť si správny názor v zhode s evanjeliom a dať Bohu do služby všetky svoje sily na budovanie Božieho kráľovstva lásky a pokoja pre všetkých ľudí na tejto zemi.

■ ODKAZ MATKY TERÉZIE

Okrem reči však naša viera vyžaduje i skutky. Lebo vo vzťahu k pravde a milosrdenstvu platí: V prvom rade nemlčať a potom konať! A tých, čo potrebujú naše skutky lásky a našu pomoc, bude vždy dosť. Už to bude veru skoro tridsať rokov odvtedy, čo práve tu v Šaštíne prehovorila k národu nedávno svätorečená Matka Terézia z Kalkaty. Bolo to 6. júna 1987, keď sa tu zastavila na svojej ceste do Poľska. Vtedy nám zanechala vzácny odkaz, z ktorého vyberám najsilnejšiu časť. „Na svete existuje veľmi mnoho, mnoho biednych ľudí, ktorí nemajú nikoho a ktorých nik neľúbi. A preto si, sestry a bratia, ctíme tých, ktorí svoj život dali do služieb Bohu, aby mohli priniesť Ježišovu lásku medzi našich chudákov. Modlite sa, prosím, za nás (za sestry). A my sa budeme modliť za vás, aby do vašich rodín prišla Ježišova láska, ktorá vám vo všetkom najlepšie pomôže na príhovor Matky Božej. Modlite sa, aby bola Matka Božia vždy vašou ochrankynou. Ona vám pomôže, aby ste ostali svätí. Priniesť Ježišovu lásku medzi našich chudákov.“ Matka Terézia tu myslela na všetkých tých, čo trpia na tele i na duši, aj na hendikepovaných ľudí, ktorí to už možno chcú vzdať. Myslela vtedy i teraz na všetkých, čo potrebujú naše skutky telesného i duchovného milosrdenstva. K takýmto výkonom však potrebujeme silnú motiváciu. Potrebujeme vieru, Božie odpustenie, jeho milosť a pokoj, potrebujeme príhovor Panny Márie!

Drahí bratia a sestry! I keby nás v celej spoločnosti zostala iba hŕstka – praktizujeme svoju vieru, nezostávame v nedeľu doma v pohodlí. Nenechávajme sa tak ľahko ovplyvňovať niektorými médiami a prázdny životným štýlom. Nežime iba pre tento svet. Zdrúčujeme sa na bohoslužbách, na púťach, na sociálnych sieťach, cez prostriedky okamžitej komunikácie. Pomôžme zvýrazniť Ježišov hlas a jeho milosrdenstvo, ktoré preháňa každú bolesť! Svedectvom dobrého života a nezapredanostou duše propagujeme kultúru života a lásku k núdznym. Nebojte sa! – tak často nám to opakoval svätý pápež Ján Pavol II. Nebojme sa obhájiť našu vieru! I napriek bolestiam a obeťam, zabojujeme o našu rodinu. Zabojujeme o budúcnosť nášho národa a nevzdávajme to! Nech nám v tom pomáha Sedembolestná Panna Mária, patrónka nášho Slovenska! AMEN

V dedinách okolo riečky Oľšavy ešte možno počuť rýdze abovské nárečie

Lapki, pletki, pripovedky tetky Marišky

Aj nevlúdne, chladné dni sa dajú stráviť užitočne. A nemusí to byť vysedávanie pri televízore. Nedávno som sa ohrieval pri nezvyčajnom ohníku: v rodnom abovskom nárečí som čítal staršie i novšie, zväčša humorné príbehy ľudí, najmä z povodia riečky Oľšavy v okrese Košice-okolie. Napísala ich tamojšia rodáčka z abovskej dedinky Ďurkov PhDr. Marta Čiderová, ktorá sa pod ne podpísala ako Mariška Zahumňanska.

Text a foto: Ladislav MALÁK

Aj v Opátke ešte počuť abovské nárečie, v ktorom píše humorné príbehy Marta Čiderová.

Pani Marta či Mariška sa knižkou Lapki, pletki, pripovedky (Tarániny, klebety, príslovie) stáva jednou z mála oživovateľiek azda najhodnotnejšieho tamojšieho fenoménu – krásneho, nenapodobiteľného abovského nárečia. Nebyť takých ľudí, ako je ona, do zabudnutia by časom zapadli aj takéto írečité abovské slová: bereciňec – väznica; četerňa – studňa; šverboritki – šipky; dziva hira – bláznivá žena; girindža – chrbtica; hlopaščik – malý chlap; macac še – milovať sa; pobačic še – zapáčiť sa; prepašnica – nemravná žena; poňevčashe – neskoro, šmehovallec – figliar; vecejcomi – viaceri; zñedobački – nečakane; zahibel – pohroma; baboňic – čarovať; fergeťov – chvost; kura ric – bradavica; ogubačic še – zbohatnúť; obervaňec – oplán, trhan; pišmički – pesničky

a pod. Skrátka, drahokamy, perly, ktoré sa zrodili v perlorodkách ľudských srdc.

JEDINEČNÁ KRÁSA

Knižku som čítal pomalšie pre môj obdiv k nárečovým slovám, aby som si vychutnal slovné lahôdky a zväčšil zážitok z napísaného. Lebo aj keď naša obec Opátka je tiež abovská, všetky slová som nepoznal. Leží totiž už na hranici so Spišom, a tak sú v našom abovskom nárečí v porovnaní s tým z povodia Oľšavy dosť veľké rozdiely. Kým u nás povieme, že „prega naš valaľiček buľkaci čuri jareček“ (cez našu dedinu žblnkotajúc tečie potôčik), v Ďurkove to povedia inak. A možno sa pani Čiderová pousmeje nad nárečím abovskej Košickej Belej, ktorá susedí s našou Opátkou: „Kolo

scieškoj čo idze na pašvisko, šmi ponachodziel telo griboch, aš čud boski, mušel šmi ich nazdieregac na ľeskovi prucičok, bo taňisterku šmi zochabiel doma.“ (Okolo chodníčka na pastviny som našiel toľko hribov až, čudo božie, musel som ich nastoknúť na lieskový prútik, lebo tanistierku som nechal doma.)

Akoby Marta Čiderová chcela „jareček“ času, ktorý odnáša nárečia z nášho života, zahatať, spomaliť. Je ďalším človekom, o ktorom sa dozvedám, že si možno až bolestne uvedomuje, ako nám bude vo venčeku slovenskej jedinečnosti chýbať jeden z najkrajších kvietkov – nárečie. Lebo to, čo azda najviac charakterizuje slovenskú dedinu, pre našu ľahostajnosť v posledných desaťročiach potichu umiera. Zanikajúcimi nárečiami Slovensku ubúda tisícokrák originálna krása. Veď niet azda dediny – aj u nás v Above – ktorej nárečie by sa celkom podobalo nárečiu blízkej susednej dediny. Na ľudovú reč sme trestuhodne zabudli, hodili ju za hlavu ako niečo hanlivé. Hanbíme sa za ňu!? Škoda, preškoda.

VZÁCNÝ ŠPERK

Pri zanikajúcom nárečí síce môžeme ospravedlňujúco povedať, že nič na svete netrvá večne. Ale nárečiam – šperku najvzácnejšiemu – by sme predsa len mali pomôcť ešte žiť, prežiť. Nabáda nás k tomu aj prof. Vojtech Budinský-Krička, zakladateľ historicko-archeologického bádania na Slovensku, keď hovorí, že „nárečia sú pokladmi, studnicami, dokumentmi minulosti a ich zaznávanie je hrubá nevzdelenosť. Veď kým žijú, žije aj národ, uchováva tradície a – spieva“.

Podobné názory mal celý svoj plodný život aj nedávno zosnulý etnograf Ján Lazorík z Krivian pri Lipanoch v okrese Sabinov, ktorý veľmi zápalito zachraňoval a bránil náre-

Svojrásny etnograf Ján Lazorík z Krivian pri Lipanoch v okrese Sabinov.

čie rodného Šariša: „Medzi hriechmi, ktoré ľudstvo pácha proti sebe, je zbavovanie sa nárečí, ktoré sú vlastne najpreukázateľnejším dôkazom rozmanitosti – aká je v prírode – a nositeľmi národných svojrázností.“

Tým milšou náplasťou na moju ľútosť nad vädnuším kvietkom vo venčeku krás nášho vidieka je práve spomínaná knižka tetky Marišky. V ničom nezaostala za humorným obsahom svojho predchádzajúceho

dielka, tiež v abovskom nárečí, s názvom Pišemko baboj. Aj keď ide o list babke do záhrobia, ani v ňom gén huncútstva Abovcanky, milujúcej svoje nárečie, v sebe nezaprela. Preto spolu s ňou volám: „Mi, ľudze valušne zos Abova, bi sme ešči sčeli našu reč v gamboch potrimac. Nezapomňeme ani na bačika Lazorika zos Krivian, čo še bil za svoju šariščinu. Braňme vedno zahibeli šveta...“

BESEDNICA

Na napísanie nasledujúcich riadkov ma podnietil pohľad na detváky, ktoré so sklonenými hlavami – ako zvláštna módna sekta uniformne sa správajúcich vyznávačov a fanatikov elektronického božstva – zizajú do svojich mobilov a nič okolo ich nezaujímajú. Pohľady všetkých priťahujú displeje. Je to varovné proroctvo, výrečná prognóza elektronickej apokalypsy.

Fotografia, ktorou svoje vety ilustrujem, je zovšeobecnením prudko narastajúceho nezájmu o hodnotné a hodnototvorné formy a klasické nosiče umenia i vzdelávacieho procesu, estetického pôsobenia i rozširovania duševných obzorov od detstva po dospelosť. Strašné na tomto obrázku – obraze degradácie – je to, že deti nedokáže zaujať ani to najlepšie zo svetových galérií! Čo potom chudera kniha?

MASOVÝ REGRES

Obrázok zachytáva jedno z najväčších protirečení dneška: ako elektronický progres vytvára masový intelektuálny regres. Tragický a neodvratný paradox dnešnej civilizácie! Neodvratný preto, lebo každý súčasný štát bez ohľadu na politicko-ekonomickú orientáciu chce špicfovať svojich občanov. A nebude to už praktizovať prostredníctvom „neproduktívneho“ rozlepovania obálok z kla-

sického poštového rozsevu nad parou unikajúcou z hrncu! Na obranu súčasných štátnych formácií musím priznať, že elektronickú kontrolu štáty musia robiť pod tlakom narastajúceho terorizmu, najmä moslimských hrdlozevov, nezadržateľne prenikajúcich so záplavou migrantov do Európy. Len naivný

Prognóza elektronickej apokalypsy

Milan KENDA

jedinec môže túto súvislosť nevidieť, len idiôt môže toto popierať.

Čo z digitálneho ošiaľu vyplýva pre duševný rozvoj našich detí? Smutná skutočnosť, že kruto doplatia na ignoranciu knižnej kultúry, na jej výsmech, na jej programové negovanie. Kniha zomiera, internet napreduje, taký je dominantný názor skeptikov prevládajúcich nad optimistami. Menšinový optimisti dôvodia klasickou rozkošou z listovania v knihách, zvláštnosťami rituálu ich čítania, nezriedka spestreného voňavou kavičkou alebo napoleonkou s koňakom, kdesi pod slnečníkom na lodžií alebo v ležadle pod korunou jablonie v záhrade. Na tieto rozkoše možno azda navradiť dospelákov, no detváky dnes už pre samotné príťažlivé dis-

pleje a technický ohňostroj obrazových vnemov nevidia okolitý svet a neodvratne budú vyťukávať do klávesnic rozmanitých elektronických výdobytkov svoje zväčša banality.

Niagara kníh v obrovských knižkupectvách akoby predsa len dávala optimistom za pravdu. Ale skeptici

oprávnené operujú počtom zaniknutých knižkupectiev, trebárs aj v samotnej Bratislave. Argumentujú najmä obrovskou nechúťou omladiny odpútať sa od displejov a aspoň raz otrávene prelistovať ponúknutú knihu. Medzi najmladšou generáciou sa nezadržateľne rozmáha bibliofóbia. Tento postoj neveští nič dobré do budúcnosti!

PRIATEL INTERNET

Kniha bola najvernejším priateľom človeka. Dnes je vraj takýmto najvernejším priateľom internet – ak vás pomocou neho neožobráčia alebo nezobia identity. Knihy ničím takým nehrozia!

Inšpiratívne a s nádejou sa o literatúre pre deti vyjadril bývalý

dlhoročný (už aj legendárny) generálny komisár Bienále ilustrácií Bratislava Dušan Roll v rozhovore s Emilom Semancom pod krásnym titulom Kto dá deťom knihy, dá im krídla. Na konštatovanie: „Deti však po knihách siahajú čoraz menej...“ odpovedal taktó: „Veľmi ma to znepokojuje.

Neviem si predstaviť detské roky bez detskej knihy. Apelujem na rodičov, aby si znovu našli čas na deti a na spoločné chvíle pri knihe. Nijako lepšie a viac sa vzájomne nespoznajú ako nad jej stránkami! Na kongrese v Tokiu som si dovolil k sloganu Jelly Lepmanovej v znení Dajte nám knihy, dajte nám krídla! pridať svoje presvedčenie: Detská kniha je večná! A John Ruskin svojím sloganom dokazuje, že to platí aj pre dospelých: „Knihy sú pre ľudí tým, čím sú pre vtákov krídla.“ Július Zeyer podporil tieto myšlienky postrehom: „Dom bez kníh je ako telo bez duše.“

DIGIGENERÁCIA

V čom sú ochudobnení digitálni nazíachi na rozdiel od vytrvalých,

verných čitateľov kníh? Čím sa líši získavanie poznatkov elektronickej cestou od získavania poznatkov prostredníctvom kníh? Elektronický spôsob ponúka najmä získané, hotové výsledky, čistý skelet, dobrý na rýchlu kontrolu vedomostí pred odchodom na skúšku. Alebo pri záchrane života, pri prvej pomoci. Do istej miery sa to dá porovnávať s knižnou encyklopédiou. Kniha však – napríklad literatúra faktu, populárno-vedecká kniha, memoáre, životopisný román a iné – ponúka vedomosti v symbióze s ich historickým vývinom. Sprevádza čitateľa od hypotéz, teórií až po overené fakty, prináša drámu súboja tiež a antitéz, súťaženie rozličných názorov, niekedy aj s ich nečakanými, prekvapujúcimi návratmi, porovnávanie, trpezlivé a zásadové vzdorovanie strážcom dogiem a rousseauovskej „sladkej nevedomosti“, dramatický scenár dobrodružstva poznávania, čo všetko pozitívne vplýva na trvácnejšie zapamätávanie faktov v sieti súvislostí a kultivovanejšie, kreatívnejšie využívanie poznatkov. Kniha teda ponúka plnokrvnejšie, hlbšie, plastickejšie zážitky, pôžitky i poznatky. Pravda, toto dozaista nie je komplexne zrátaný súbor výhod knižného prístupu k poznatkom, pretože je nesporné ťažké komplexne zmapovať mystérium prínosu kníh, na mile vzdialené od povrchnosti a pretekov v časovom pragmatizme rýchleho a ešte rýchlejšieho internetu.

Srbská metropola má sedemtisícročnú históriu osídlenia

Starobyľý Belehrad – brána Balkánu

Text a foto: Martin JARINKOVIČ

Belehrad, najväčšie a najľudnatejšie mesto západného Balkánu. Niekdajšie hlavné mesto Juhoslávie, dnes politická, ekonomická a kultúrna metropola Srbskej republiky. Vzhľadom na svoju výhodnú centrálnu polohu pri ústí rieky Sávy do Dunaja, na križovatke obchodných ciest, je toto miesto osídlené takmer odepamäti. Mesto s vyše sedemtisícročnou kontinuitou osídlenia predstavovalo dlhé stáročia bránu na Balkán. Tu sa stretáva kultúra strednej Európy a Balkánu, resp. Orientu. Mesto, ktoré bolo počas svojej dlhej histórie nespočetne ráz ničené, rozrúbené a spálené – naposledy „humanitárnym“ bombardovaním NATO v roku 1999 – a vždy odznova budované, je symbolom večnej obnovy a kolobehu života.

Aglomerácia pri rieke Dunaj je osídlená takmer odepamäti a dnes poskytuje pútavú panorámu vo dne aj v noci.

Belehrad žije svojím rušným životom. Človek tu priam cíti nespútanú živelnú energiu, pulzujúcu každodenne v uliciach centra až do neskorých nočných hodín. Toto vyše jeden a pol miliónové mesto sice vzhľadom na svoje búrlivé dejiny, turecké bašovanie a všetky vojny, ktoré sa ním prehnali, nemá také zachované a výstavné historické centrum, napriek tomu má svojisku, originálnu atmosféru, ktorá človeka očarí. Ľudia sú tu bezprostrední, družní a komunikatívni. Nie sú takí protokolárno-oficiálni v komunikácii, ako je u nás zvykom – aj neznámi ľudia si medzi sebou bežne tykajú. Zoznamovanie je rýchle. Od začiatku ma fascinoval tento neformálny spôsob komunikácie, okorenený často používaným oslovením „brate“ (bratku), ktorým sa na seba bežne obracajú aj ľudia, ktorí sa v živote nikdy nevideli. Ja som si toto mesto zamiloval počas svojich štúdií a potom som sa sem často a rád vracal.

■ PEVNOSŤ KALEMEGDAN

Napriek tomu, že Belehrad nemá zachované staré historické centrum, ako je pre podobné veľkomestá prírodné, predsa len sa tu nájde dosť zaujímavých pamätihodností. Pomyšelnú os centra mesta tvorí najrušnejšia pešia ulica Kniežaťa Mihajla (Knez Mihajlova), na severozápade vyúsťujúca do parkového komplexu pevnosti Kalemegdan na návrší nad ústím Sávy do Dunaja s výhľadom na Veľký vojnový ostrov (Veliko ratno ostrvo), ktorý obteká Dunaj i Sáva, a protihľý breh, kde sa nachádza mestská časť Nový Belehrad.

Aj keď samotný názov pevnosti pochádza z éry tureckej okupácie (Kale – pevnosť a Megdan – boj) nachádzajú sa tu základy opevnení od 11. storočia. Kalemegdan tak predstavuje svojský prierez srbskými dejinami od stredoveku podnes, pričom jeho terajší vzhľad mu dala rakúska rekonštrukcia a nová výstavba v 18. storočí. Symbolom mesta sa stala bronzová socha Víťaza od známeho sochára Ivana Meštroviča, osadená na dórskom stĺpe s podstavcom v hornej časti Kalemegdanu v roku 1928 na počesť desiateho výročia prerazenia solúnskeho frontu, ktorým sa začal víťazný pochod srbského vojska oslobodzujúceho srbské územia z rakúsko-uhorskej okupácie. Na Kalemegdane sa nachádza aj Vojensko-historické múzeum s voľne prístupnou vonkajšou expozíciou obrnenej vojenskej koľosovej i pásovej techniky i delostrelectva.

Múzeum ponúka prierez vojenskými dejinami Srbska a západného Balkánu aj v interiérovej expozícii. Vidieť tu možno trebárs Titovu maršalskú uniformu, zakrvavenú uniformu kráľa Alexandra Karadjordjeviča, zavraždeného v októbri 1934 v Marseille, či trofeje z najnovších čias: zbrane, uniformy a súčiastky výstroja ukoristené teroristom z UČK, zajatým vojakom USA, či trosky z „neviditeľného“ bombardéra F 117A, ktorý zostrelili Srbi počas bombardovania NATO. Škoda len, že výtvarno-vizuálne riešenie expozície je už prekonané.

Smerom od Kalemegdanu k centru nad brehom zvažujúcim sa k Sáve sa nachádza malebná časť mesta Varoš kapija, ktorá predstavovala administratívne centrum kniežacieho Srbska v polovici 19. storočia. Nachádza sa tu Zborový chrám, sídlo Patriarchátu Srbskej pravoslávnej cirkvi (SPC), ako aj knižnica a múzeum patriarchátu SPC. Hneď neďaleko je Palác kňažnej Ľubice (Konak kneginje Ľubice), ktorý dal vystavať pre svoju manželku a deti knieža Miloš Obrenovič v roku 1831; dnes je v ňom expozícia a výstavné priestory Múzea mesta Belehrad.

■ TEPNA BELEHRADU

Ak by sme sa držali zvyčajnej trasy promenádujúcich sa Belehradčanov od Kalemegdanu, vracali by sme sa do centra naspäť po Knez Mihajlovej ulici, stáčajúcej sa smerom na juh. Na ulicu Knez Mihajlovu sa napája spleť ostatných uličiek centra a dve námestia. Na Študentskom námestí (Studentski trg) sídli rektorát Univerzity v Belehrade, Filozofická, Filologická a ďalšie fakulty, ako aj Etnografické múzeum a neďaleko aj Múzeum národných buditeľov Vuka S. Karadžiča a Dositeja Obradoviča v rázovitom domčeku balkánskej architektúry s tureckými prvkami. Nemenej významným je Námestie republiky (Trg republike), ktorému dominuje bronzová jazdecká socha kniežaťa Mihajla Obrenoviča z roku 1882, pripomínajúca oslobodenie Srbska od Turkov. Námestie je najčastejším miestom dohodnutých stretnutí, najmä schôdzok mladých párov. V miestnom žargóne tak trochu dehonestujúco nazývajú toto miesto stretávkov „pri koňovi“ (kod konja). Námestie lemujú budova Národného múzea (momentálne v rekonštrukcii) a budova Národného divadla. Ak by ste pokračovali ďalej do miest, kde ulica Kniežaťa Mihajla plynule prechádza do ulice zvanej Terazije, a pri hoteli Moskva prešli popod podchod

na druhú stranu ulice a potom ešte raz prešli popod Dom odborov, vyšli by ste na Námestie Nikolu Pašiča. Pomenovali ho podľa významného srbského premiéra, ktorý dominoval srbskej politickej scéne od posledného decénia 19. storočia až do dvadsiatych rokov 20. storočia. Vlavo by ste videli budovu Skupštiny (Zhromaždenia – parlamentu), napravo, v niekdajšom kráľovskom paláci, dnes sídli mestská administratíva – magistrát. Priamo oproti uzatvára námestie budova pošty. Za ňou na Bulvári Kráľa Alexandra stojí Chrám sv. Marka, vystavaný v roku 1940 na mieste staršieho chrámu z roku 1835, kde sa nachádza sarkofág s ostatkami srbského cára Stefana Dušana, za éry ktorého Srbsko siahlo od Dunaja až po Egejské more. Svojím významom je však nesporné dôležitejší Chrám sv. Sávu vybudovaný v mestskej časti Vračar, zasvätený patrónovi srbských učiteľov a zakladateľovi autokefálnej Srbskej pravoslávnej cirkvi Rastkovi z panovníckeho rodu Nemanjičovcov, ktorý vošiel do dejín ako svätý Sáva. Chrám vybudovali na mieste, kde údajne Turci spálili v roku 1594 jeho ostatky už v tom čase Srbmi uctievané ako sväté relikvie. S výstavbou sa začalo v roku 1935 a trvalo do roku 2004. Je to najväčší pravoslávny chrám Balkánu. Chrámom sv. Sávu sa končí symbolická os vedúca od Kalemegdanu cez jednu z hlavných tepien Belehradu (ul. Kniežaťa Mihajla, Terazije, Kráľa Milana, Námestie Slávia).

■ PONUKA KULTÚRY

Belehrad je najväčším centrom srbskej kultúry a poskytuje veľké možnosti na kultúrne vyžitie. Sídli tu mnohé múzeá. Dovedna ich je štyridsaťtri, rôznych zameraní a profilácií. Spomeňme aspoň tie významnejšie: Múzeum súčasného umenia, Historické múzeum Srbska, Múzeum histórie Juhoslávie, Múzeum obetí genocídy, Múzeum najvýznamnejšieho juhoslovanského literáta a nositeľa Nobelovej ceny za literatúru Iva Andriča (výstavu venovanú tomuto veľikánovi svetovej literatúry privezu z Belehradu do Košíc, kde ju budete môcť vidieť vo Východoslovenskom múzeu od novembra 2016). V Belehrade sa nachádza aj múzeum svojho času nedoceneného srbského vynálezcu Nikolu Teslu. Zaujímavosťou je Múzeum africkej kultúry s veľkým počtom zbierkových predmetov z desiatich afrických štátov. Návštevníkov určite osloví aj múzeum letectva, kde sú vystavené ďalšie trofeje z čias bombardovania NATO. Na

Belehradské dominanty.

svoje si v Belehrade prídu aj milovníci divadelného umenia. V meste si môžu vybrať z ponuky vyše štyridsiatich divadiel, z nich spomeňme aspoň Ateliér 212, ktorý má renomé aj v zahraničí. Vzhľadom na ekonomickú situáciu v Belehrade došlo za posledné roky k zníženiu počtu kin, ktorých počet sa ustálil na desať – sú to zväčša veľké multiplexy s celkovým počtom tridsiatich šiestich kinosál.

■ ODDYCHOVÉ MIESTA

Belehradčania majú k dispozícii viacero oddychových a výletných miest na rekreáciu tela i ducha. Ja som si obľúbil lesný park Zvezdara, nachádzajúci sa v rovnomennej mestskej štvrti neďaleko internátu, kde som kedysi býval. Park tým, že je situovaný na návrší, poskytuje nádherné výhľady na mesto s dominantnou siluetou Chrámu sv. Sávu v pozadí. Oddychovými miestami sú aj parky Topčider a Košutnjak. V letnej pálave, keď vinou nahriateho asfaltu v meste pocitová teplota nezriedka dosahuje 40 stupňov Celzia, je najviac vyhľadávaným miestom oddychu Ada Ciganlija – ostrov na rieke Sáva. Tu je na prehradenom ramene rieky vybudovaná dlhočizná pláž, kde si môže užívať slnka stotisíc kúpajúcich sa. V sparných letných dňoch tu býva doslova hlava na hlave.

Najbližším výletným miestom v okolí mesta je Avala – 511 metrov vysoký vrch vzdialený 16,5 kilometra južne od Belehradu. Na Avale je ďalšie z Meštrovičových diel – Mauzóleum neznámemu hrdinovi, symbolizujúce obeť boja za nezávislosť južnoslovanských národov, vybudované v roku 1938 na mieste pôvodného skromného hrobu vojaka padlého v prvej svetovej vojne. Nachádza sa tu aj pamätník sovietskym veteránom na čele s maršalom S. Birjuzovom, ktorí tu zahynuli pri páde lietadla v roku 1964, a televízna veža. Pôvodná veža z roku 1965 bola zničená počas bombardovania v roku 1999. V roku 2009 bola nanovo postavená v pôvodnej podobe, ale o meter vyššia. Na jej vrchole sa nachádza reštaurácia s neskutočne pôsobivým výhľadom.

■ SRBSKÁ KUCHYŇA

Belehrad ponúka množstvo pôžitkov pre milovníkov kulinárskeho umenia. Obľúbené sú najmä špeciality z mletého mäsa. Múčniky a koláče sú z nášho pohľadu veľmi presladené a masné. Pre Balkán je typická aj konzumácia tureckej kávy. Najvyčlenejšie reštaurácie sa nachádzajú v Skadarskej ulici neďaleko Námestia republiky, kde sa schádzali belehradskí umelci. Nevšedným zážitkom je návšteva Skadarlije, ako ju miestni nazývajú, počas letných večerov, keď sú reštaurácie vysvietené a sedí sa vonku pri živej hudbe. Výborný dojem na mňa urobila Reštaurácia Mikan, ponúkajúca tradičnú kuchyňu v príjemnom starosvetkom prostredí neďaleko centra na Birjuzovej ulici. Najlepšie sarajevské špeciality nájdete v „čevapdžinici“, teda v reštaurácii, kde sa pripravujú čevapčiči a iné grilované špeciality. U Waltera na ulici Strahiniča bana. Názov je odvodený od známeho „partizánskeho“ filmu Walter bráni Sarajevo s Velimirom Batom Živojinovičom v hlavnej úlohe.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

Nielen súkromné firmy, rôzne organizácie a inštitúcie, ale i politici či politické strany v súčasnosti celkom prirodzene využívajú na dosiahnutie svojich marketingových zámerov možnosti takzvaných nových médií, medzi ktoré môžeme zaradiť aj na Slovensku zrejme najpoužívanejšiu sociálnu sieť Facebook.

Slovo v službách presvedčania

Pravidelná starostlivosť o virtuálny vzťah medzi politickou stranou a jej potenciálnym voličom je jedným z účinných spôsobov, ako občana presvedčiť, že práve tento politický subjekt si v parlamentných voľbách zaslúži jeho hlas. Rozhodujúcu úlohu zohráva výber jazykových prostriedkov, ktorými sa správca facebookového profilu v predvolebnom období prihovára čitateľom, a tým sa usiluje o dosiahnutie svojho praktického cieľa. Na celkovom komunikačnom presvedčení v prostredí sociálnych sietí, ktoré možno pozorovať v konkrétnych, zvyčajne nedlhých a jednoduchých textoch, sa spolupodielajú rôznorodé jazykové prvky, prostriedky a postupy. Tie dokážu pri vhodnom výbere vyvolať v osobnom skúsenostnom komplexe adresáta istú reakciu. Jednou zo zložiek, ktorá dokáže na príjemcu takéhoto komunikátu zapôsobiť najvýraznejšie, je použitá slovná zásoba.

Slovnú zásobu textov, oficiálne publikovaných politickými stranami v prostredí sociálnych sietí, treba vnímať vo vzájomných významových súvislostiach. Vo všeobecnosti môžeme povedať, že slovná zásoba je charakteristická výrazmi, ktoré odkazujú na udalosť volieb. Ide zväčša o termíny podávané cez filter publicistiky (napríklad parlament, poslanec, predvolebný, živnostník, štát, podnikateľ), ktoré adresátovi napomáhajú sa tematicky, časovo a priestorovo orientovať. Pripomínajú mu, aby v príslušnom čase podporil politickú stranu, s ktorou sympatizuje, tým, že jej odovzdá svoj volebný hlas.

Autori facebookových príspevkov používajú výrazy, ktoré v adresátovi na jednej strane vyvolávajú istý očakávaný štandard („normálny“), no zároveň slová spájajúce sa s niečím nebežným („nezmyselný“). V povedomí príjemcu sa vytvára kontrast, ktorý mu naznačuje, že oficiálny autor príspevku, teda konkrétna politická strana, má možnosť nezvyčajne zmeniť na bežné a správne. Podobnú funkciu plnia aj ďalšie slovné spojenia, napríklad podporovatelia (politické strany) – oligarchovia, konkrétna a rýchla právna pomoc – neurčité a nepresné predvolebné sľuby, dobrá myšlienka – blbé pravidlá.

Vo zvolenej komunikačnej oblasti môžeme spozorovať aj významový protipól výrazov späťch buď s racionálnosťou, alebo s emocionálnosťou. Očakávaný dojem premyslenosti je budovaný a podporený napríklad významom slov plán a záväzok. Uvedené prvky však textovo spolupracujú s frazeologizmami a ustálenými slovnými spojeniami prispôbenými konkrétnej komunikačnej situácii, teda s výrazovými prostriedkami príznačnými emocionálnosťou (napríklad Nezlomili ho!; Farby SaS reprezentovala Jana Kiššová; Kauzy nepatria pod koberec).

NATÁLIA KOLENČIKOVÁ,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB v Banskej Bystrici

Pavol Barabáš predstavil najnovší dokument Sloboda pod nákladom

O pohnútkach vysokohorských nosičov

Marek DANKO – Foto: archiv

Dokumentárni režiséri sa len málokedy prepracujú do polohy, že zaujmú široké publikum. Väčšinou majú svojich špecializovaných divákov. Pavol Barabáš je v tomto smere výnimka. Aj keď je autorom širokého spektra filmov o Vysokých Tatrách, verejnosti je skôr známy svojou tvorbou dokumentov, ktoré by sme mohli nazvať aj dobrodružné. Jeho najnovší dokumentárny film *Sloboda pod nákladom* sa odohráva v prostredí tatranských horských nosičov a má v sebe aj filozofické posolstvo.

Pavol Barabáš sa dostal do povedomia širšej vrstvy divákov svojimi filmami, ktoré sa odohrávajú v neprístupnej divočine a majú v sebe napätie a dobrodružstvo. Režisér má za sebou niekoľko objavných expedícií – od nájdenia civilizáciou nedotknutých ľudí kamennej doby v pralesoch Novej Guiney cez spoloobjavenie obrovských jaskýň na stolových horách vo Venezuele až po absolvovanie prvého prechodu Ellsworthovho pohoria v Antarktíde. Dosiahol severný i južný pól, žil s pygmejmi v Kongu i s kmeňom Suri v Etiópii. Prešiel najťažšie kaňony sveta ako Trou de fer či Bras Magasin. Ako hovoria odborníci, jeho filmy sú o tom, ako by sa človek mal správať k tejto zemi. Nečudo, že Pavol Barabáš dostal za svoju tvorbu vyše tristo ocenení po celom svete, okrem iného aj prestížnu cenu Grand Prix, ktorú mu udelila Medzinárodná aliancia horských filmov. Vo svojom najnovšom filme sa vracia domov do Vysokých Tatier a ukazuje ich nový, ľudský rozmer.

Začiatky vynášania nákladov do hôr či samotné profesie nosiča siahajú do 17. storočia. Bez nosičov by vo Vysokých Tatrách nevznikli turistické chaty, lanovky a vleky. Bez nosičov by naše veľhory vyzerali inak aj dnes. Stratil by sa v nich rozmer ľudskosti.

■ NOSIČSKÁ FILOZOFIA

„Ten pomalý pochod, rozmýšľanie nad každým krokom, sústredovanie sa na nádych – je to určitá forma meditácie, ktorá čistí hlavu, oslobodzuje vás od okolitého sveta. Ponárate sa do seba, do svojej hlavy a zrazu vám je dobre, lebo neprichádzajú žiadne myšlienky a ste oslobodený,“ priblížil Barabáš filozofiu nosičov, ktorí s ťažkým nákladom na chrbte pomaly stúpajú strmými svahmi, brodia sa v snehu, odolávajú dažďovej búrke i snehovej víchrici. Dlhými dolinami šliapu v každom počasi. Niekedy s obdivuhodnou ľahkosťou, inokedy v nesmiernych útrapách nesú svoj náklad vysoko na posledné tatranské chaty pod končiarimi. Vedia si povedať – musíš, aj keď telo je vyčerpané. Ich práca je nie-

len remeslom. Nosenie je najmä zápas so sebou samým.

Tvrdu prácu nosiča si vyskúšal aj samotný autor, ktorý k tomu povedal: „Je to môj intímny film. Ako mladý študent som nosieval na Zbojnícku chatu, vtedy som ešte nevedel presne, o čom nosenie je.“ Film upozorní na fakt, že Vysoké Tatry sú miestom posledných vysokohorských nosičov v Európe. Postupne odhalí, prečo si zvolili tento spôsob života a prečo ostávajú poslednými mohykánmi na európskom kontinente. Nosičský život naučí ešte niečomu: „Čo si človek naloží na chrbát, musí doniesť do cieľa,“ vysvetlil Barabáš.

■ INŠPIRÁCIA PRE KAŽDEHO

„Je to inšpirujúci film nielen pre mladých, ale aj pre staršie publikum, ktoré ešte rozmýšľa, čím by osviežilo záver svojho života,“ doplnil dokumentarista. V tejto novej snímke zobrazuje i nosičov vo veku sedemdesiatšesť rokov. „Napríklad Lacko Chudík, ktorý hral v komornom orchestri všade po

Scenárista, režisér a filmár Pavol BARABÁŠ prichádza s ďalším pôsobivým horským filmom.

svete, si v dôchodku povedal, že chce robiť nosiča. A robí ho skoro štrnásť rokov. Má sedemdesiatšesť a máte problém ho na chodníku s vynáškou päťdesiat kil dobehnúť.“

Ďalší rozmer dodáva filmu etické posolstvo, ktoré hovorí o tom, že tvrdá drina uprostred majestátnych Tatier prináša vnútornú slobodu. Mnoho nosičov prišlo do našich veľhôr práve v rokoch 1968 – 1969 a hľadali si miesto, kde by mohli slobodne žiť a necítiť tak vzrastajúci tlak začínajúcej normalizácie.

„Ja som sem prišiel kvôli horám. A nielen pre ich krásu, ale najmä preto, že som sa tu cítil slobodný. Mohol som tu žiť naplno a robiť to, čo som chcel. Tá sloboda sa nedá nahradiť ničím. Ničím.“ Konštatuje vo filme Viktor Beránek z najvyššie položených chaty v Tatrách pod Rysmi. Celkovo predstavil autor štyri legendy slovenského „nosičstva“, a to z najstaršej, legendárnej generácie sú to Ladislav Kulanga, Peter Petras, Ladislav Chudík a už spomí-

naný Viktor Beránek. Teda čo nosič to osobnosť a zaujímavý životný príbeh.

■ OSLOVUJE AJ ODBORNÍKOV

Barabáš ukazuje svoje dokumentaristické majstrovstvo hneď v úvode filmu, keď diváka vtiahne do atmosféry pôsobivými leteckými zábermi zo zimných Vysokých Tatier, ktoré vzápätí prestrihne obrazom nosiča, ako sa na lyžiach štvérá z nákladom nahor. Podobný model pokračuje a režisér strieda atmosférotvorné zábery s realistickým sledovaním cesty nosiča krok po kroku, dopĺňané výpoveďami hlavných protagonistov. Každý z nich sa k tejto profesii dostal inak, každý mal aj svoju osobnú motiváciu, no spoločnú majú lásku k slobode, silné povedomie splniť si povinnosť a takpovediac chlapeckú česť.

Dokument *Sloboda pod nákladom* si už odniesol cenu za Najlepší dokument z festivalu v Tepliciach nad Metují a slovenskú premiéru absolvoval v Bratislave v utorok 6. septembra.

Protislovenská manipulácia za podpory Nadácie Otvorenej spoločnosti

Propaganda za Sorosove peniaze

Eva ZELENAYOVÁ

Film *Taká malá propaganda* je označovaný za vrchol tvorby Mareka Kuboša. Vznikol v roku 2001, takže je namieste otázka, prečo sa mu venujeme po pätnástich rokoch. Z jednoduchého dôvodu, je stále „aktívny“ a z času na čas ho opiera najmä novinár Štefan Hríb vo svojej publicistickej relácii *Lampa*. Vraj keď ho prvýkrát videl, naprosto ho šokovalo, čo sa tu dialo počas mečiarizmu. Film uviedli na filmových festivaloch v Prahe, Jihlave či Budapešti. Vznikol s podporou Nadácie Otvorenej spoločnosti a zrejme mal za cieľ to, čo čierne knihy rezortov po nástupe vlády Mikuláša Dzurindu. V očiach verejnosti znemožniť predstaviteľov tej generácie politikov, ktorí stáli pri zrode samostatného Slovenska.

Vo filme účinkuje jediný redaktor Jozef Brezovský. Komentuje dianie vo verejnoprávnej televízii v rokoch 1994 až 1998. Svoje rozprávanie začína konštatovaním: tvrdí sa, že televízia pred rokom 1998 klamala, ale podľa neho to nebolo klamstvo. Na inom mieste však uvádza: „Keď sa ukazuje stále nejaká lož a ukazuje sa to stále a ukazuje sa to každý deň, tak zrazu to všetci vnímajú už ako pravdu.“ Na svoj nástup do funkcie redaktora spomína: „STV sa zamerala na to, aby ukázala, čo je dobré a čo je zlé, že opozícia tu republiku kazí a súčasná vláda je tá jediná, ktorá môže Slovensku vlastne ukázať správnu cestu.“ Nasleduje prestrih na Mečiara, ktorý sa prihovára

občanom, aby zvažovali skutky. Aby si uvedomili, že žijú v konsolidovanom štáte, že majú vládu, ktorej záleží na tom, aby štát išiel dopredu.

RECENZIA

„Bol by som dobrý a bol by som najväčší demokrat vo svete, keby sme boli rozpredali slovenskú ekonomiku,“ povedal Mečiar v máji 1997. Brezovský ďalej vo filme hovorí, že tak riaditeľ, ako aj všetci šéfredaktori boli dosadení priamo politicky. Že vtedajšie vedenie sa dokázalo elegantne zbaviť redaktorov, ktorí nemali správny názor. Ale na čistky po voľbách v roku 1998 spomína ako na

niečo samozrejmé. Lebo nová moc „potrebuje získať televíziu na svoju stranu, tak menovali hneď nového riaditeľa, ktorý zakázal činnosť väčšine redaktorov“.

Vo filme sú použité zostrihané spravodajské relácie, takže nie je ťažké tvrdiť, že spravodajstvo bolo plné Mečiara. Akého človeka si vybrala Sorosova nadácia na prezentáciu Slovenska, svedčí jeho priznanie, ako mu robilo dobre, keď mohol na obrazovke trochu manipulovať, pričom sa na obraze objavujú členovia vlády vrátane talianskeho premiéra Romana Prodiho. Bez zábran priznáva, ako sa mu táto manipulátorská činnosť páčila. „Cítil som sa trochu ako niekto,

V. Mečiar – vďačný terč manipulátorov.

kto hýbe figúrkami na šachovnici. Ako taký malý manipulátor. Každý človek je tak kúsok exhibicionista, každý sa rád predvádza. Každý má rád pozornosť. A človeka veľmi teší, keď ho ľudia spoznajú, keď ho potľapkajú po pleci a hovoria, videl som ťa v televízii.“

Aj keď autori filmu sledovali deho- nestáciu Mečiara a jeho vlády, zne- možnili iba sami seba. „Nenávidím hlú- pých ľudí,“ vyznáva sa v záverečnom monológovi Brezovský a pokračuje. „Ja sa potrebujem baviť s inteligentnými ľuďmi, s ktorými sa mám o čom baviť. Mňa otravuje s ľuďmi sa rozprávať. Preto nemôžem robiť takú prácu, akou je predavač. Lebo neznášam vzťah podriadenosti a nemám trepezlivosť. To je moja inteligenciou na hranici geniality. Ale inteligencia je niekedy nevýho-

dou. A niekedy by som bol najradšej sprostý. Sprostý a veriaci ešte navyše. Potom už nemáš žiadne problémy. Ja ľudí podceňujem. Hoci nejaká doktorka mi raz povedala, že mi chýba pokora. Človek nemá byť pokorný, ako povedal Kryl. Dobrý človek je ako taký baran. Človek sa má správať furt normálne. Pokora je nezmysel. Človek musí mať sebavedomie, lebo nikdy nič nedokáže. A musí si vážiť sám seba. Pokorný človek si nemôže sám seba vážiť. (...) Ľudia sú zlí, preto ich nemám rád.“ V inej súvislosti sa vyjadril: „Ja za to nemôžem, že ľudia sú telce.“

Taká malá propaganda nemohla obísť návštevy známych hercov, len akosi ich výpovede nezapadli do jej scenára. Herečka Claudia Cardinale trebárs o Mečiarovi povedala: „Váš premiér je veľmi milý pán. Páči sa mi jeho ironický humor. Hovorili sme o všeličom možnom. O kultúre, o fil- moch, o divadle, ale, samozrejme, aj o Slovensku. Bol to skutočne nefor- málny rozhovor.“ A ako prorocky znejú slová Mečiara po voľbách v roku 1998, ktoré vo filme odzneli: „Nemrzí ma strata postavenia, mrzí ma to, že cena, ktorá sa za to bude platiť, bude príliš veľká. A zaplatia to prostí občania.“

Zoltán MEŠKO sprevádza po stopách časov zašlých, dávno minulých

Košice v reáliách takmer fotografických

Alexander JURKO, DrSc.

Vo vydavateľstve Marenčin P.T. v Bratislave nedávno vyšla nová kniha MUDr. Zoltána Meška *Po stopách časov zašlých... dávno minulých*. Autor, ktorý sa narodil v Košiciach a prežil tu aj celú svoju mladosť, takmer fotogra- ficky zaznamenáva dobové reálie a atmosféru metropoly východu počas niekoľkých storočí až do dnešných dní.

Po brutálnom zásahu v roku 1944 ho takmer odviekli do Nemecka. Ďalšiemu možnému tragickému osudu chlapca zabránil odvážny zásah milovanej mamy, keď ho do konca vojny dala do Vrútok. Po návrate v roku 1945 do Košíc zmaturoval a prihlásil sa na Lekársku fakultu v Bratislave, kde štúdium ukončil doktorátom z medicíny v roku 1952.

Začal pracovať ako detský kardiológ a celú svoju aktívnu profesijnú činnosť venoval práve tomuto náročnému, no nádhernému odboru na pracoviskách kliník v Košiciach a v Bratislave. Istý čas pôsobil aj ako primár Ústavu pre choroby

srdca v detskom veku v Sliači. Život však nie je priamočiary a pri- náša rôzne cesty. V kritickom a pohnutom období šesťdesiatych rokov po auguste 1968 doktor Z. Meško emigroval z Česko-Sloven- ska do západnej Európy a odtiaľ do USA, kde sa vypracoval na popred- ného diagnostika v invazívnej kar- diológii, pokračoval v špecializácii na rôznych pracoviskách v Európe i v USA a napokon ostal pracovať na Children's Hospital na Harvardskej univerzite v Bostone. Po ukončení lekárskej praxe sa rozhodol písať spomienkové knihy na svoju rodnú vlasť Slovensko a je aj v penzijnom veku v tomto smere veľmi aktívny.

Jeho dve publikácie z posled- ných rokov sa zaoberajú slovenskými historickými reáliami a súvislosťami z priebehu minulého storočia. V roku 1999 vyšla kniha v slovenčine, v anglickom jazyku i v maďarčine Zamlčané sprisahanie, ktorá hovorí o politických procesoch a čistkách na Lekárskej fakulte UK v Bratislave i na Lekárskej fakulte UJPS v Košiciach v období rokov 1945 až po februárový prevrat v roku 1948.

Druhá kniha s názvom *Po stopách komunizmu a milníky slovenskej krú- ňavy* hovorí o začiatkoch komunizmu a koreňoch tohto fenoménu v Európe, a osobitne v Česko-Slovensku. Dej posledne vydané knihy s príznačným

názvom *Po stopách časov zašlých... dávno minulých* je koncentrovaný do obdobia rokov 1919 až 1952. Na osudoch vlastnej rodiny autor opi- suje sociálne a spoločenské pomery na začiatku minulého storočia nielen v Košiciach, ale aj na celom Slo- vensku. Do roku 1938 boli Košice súčasťou bývalej ČSR, po viedenskej

arbitráži v tom istom roku prešli pod vládu Maďarskej republiky. Po druhej svetovej vojne sa po znovorozde- lení území strednej Európy dostali opäť pod správu Česko-Slovenskej republiky. Tieto presuny spôsobili značné problémy mnohým obyva- telom mesta. Autor to zaujímavým spôsobom vykresľuje na jednotlivých epizódach svojho raného obdobia. Spôsob podania historických faktov je zaujímavý autentický a pre čitateľa prístupný.

Dielo MUDr. Zoltána Meška je zrkadlom rodinného života autora a jeho rodiny prevažne v prvej polovici rokov minulého storočia. Z pohľadu laického čitateľa je kniha napísaná veľmi zaujímavou a pútavo. Vtiahne ho do deja a historických dramatických súvislostí minulého storočia. Obohatí mladého i staršieho čitateľa. Mladšia generácia spozná kus histórie aj veľké rozdiely v živote rodiny v minulom sto- ročí a staršia pri jej čítaní opráší spo- mienky na časy už dávno zašlé – tak ako to napovedá názov publikácie, lebo autorov zážitkový konglomerát je vlastný mnohým a prepojený s celým Slovenskom.

Poézia a próza žili a zasa ožívajú v Kluboch mladých autorov

Ked' sa zídu so slovom spriaznení tvorcovia

Alexander GOCZ – Foto: archiv

Tvorba je v niektorých sférach umenia výsostne intímna vec. Platí to najmä pre literatúru, lebo aj keď boli pokusy o kolektívne písanie, väčšinou išlo o recesiú a hru, ktorá sa končila, keď sa autor vnoril do vlastného diela. Napriek tomu existovali a existujú literárne skupiny, keďže v záujme udržania prirodzenej vnútornej rovnováhy aj spisovateľ či spisovateľka potrebujú kontakt s ostatnými tvorivými jedincami či už na báze generáčnej, alebo štýlovej. Osobitné miesto majú v tejto sfére literárne kluby, ktoré združujú najmä autorov smerujúcich k svojmu knižnému debutu.

Pri troche zjednodušenia môžeme genézu spisovateľa či básnika opísať nasledovne. Kdesi na začiatku sú prvé literárne pokusy. Text sa vzpiera, mladý autor je plný pochybností, a aj keď mu niekoľko prajných, dôveryhodných ľudí tvorbu pochváli, predsa len túži po tom, aby jeho riadky čítali podobne „postihnutí“ ľudia. Odtiaľ je už len krôčik k tomu, že vyhľadá ďalších, nielen generáčne spriaznených tvorcov. Niekedy sa tak udeje na pôde nejakej bohémskej kaviarne, no pre naše zemepisné šírky je to najčastejšie v klube mladých autorov. V spriaznenej spoločnosti vedie náš autor diskusie o tvorbe, dáva do pléna svoje texty a číta texty ostatných. V ideálnom prípade sa naučí prijímať a zužitkovať kritické hlasy, nestratiac pritom autorské seba-vedomie. Má informácie o zaujímavých nových knihách generáčne blízkych ľudí, no najmä o literárnych súťažiach. Na tých už každý z klubu vystupuje ako samostatný tvorca, aj keď príslušnosť ku klubu je do istej miery bezpečnostným lanom. Po časopiseckom publikovaní a cenách na súťažiach nasleduje v ideálnych prípadoch knižný

Spišský literárny klub, ktorý vedie pán PETRÍK, sa zmesť na pavlač...

debut. Autor sa pomaly ako samostatná planéta vymaňuje z gravitačných dráh klubu a vydáva sa na vlastnú cestu.

■ OD VÍNA KU KNIŽNICI

História klubov mladých autorov je na Slovensku bohatá, no, bohužiaľ, dosiaľ nie je systematicky prebádaná. Čo sa Bratislavy ako hlavného mesta týka, boli tu isté špecifiká. V okresných a krajských mestách vznikali kluby mladých autorov

najčastejšie pri knižniciach, niekedy pri osvetových strediskách. V Bratislave bola takpovediac kľúčovým miestom sála Domu ZČSSP, kde každý posledný štvrtok v mesiaci organizoval básnik Vojtech Kondrôt ako nadšený podporovateľ mladých autorov a patrón talentov akciu Príd a prečítaj svoju báseň. Toto miesto zažilo takmer všetkých tvorcov z generácie šesťdesiatych rokov. Chodil tam o niečo starší Karol Pém, mihli sa tam Jozef Urban,

Ivan Kolenič či Marián Bančej, sedávala tam Táňa Lehenová či Stanislava Chrobáková a mnohí ďalší. V Bratislave však existovala aj legendárna kaviareň U Michala, kde sa napokon zišli tvoriví ľudia naprieč generáčnym spektrom, niektorým z mladých autorov vyšli prvé knihy a „klubové“ stretnutia sa presunuli sem. Dosiaľ, aj napriek niekoľkým pokusom, nebol tento posledný „kaviarenský“ fenomén, nadväzujúci na Smrekovu Luxorku či Štefánku, podobnejšie zmapovaný. V ďalších slovenských mestách boli takisto silné autorské enklávy, bohužiaľ ochudobnené o to, že existovali mimo vydavateľské a umelecké bratislavské centrum. Košice, Prešov, Žilina, ale aj Spišská Nová Ves, Zvolen, Martin či Senica a niekoľko ďalších centier literárneho života pravidelne prispievali kvalitnými autormi a autorkami do kaleidoskopu našej literárnej scény.

■ SÚČASNÝ STAV

Po novembri '89 zmizli ideologické mantinely a zdalo sa, že sa začal nekonečný rozmach mladej literatúry. Vyrojili sa ambiciózne literárne súťaže a, samozrejme, literárne kluby mladých autorov. Napríklad v Bratislave mala takmer každá mestská časť literárny klub a polovica z nich sa pokúšala o vlastnú literárnu súťaž. Po pomerne brutálnom ekonomickom vytriezvení koncom deväťdesiatych rokov zotrvali len tie kluby a súťaže, ktoré mali tradíciu alebo ktoré si základný kameň tradície stihli vytvoriť, a to najmä vďaka zapáleným organizátorom. Tí dokázali motivovať začínajúcich

autorov ku klubovému životu, zapojiť doň ako hostí či lektorov skúsených literátov, a to všetko s minimom prostriedkov a s maximom osobného nasadenia na úkor vlastného voľného času. Dalo by sa povedať, že na prelome tisícročia to bola renesancia štúrovského obrodného hnutia v postmodernej spoločnosti.

■ NENAHRADITEĽNÉ KLUBY

Situácia sa prenikavo zmenila s nástupom internetu a sociálnych sietí. Začali vznikať virtuálne kluby začínajúcich autorov, ktoré však trpia internetovou anonymitou, absenciou priameho kontaktu medzi tvorcami a, samozrejme, aj nedostatkom rešpektovaných skúsených tvorcov ako poradcov či hodnotiteľov. Naproti tomu klasické kluby sa začínajú znova hlásiť o slovo. Podľa rôznych zdrojov ich na Slovensku funguje okolo tridsať. Tu badať problém istej roztrieštenosti tejto literárnej scény, keď prinajmenšom tri rôzne inštitúcie – Národné osvetové centrum, Literárne informačné centrum a Spolok slovenských spisovateľov – uvádzajú rôzne databázy literárnych klubov. Už len zjednotenie databáz a následné mediálne zviditeľňovanie by týmto základným článkom literárneho života určite prospelo. Nehľadiac na to, že by sa vytvorila aj základňa pre rokovanie s ministerstvom kultúry a ministerstvom školstva o zodpovedajúcej podpore klubov začínajúcich autorov. Nadšenie organizátorov je síce inšpiratívne, ale v porovnaní s podporou nefunkčných, často umelo vytvorených projektov „na podporu literatúry“ pôsobí skôr ako boj s veternými mlynmi.

Nádych a výdych poetického slova

Jaroslav Rezník: Múdrosť jesenného listia, Slovenské vydavateľské centrum Báčsky Petrovec

Pre život akejkolvek národnej literatúry sú dôležité preklady. Jednak preklady z iných jazykov, ale aj preklady národnej literatúry do iných jazykov. Je to ako nádych a výdych organizmu zvaného kultúra. Je pravda, že slovenská literatúra „vydychuje“ akosi opatrnejšie, preto poteší každý preklad tvorby našich spisovateľov. V prípade tohto do srbčiny preloženého výberu je radosť o to väčšia, že sa v ňom predstavuje básnik Jaroslav REZNÍK, ktorý má v slovenskej poézii svoje pevné miesto.

Výber básní Jaroslava Rezníka urobil a do srbčiny preložil Martin Prebudila, ktorý je v nielen srbskom prostredí známy ako nadšený propagátor slovenskej literatúry. Musíme konštatovať, že takmer štyridsiatka básnických textov bola vybraná s citom a so znalosťou autorovho diela. Rezník je totiž viacvrstvový autor. A tak sa v intímnych básňach môže čitateľ preniesť do napätia, do drám a zmierení vo vzťahu, v básňach reflektujúcich rozporuplnú súčasnosť cítime ako autora trápi, irituje v jeho túžbe po harmónii a básnické texty vnímajúce prírodu sú zasa oslavou vizuality, pôsobiacej do hĺbky vnímavej autorovej duše.

Rezník ako máloktorý slovenský básnik ovláda viazaný verš a zostavovateľ na to určite prihladal. No je načas konštatovať aj to, že ho pri preklade zvládol s bravúrou. Bude preto zaujímavé s odstupom času sledovať, ako zbierka Múdrosť jesenného listia zarezonuje v srbskom kultúrnom prostredí, ktoré je nám Slovákom určite blízke. V tomto prípade navyše ide o básnika, ktorý má bytostný vzťah k prírode, čo je dosť silným atribútom aj srbských poetov. Nenadarmo má Jaroslav Rezník v básni rovnomennej s názvom celej preloženej zbierky tieto verše: Zato ty, / jesenné múdre listie, / kolenačky modliace sa na zemi, / svojím krátkym tichým pádom / spoznávaš / tú jedinú absolútnu pravdu / z nekonečného vesmíru: / Len čas má čas!

(mab)

MEDAILÓN

Medzi fotografov, ktorých môžeme označiť za rodinné striebro slovenskej fotografie, patrí nesporne aj Miro Gregor, rodák zo Žiliny, kde uzrel svetlo sveta 18. septembra 1931. Čerstvý jubilant nám netradične poslal do redakcie emotívny list, ktorý veľmi radi uverejňujeme s prianím všetkého najlepšieho.

Život v znamení fotografie

Osemdesiatpäť rokov? Ani som sa nenazdal a život preletel ako vietor, niekedy mierny, inokedy búrlivý. Od dvoch rokov manuálnych prác, na ktoré ma poslal komunistický režim, cez prvé manželstvo a narodenie mojej dcéry Ľubice a druhé manželstvo s milovanou Annou, s ktorou sme spolu prežili nádherných päťdesiattri šťastných rokov. Môj život bol naplnený prácou grafika a fotografa, a aj keď som nebol v nijakej strane, napriek tomu som pracoval i na spoločenských objednávkach, ktoré som získal vďaka vysokej kvalite mojej práce. Štrnásť autorských kníh o Žiline, Gemeri, Tatrách, Bratislave a Slovensku ma dostatočne naplňali uspokojením a ani som nezbadal, ako život letí. Ako umelecký fotograf som vytvoril veľa cyklov voľnej tvorby, počínajúc čiernobielymi aktmi, ktorými som sa zapisal aj do svetovej fotografie osobitým štýlom. Vydal som o tom všetkom dvojdielnu knihu, ktorá je prehľadom o mojich fotografických cykloch, a Anna Gregorová vydala dve vydania knihy Fotografická tvorba, ktorá sa ako jediná kniha na svete zaoberá teóriou a estetikou fotografie ako umeleckej disciplíny. Mám občas pocit, že som stále akýmsi osamelým bežcom, hoci sa prezentujem aj vo švajčiarskej svetovej encyklopédii samostatnou stranou.

Žiaľ, fotografie nechce nikto kupovať, aj keď zopár mojich fotografií zakúpila Slovenská národná galéria. Celoživotnú výstavu mám dohodnutú v galérii Umelka v Bratislave na budúce leto. Teraz od 19. septembra budem mať z iniciatívy I. Kohlera pri príležitosti osemdesiatych piatych narodenín tri týždne výstavu v Žiline. A život ide ďalej...

(Upravil mab)

HUMORESKA

„Ó, mládež naša, tys' držiteľkou rána,“ napísal v známej básni náš nesmrteľný bard Pavol Országh Hviezdoslav. Evidentne sa na mládež vo svojich časoch spoliehal a držal jej palce. Jeho vzletná výzva zľudovala natoľko, až prestala lákať dokonca aj humoristov. Ja som výnimka, lebo nedávno som sa stretol so zaujímavou vzorkou mládeže. Niežebý som dosiaľ udržiaval priateľské styky len so seniormi. Za uplynulé roky som postretal celkom slušný počet mládežníkov. V drvivej väčšine to však boli literárne tvoriaci mládenci a devy, čo je celkom špecifická vzorka. V prvom rade sú tvoriví, plní fantázie a poniektorí aj

dosť ambiciózni. Je však pravda, že mládencov veršíky či próza poväčšine prejdú, len čo treba živiť rodinu, a dievčatá ešte skôr. Pravidlom je, že s poéziou väčšinou seknú pri

vždy ho nájdete už rozbehnutého, čo sa nápojov týka. No a dobiehať blízkeho svojho v počte pohárov či pohárikov, aby ste sa dostali na rovnaké nápojové poschodie, občasne

pre titul. Zaujal ma ten mládenecov názor. A ten sa vzápätí priznal, že zanechal štúdium ekonomiky. Reku, tvoja panská vôľa. Teba už neomína dvojročná vojenská služba

a pracuje v nemenovanej neziskovej organizácii. Čo už o tom. Politológiu, prípadne masmediálnu komunikáciu si dnes zriadia aj Mokrom Dlhom, stačí mať ambiciózneho starostu.

Ale prečo sa tam mlad' tak veselo hrnie? Prišla mi na um kacírka myšlienka, že istá časť omladiny sa zhládla v novom prísloví, že práca síce šľachtí, ale môže od nej narásť hrb. Mladá deva teda robí pre neziskovku. Mhm... Ale tá predsa len od niekoho nejaký zisk má, lebo dotýká sa na výplatu nesťažovala, skôr naopak. Keď sa tam udrží na základe svojej iniciatívnej poslušnosti, prípadne tlačienky, tak sa možno po tridsiatke objaví aj v politike. To bude zas radosť!

Marek DANKO

Mládež musí ráno držať naozaj pevne

prvej naplnenej láske. Sú aj výnimky doživotne literatúrou postihnuté, no o tých nabudúce.

Takže prejdem k meritu veci. Zatelefonoval mi kamarát, že či za ním nezabehnem do kaviarne v centre Bratislavy. Našťastie som to mal peši asi štvrtťhodinu, tak som šiel. Mám totiž roky overenú skúsenosť, že keď cesta za vašim pozývateľom trvá hodinu a viac, takmer

dobré nedopadne. Tentoraz som prišiel včas, ale aj tak si k známemu stihli prisadnúť dvaja mladší príslušníci juvenilného stavu. Mládenec a dievča, obaja ako z reklamy na krásnu, bezstarostnú mladú generáciu. Predstavil sme sa navzájom a ja som vpadol do rozbehnutého rozhovoru. Akurát hovoril mladík, že reku prečo rodičia nútia deti do vysokoškolského štúdia len

namiesto ročnej ako našu generáciu, no a ostať rodičom do tridsiatky, ba do ešte vyššieho veku na krku v takzvanom „mama hoteli“, sa dnes považuje za normálne.

Potom sa priateľ obrátil na tú príťažlivú žubrienku s otázkou, čo študuje? Čakal som podľa exteriéru, že dievčina je v maturitnom ročníku, a ľaľa ti ho. Ivanka nám oznámila, že má vyštudovanú politológiu

Smutná a neprijemná pravda o terorizme v súčasnom svete

Krvavý sviatok v Nice 14. júla 2016

Pravda je taká, že Európa na terorizmus nemá nijakú odpoveď, nemá zdroje, pomocou ktorých by mu čelila, nemá nijakú stratégiu, nevie, čo má robiť. Bežný Európan terorizmus nechápe a nezáleží na tom, či ide o Litovčana, Nóra, Portugalca, Poliaka, Nemca, Gréka alebo Slováka. Európska mentalita s terorizmom neráta: teror je pre nás nepochopiteľný – je násilný, barbarský, nespravodlivý a absurdný. Teror nemá logiku a útočí na bezbranných. Prežil som časť svojho života v Taliansku počas obdobia anni di piombo, temných olovených rokov, keď napätie bolo vybičované do prasknutia, keď červené a čierne bomby prinášali smrť desiatkam nevinných obetí.

Jozef RYDLO – Foto: internet

Z pamäti sa mi nikdy nevymažú atentáty na Piazza Fontana v Miláne, na hlavnej stanici v Bologni, smrť Alda Mora v Ríme... Brigade Rosse, ktoré mali chápadlá až v Prahe... V Nemecku atentáty páchala Rote Armee Fraktion, vo Francúzsku l'Action Directe; v Španielsku zasa Baskovia, vo Veľkej Británii Íri. Boli to však len malé skupiny fanatikov bez akýchkoľvek koreňov, tie zospukenia nakoniec zneškodnili.

...

Lenže dnešný terorizmus, terorizmus našej súčasnosti, má sofistikovanú sieť na medzinárodnej úrovni, zámienku v svojom náboženstve, má k dispozícii zástupy najatých kamikadze, disponuje bezodnými finančnými zdrojmi. Vyrástol v Európe, kde si vytvoril sieť fungujúcu na princípe omerty, ktorú podporujú státisíce osôb. Títo ľudia síce medzi európskymi moslimami predstavujú menšinu, ale ich počet exponenciálne rastie a v podstate nepodliehajú nijakej kontrole.

Môžeme ochraňovať tisícky citlivých miest, ale nemôžeme ich strážiť všetky. Jedna bomba v nákupnom centre spôsobí nesmierny chaos – nedá sa kontrolovať každý, kto vojde do baru, kto zaparkuje auto či nesie nákupnú tašku. Prítomnosť samovražedných teroristov zrazu spôsobila, že ľudom často prichádza na um myšlienka: Nechce náhodou človek, ktorý stojí pri mne, zabiť ma, keď by zabil aj seba...

Neprekonateľné bariéry v mentalite, v jazyku, v náboženstve, vo zvykoch a v spoločenskom postavení stavajú osudové múry a zväčšujú rozdiely.

Európa na túto situáciu nevie adekvátne reagovať aj preto, lebo prišla o ideály, o dušu, o vôľu reagovať, o jednomyseľnosť zámerov. Zaútočili na ňu,

Útok šialenca, ktorý zrážal ľudí kamiónom, sa odohral na štátny sviatok Francúzskej republiky.

lebo je slabá, rozdelená, ochromená úžasom, slovom: nepripravená. Nemá spoločné vyšetrovateľské oddelenia, spoločné spravodajské služby, spoločné priority. Európa teda prehráva? Zatiaľ sa to tak javí... Ale možno sa nám predsa podarí zachrániť jej zvyšky, ak sa raz a navždy zbavíme nášho zvyčajného tolerantného prístupu a našej naivity (sme predsa vo vojnovom stave!) a ak konečne nazbierame odvahu dospieť ku spoločným, danému stavu primeraným rozhodnutiam.

Veď nie je možné, aby frankofónna polícia v Belgicku nekomunikovala s flámskou policiou toho istého štátu, aby Brusel nevedel, aké vyšetrovania prebiehajú v Paríži, aby jeden z teroristov, ktorý spáchal nedávny atentát na belgickom letisku, bol pred ôsmimi mesiacmi zadržaný v Turecku, potom vydaný do Beneluxu, a nakoniec prepustený na slobodu!

Takisto je neprípustné, aby do EÚ donekonečna prúdili masy migrantov bez identifikácie, bez toho, aby im boli vzaté odtlačky prstov (aj násilu!). Veď ak my chceme ísť do zahraničia, musíme sa preukázať pasom a ten, kto ho nemá, musí byť bezpečne identifikovaný! A to predsa má platiť pre všetkých! Napokon i v krajinách, odkiaľ prichádzajú migranti, to platí...

...

Často sa uvádza argument, že nie všetci moslimovia sú teroristi, ale že všetci teroristi sú moslimovia. V tom prípade je reakciou buď vehementná, kategorická a jednohlasná odpoveď európskych islamských komunit, ktoré protestujú proti tomuto amalgámu a od terorizmu sa dištancujú, alebo je odpoveďou to, že potrebujeme nové, prísnejšie zákony, prispôbené na túto situáciu. Čo teda obmedziť – slobodu

prejavu či slobodu vierovyznania? Toto je koncept, ktorý ide hlavou proti zákomu, ale ak sme vo výnimočnom stave, všetci moslimovia by sa mali cítiť zodpovednými. Nie je možné ďalej tolerovať sivé zóny, ani kryť také prostredie, v ktorom nachádzajú zločinci útočisko a pokračujú vo svojich aktivitách pod rúskom náboženského fanatizmu.

Je azda neskoro? Alebo v Európe je ich azda už priveľa? Áno, ale ak nezastavíme ich prílev a ak ho nebudeme regulovať, bude to ešte horšie a definitívne zvíťazia „oni“. Ak ja ako kresťan zrazu začnem zabíjať ľudí, vari ma polícia hneď nezatkne a spolu so mnou aj mojich spolupáchateľov?!

Pochopiteľne, ten, kto sa chce integrovať – a takých je určite veľa – smie tak urobiť. Problém je, že tomu, kto odmieta integráciu a kto nájstojí na tom, že je „iný“, prinesie tento postoj obdiv v jeho náboženskej komunite, ba ak zabije blížneho, zasluží si raj. Ako na to máme reagovať?

Myslím si, že minimálnou odpoveďou by bolo: využiť nástroj prebežného zadržania, okamžitej identifikácie, skutočného, nielen formálneho vyhostenia bez možnosti návratu. Ak sú pravdivé čísla, podľa ktorých sa na území Európy pohybujú tisícky bojovníkov tzv. Islamského štátu, potrebujeme okamžité opatrenia, ktoré sú síce v svojej podstate diskriminačné, ale vyžaduje si ich legitímna obrana.

...

Čo je dôležitejšie – obmedzenie slobody alebo zvýšenie rizika, že atentáty spôsobia smrť stoviek ďalších prípadných obetí? Žiaľ, „oni“ chcú zničiť nás, a pritom nerozmýšľajú ani nediskutujú! Oni nenávidia...! My nemôžeme, ba ako kresťania nesmieme nenávidieť...

Nenávidieť a šíriť nenávisť je i proti môjmu osobnému presvedčeniu! No v tomto prípade si musíme dobre uvedomiť – čo sa to tu vlastne deje! Ako európski a slovenskí občania sa musíme zo všetkých svojich síl a so zdravým rozumom usilovať ubrániť sa! A v tomto zmysle sú nevyhnutné: prevencia, kontrola a overovanie totožnosti. Ak to neurobíme, ak na to zabudneme, ak to nebudeme brať vážne, budeme sa podieľať na vlastnej samovražde.

„Hovoriť pravdu v dobe všeobecného klamu je revolučný čin. Potrebujeme revolucionárov.“

Prvým krokom úspešného riešenia problému na celoeurópskej úrovni je preto zrušenie imunity Európskej komisie, ktorá by sa tak musela zodpovedať za vedomé porušenie Dublinských dohôd, za otvorenú podporu moslimskej invázie do EÚ a za vydieranie jej členov, ktorí odmietli kvóty na prerozdelenie migrantov. Za doterajšiu činnosť si neomarxistická extrémistická Európska komisia preto zasluží buď väzenie, alebo blázninec. Nepriamo je tým definovaný aj extrémizmus: Všetko, čo Európska komisia a jej neomarxistickí poskokovia označia za extrémizmus, extrémizmom nie je. Tento logický scenár má však jednu chybu. Deficit demokracie a totalitné prvky v EÚ sú už také výrazné, že riešenie problému demokratickou cestou je prakticky nemožné. Prvým demokratickým variantom riešenia problému je vzbura členov EÚ, ktorá by sa prejavila úplným ignorovaním Európskej komisie. Čas na to zatiaľ nedozrel, ale situácia sa zákonite bude vyhrocovať, až dospeje k bodu zlomu, keď sa vzbura stane nevyhnutnosťou. Potom už bude záležať len na tom, či vlády takýchto členov EÚ, ako napríklad V 4, budú mať odvahu chrániť svojich voličov a svoj ľud.

■ OZNAČENIE PŮVODCU

Druhým nedemokratickým variantom je vzbura jednotlivcov – Európanov, ktorí stratia pri teroristických útokoch moslimov svojich blížnych. A tých budú davy. Stačí, keď si tieto davy uvedomia, že ich prioritný nepriateľ nie sú moslimovia, ale ich neomarxistickí priaznivci. Potom už hlúpe frázy politikov prestanú na ľud účinkovať a napriek represiam

Preto mi nedá, aby som nahlas neprejavil svoje presvedčenie: Som kresťan a chcem ochranu!

Nie som nijaký boháč, som obyčajný kresťan, mojimi bratmi a sestrami sú všetci ľudia. Chcem v tomto duchu apelovať najmä na bratov i na sestry vo viere na celom svete – nech sú akejkolvek denominácie, nech už patria do akejkolvek cirkvi. Cirkev je jedna!

Žiadam moju vlasť, „moju“ Európu, „moje“ OSN i všetky medzinárodné organizácie, aby ochraňovali aj moje právo na moju vieru a na moje náboženstvo, tak ako ochraňujú aj slobodu, a to každého na svete! Ak sa niekto rozhodne nemať vieru, prosím, je to jeho osobná vec, lenže aj takýto človek má právo na slobodný život!

Odsudzujem fakt, že násilná menšina beztriestne, bez kontroly a bez následkov naďalej zabíja ľudí. Pápež Pavol VI. v roku 1971 pri príležitosti Svetového dňa mieru pozdvihol svoj hlas a povedal: „Každý človek je môj brat. Musím teda odpustiť a nastaviť druhé líce, ale mám sväté a neporušiteľné právo brániť sa pred násilím, ako aj pred tyraniou.“

Naliehavo žiadam, aby moja krajina zareagovala, aby Európa konečne mala adekvátnu zahraničnú aj obrannú politiku a aby sa prijali potrebné opatrenia na to, aby ma násilie neoberalo o slobodu. Chcem, aby sa môj hlas pripojil k tisíciam a miliónom hlasov tých, ktorí volajú po ukončení týchto násilných činov. Želám si, aby prehovorili tie moslimské komunity a tie islamské krajiny, ktoré sa nestotožňujú s vraždami a násilníckymi extrémistami. Ich mlčanie totiž môže svedčiť o ich spolupáchateľstve. A spolupáchateľ vraha musí rátať s tým, že bude potrestaný.

Šialené vraždenie 14. júla v Nice je nielen teroristickým úderom do tváre Francúzska v deň jeho štátneho sviatku, je ďalším úderom do tváre všetkým Európanom – od Atlantického oceánu po Ural, od Laponska po Maltu...

Autor, profesor didaktiky dejín, bol v rokoch 2006 až 2010 poslancom, podpredsedom Zahraníčného výboru Národnej rady Slovenskej republiky. Francúzsko je jeho druhou vlasťou.

Silnejúci neomarxisti násilne deštruujú európske spoločenstvo

Krach multikultúrnej spoločnosti Západu

V Paríži, Nemecku, Belgicku... útočia moslimovia a európski politici znovu opakujú svoje hlúpe frázy. Navyše s odporúčaním, že na teror si v Európskej únii musíme zvyknúť ako na niečo úplne normálne. Neomarxistickí európski politici hlavného prúdu tak považujú teror za prirodzenú súčasť multikultúrnej spoločnosti a prirodzenú súčasť spolužitia Európanov s moslimskou komunitou. Má to svoju zvrátenú logiku. Napriek deklarovaným vznešeným ideálom a princípom je multikulturalizmus v skutočnosti rasistická ideológia, ktorá je založená na nenávisti k európskej kultúre, civilizácii a jej nositeľom – európskym národom, Európanom a bielej rase.

Pavel FENDEK – Ilustrácia Andrej MIŠANEK

Cieľom tejto neomarxistickej ideológie, ktorá ovládla celý politický mainstream EÚ, je dezintegrácia a deštrukcia európskej spoločnosti a národov ich nariadením migrantmi neeurópskych rás a kultúr, najmä moslimov.

■ PROROCKÁ PREDPOVEĎ

Islamizácia EÚ je tak proces priamo riadený osou Berlín – Brusel – Paríž, ktorý má uľahčiť nastolenie totalitného politického režimu neomarxistických elit prepojených s finančnou oligarchiou. Priam prorocká je v tomto kontexte predpoveď už nebohého rusko-slovenského spisovateľa Sergeja Chelemendika po jeho zážitku z cesty do Francúzska niekoľko rokov pred migračnou inváziou a teroristickými útokmi:

„Francúzi nemôžu v rámci liberálneho multikultúrneho modelu nič urobiť. Keď som išiel francúzskym metrom v Paríži, bolo to maximálne nebezpečné. Cestujem veľa, ale nebezpečnejšie metro som nevidel, usudzujem podľa toho, koľko tam bolo zločincov

a že žiaden z nich nebol Francúz. Išiel som do centra Paríža, kde som mal schôdzku, a potom mi kolega vysvetlil: ‚Keď na teba zaútočia, nedajbože, aby si v metre udel nejakého Araba alebo černocha, on ťa môže biť, koľko chce, ale ak ho udrieš ty, zavrú ťa.‘ Takže v multikultúrnom systéme, ktorý vo Francúzsku a v celej Európe funguje, kde imigrant je nejaké posvätné zviera, posvätná krava, sa nič nezmení a nikto nebude nič robiť. Celé to bude eskalovať a teror bude tým prvým, s čím sa Európa stretne.“

■ STRAŠIAK KVÓT

Keď som v roku 2004 hlasoval za vstup Slovenska do EÚ, ani sa mi nesnívalo, že v roku 2016 napíšem: Boj za práva menšín, za ľudské práva, proti rasizmu, diskriminácii, netolerancii, xenofóbii... zvyčajne kamufluje pod hlavičkou slobody, demokracie a humanizmu netušené príkory, zvrátenosti, scestnosti a hanebnosti najrôznejšieho druhu, ktoré sú bezohľadne, nefúťostne a cieľavedome páchané na

vybranej obeť, ktorou je v EÚ väčšinová európska spoločnosť. A že bude aktuálny výrok Georgea Orwella:

Vedec, politik, exminister D. ČAPLOVIČ je čerstvý sedemdesiatnik

Na horúcej stoličke dlho neobsedel

Nebol sám. Najmenej na nej vydržali tí, čo k nej mali najbližšie – vedci a vysokoškolskí učители. Spomínam si na svetom uznávaného biológa prof. RNDr. Ladislava Kováča, DrSc. – obsedel na stoličke ministra školstva a vedy pol roka; pán profesor Matúš Kučera, historik s tromi doktorátmi pred menom a za menom, si po desiatich mesiacoch sadol za stôl a napísal abdikačný list prezidentovi; Mečiar tri dni nevedel, že mu jeden minister chýba... Lebo do školstva sa mieša hocikto, hoci je to veľmi citlivá sféra. A keby sa len miešali, ale sú ľudia, čo si práve tento zraniteľný svet detí vybrali pre svoje politické avantúry. Len sa poobzerajme, čo sa deje...

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

Aj príbeh Dušana Čaploviča bol približne taký ako mnohých, aj spomenutých jeho predchodcov – spolitizovanie krehkých tém a nafukovanie problémov, pričom spoločenský status učiteľov ďalej klesal a mzdy sa zvyšovali len nepatrne. Akosi sa zabudlo, že za predchádzajúcich vlád sa nezvyšili vôbec.

Pravda, tieto slová na margo školstva nie sú v danej chvíli práve najvhodnejšie: pán doktor Čaplovič sa totiž narodil 18. septembra 1946 – takže je najvyšší čas k jeho sedemdesiatinám srdečne blahoželať! Sedemdesiatka je však úctyhodné jubileum, môže

Jubilant Dušan ČAPLOVIČ.

sa oslavovať celý rok, a niečo ešte pár dní po dátume!

■ KAPACITA V ARCHEOLÓGI

Pokúsme sa nášho jubilanta priblížiť aspoň niekoľkými riadkami. Kým vstúpil do politiky, mal aj bez nej dosť povinností: doktor filozofie, historik a archeológ (aj s „veľkým“ doktorátom) viedol dejepisný odbor Východoslovenského múzea (sedemdesiate roky), oddelenie Archeologického ústavu SAV v Nitre, bol vedeckým tajomníkom ústavu i námestníkom jeho riaditeľa (osemdesiate roky), predsedal komisii pre archeológiu Medzinárodného komitétu slavis-

tov vo Varšave, zastupoval SAV vo výbore spoločenských vied UNESCO v Ženeve a bol členom vedeckých spoločností v Bonne, v belgickom Tervarene a britskom Durhane (deväťdesiate roky).

■ ZDATNÝ POLITIK

V novom tisícročí bol poslancom Národnej rady SR, podpredsedom vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európsku problematiku, ľudské práva a menšiny, v rokoch 2010 – 2012 predsedal parlamentnému výboru pre vzdelanie, vedu, mládež a šport, takže keď sa sociálna demokracia opäť stala vládnu stranou, akosi prirodzene ho čakalo kreslo ministra tohto rezortu.

Nezohrievael ho dlho. Neporovnateľne dlhšie budú medzi nami jeho diela – Osídlenie Ostrej skaly..., Orava v praveku, včasnej dobe dejinnej a na začiatku stredoveku, Včasnostredoveké osídlenie Slovenska, Osmičky v našich dejinách, Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti I. – II., spoluautorstvo na Dejinnách Slovenska a ešte veľa diel a štúdií. Sú trvalejšie ako miesto vo vláde.

NA MARGO

Narodiť sa do takej spisovateľskej rodiny, ako sa to podarilo bratom Andrejovi a Jergušovi, nie je bohvieaká polahoda, najmä ak obaja rodičia sú neúnavne pracovití – a to deti potom viac zaväzuje, ak majú čo len trochu pocit zodpovednosti a kus tížiadosti. Chlapci to, našťastie, zdedili.

Jerguš by mal práve šesťdesiat

Stačí azda spomenúť, že otec Vladimír Ferko, dlhoročný reportér niekdajšieho mládežníckeho denníka Smena, potom publicista v Novom slove, bol jednou zo zakladajúcich osobností slovenskej literatúry faktu. Okrem toho, že po celý čas pracoval v spomínaných redakciách – a tie vedeli človeka vyťažiť, vydal vyše tridsať knižných diel, ak rátať aj dve či tri menšie publikácie o dejinách mládežníckych spolkov na Slovensku. Veľa z nich dostalo vysoké uznania – ocenenie Spolku slovenských spisovateľov, vydavateľské ceny, cenu E. E. Kischa – a za ponovembrovú knihu eseji Zákon smotany aj hlavnú cenu Literárneho fondu a mimoriadnu cenu Slovaftu (s tučnou obálkou – to ešte Slovaft bol slovenský a k diplomom sa dávali aj obálky). Syn Jerguš toľko nestihol, zomrel prímlady, zato jeho najväčšia kniha Maďarské (seba) klamy vyšla dosiaľ v piatich vydaniach, čo je na Slovensku nevidané!

Jerguš Ferko (1956 – 2001) si najprv získal istejšiu profesiu, ako je vrstvé povolanie novinára – vyštudoval ekonómiu a riadenie priemyslu, aj keď ho to odmlada ťahalo k otcovmu remeslu. Postgraduálne vyštudoval žurnalistiku a sotva tridsaťročný vstúpil do povedomia slovenských čitateľov ako šéfredaktor a komentátor ponovembrového Koridoru, novín s jasne iným zameraním ako Verejnosť, médium bývalej VPN, bez plytkého revolučného páťosu a s národnou orientáciou.

Spoluzakladal Združenie slovenskej inteligencie Korene a so starším priateľom Jánom Smolcom začiatkom deväťdesiatych rokov založili pri Syndikáte slovenských novinárov na protest proti skresľovaniu mladej republiky v zahraničí klub Za pravdivý obraz Slovenska. Podieľal sa na organizovaní Kongresu slovenskej inteligencie a bol pri formulovaní jej programových téz na Donovaloch v roku 1992... – to sa už aj jeho pričinením rodila slovenská štátnosť. Po likvidácii Koridoru bol ešte niekoľko rokov zástupcom šéfredaktora denníka REPUBLIKA – a po celý ten čas najmä písal. Z najlepších glos a úvodníkov denníka – aj svojich, pravdaže – pripravil knihu Vec verejná. Slovenskú nezávislosť privítal dielom Hviezda chvíľa Slovenska, na bubnovanie neprajníkov slovenskej štátnosti reagoval knihou Pochod padlých demokratov. A zrazu sa na pultho objavila kniha, ktorá v počte vydání prekonal edičný rekord posledných desaťročí slovenskej literatúry a publicistiky – Maďarské (seba)klamy.

Keď SSN vylúčil zo svojich radov členov Klubu za pravdivý obraz Slovenska, spoluzakladal Združenie slovenských novinárov. V prvých rokoch samostatnosti pôsobil aj ako podpredseda Rady Slovenskej televízie, prednášateľ investigatívnej žurnalistiky na Univerzite Komenského, predovšetkým bol však glosátor diania, esejista, publicista, akých sme mali málo.

A tu zrazu tá zákerná choroba... Umrel na ňu vo chvíli zrelosti, ešte nedávno plný sil. Sotva štyridsaťpäťročný. Pred pár dňami uplynulo pätnásť rokov.

(jč)

Šéf stosedemdesiatročného časopisu má o stodesať rokov menej

Správny, skromný, pracovitý...

Ak by ma niekto požiadal, aby som tromi slovami charakterizoval prozaika, literárneho kritika a šéfredaktora stosedemdesiatročného matičného mesačníka SLOVENSKÉ POHLADY na literatúru, umenie a vedu, pravdepodobne by som ho presnejšie nevedel vystihnúť ako slovami z titulku. Istotne by sa mi žiadalo pár slov ešte pridať, ale príkaz bol: tri slová! Zvyšok sa pokúsim – aj to istotne neúplne – povedať v nasledujúcich riadkoch.

Ján ČOMAJ – Foto: Emil SEMANCO

Bystrík Šikula sa narodil 20. septembra 1956 v Podbrezovej – iba toľ nedávno teda vstúpil ako junior do radu slovenských starcov. Bez toho, aby sa nás opýtal, či smie!

Vychodil síce strojnícku priemyslovku v Brezne, ale akosi sa mu k mašinám nežiadalo, tak maturoval ešte opäť – na gymnázium v Modre, aby sa raz mohol stať učiteľom, čo ho lákalo viac. Potom vyštudoval slovenčinu a hudbu (nebol by to Šikula, keď pod Malými Karpatmi bolo meno Šikula synonymum slova muzikant!) na Pedagogickej fakulte v Trnave (1980), nakoľko bol pracovníkom Ústavu umeleckej kritiky a divadelnej dokumentácie, potom redaktorom v tom čase najplodnejšiemu vydavateľstvu Mladé letá, až ho na dobrých pár rokov zavialo za učiteľskú

katedru, našťastie, aby tam prednášal literatúru.

■ SVET INŠPIRÁCIÍ

Tento svet mu poskytol neje-den pekný námet a veľa zaujímavých epizód na jeho prózy. Spoza katedry preplával do vód, v ktorých sa pohyboval najsmelšie: k literárnej kritike a redigovaniu Slovenských pohľadov. Pracuje v nich nepretržite dvadsaťtri rokov, to v dnešných časoch nebýva zvykom.

Debutoval ako zrelý muž s bohatou literárnou i životnou skúsenosťou – v roku 1998 mu vyšla zbierka próz Čas na poviedku. Pre slovenský literárny svet to bolo prekvapenie: pozorný redaktor, rozhladený literárny kritik – a tu zrazu prozaik! Asi o dva roky na mňa hlboko zapôsobil jeho kniha Objatie mŕtvych otcov

(2000, druhé vydanie približne o desať rokov) – ľahkosťou rozprávania, nekomplikovanou vetou, zrelosťou postojov a úprimnosťou výpovede. Nasledovali knihy Vôňa santalového dreva, Porušenie intimity, Lúčenie so smrťou a... kritik, recenzent, editor vtrhol do prózy natrvalo, odvážne a suverénne zároveň.

■ PRESNÝ PORTRÉT

Získal veľa ocenení – po zásluhy. Za pozornosť stojí aj kniha, ktorú s priateľom Bohušom Bodaczom čerpal zo svojho pôvodného literárno-kritického súdka, dva zväzky Generačných portrétov. Roman Kaliský-Hronský pred mnohými rokmi na ne reagoval v Literárnom týždeníku: Nie recenzenti – portrétisti! Najstručnejšia a presná charakteristika.

Šéfredaktor SP Bystrík ŠIKULA.

Pred sebou mám posledné letné dvojčíslo mesačníka Slovenské pohľady. Má na časopis neuveriteľný rozsah – 320 strán! Stojí dve šesťdesiat eur. A predsa náklad nedosahuje ani tisíc kusov. Časopisu, v ktorom by si každý slušný slovenský čitateľ našiel čosi, čo ho zaujme a poteší, ak by to aspoň raz mal v rukách. Nemalo by to trochu trápiť aspoň dvoch ministrov – kultúry a školstva? Ale to je už mimo našej témy. My sme len chceli predstaviť jubilujúceho sympatického šesťdesiatnika.

POZNÁMKA

Na takzvanom stupňovanom štrajku, ktorý spustila po prázdninách Iniciatíva slovenských učiteľov (ISU), je hodné zreteľa, že sa k nemu nepripojil Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku, a dokonca ho neschválila ani Konfederácia odborových zväzov Slovenskej republiky (KOZ SR). Nesúhlas šiel nedohoda medzi školskými odbormi a skupinou nespokojných učiteľov na čele s Vladimírom Crmomanom a Branislavom Kočanom pramení v serióznom prístupe KOZ SR, ktorá je viazaná výsledkami kolektívneho vyjednávania s vládou z roku 2015. Vláda SR si totiž do bodky plní svoje záväzky zvýšiť tarifné platy učiteľov, ako to vyplýva z kolektívnej zmluvy.

Od januára 2016 sa platy v rezorte školstva zvýšili o štyri percentá a od septembra o ďalších šesť percent. Zároveň sa vláda v programovom vyhlásení zaviazala každý rok zvyšovať učiteľom platy o šesť percent aj

v ďalších rokoch do skončenia volebného obdobia, čo znamená, že sa platy v rezorte školstva majú zvýšiť do roku 2020 približne o štyridsať percent. Také zvyšovanie platov, garantované štátom, nemá obdobu pri nijakej kategórii zamestnancov vo verejnej správe.

Dôverčiví (r)učitelia v politických šarvátkach

Ludovít ŠTEVKO

Predstaviteľom ISU sa však aktuálna dohoda medzi školskými odbormi a vládou zrejme nepáči a požadujú okamžité zvýšenie platov o stoštyridsať eur v tomto roku a o deväťdesiat eur od začiatku nasledujúceho roka.

Necelé dve percentá učiteľov pod zástavou ISU budú teda štafetovo štrajkovať a deti sa tešia. Problém školstva, ktorý trvá a prehĺbuje sa už štvrtstoročie, sa zrazu zúžil len na nižšie platy učiteľov,

o kvalitu vyučovania, o zvyšovanie kvalifikácie učiteľského stavu, o kvalitnú výučbu cudzích jazykov, o čitateľskú gramotnosť žiakov, ktorá je na žalostnej úrovni, ale iba o enormné zvýšenie platu. Na úkor koho? Na úkor dôchodcov či podhodnotených zamestnancov verejnej správy?

Slovenské školstvo, ktoré by zo všetkého najviac potrebovalo stabilitu a vážnosť, sa topí v atmosfére politických šarvátok.

Prispievajú k tomu aj ohlásené stupňované štrajky Iniciatívy slovenských učiteľov. Nebolo tajnosťou, že za politicky motivovanými vystúpeniami tejto nespokojnej skupiny stál v uplynulom školskom roku Igor Matovič, preto sa možno oprávnené domnievať, že za terajším neodborárskym pokračovaním učiteľských štrajkov je politika lídrov ISU, v ktorej sa iba preberá štafetový kolík od rozvášnenej opozície. Po prázdninovom ničnerobení Crmoman a Kočan lapajú po druhom dychu v nádeji, že ministra školstva Petra Plavčana postavia k múru a budú ho ostreľovať svojimi prehnatými požiadavkami.

Páni učiteľia, pri všetkej úcte k vášmu spoločensky nedocenenému povolaniu, začnite skutočnou iniciatívou od seba! Do omrzenia vyhlasovať súkromné štrajky v rozhlas a televízii je síce rarita, aká nepatrí do verejnoprávných kanálov RTVS, ale s realitou či objektívnosťou a nestrannosťou to nemá nič spoločné.

FÓRUM ČITATEĽOV

Vekom (1924) patrí medzi starších čitateľov SNN, ale dianie na Slovensku aj vo svete stále pozorne sledujem. Priznám sa, že ma výzva na neutralitu Slovenska potešila. Konečne sa sen mnohých Slovákov o získaní neutrality Slovenska začína naplňať. Viem, že dosiahnutie vojenskej neutrality nášho štátu v súčasných medzinárodných podmienkach nebude ľahká cesta, bude to drina, ktorá má však svoju nádhernú ľudskú zmysluplnosť.

Zdravý rozum zvíťazí

Žiada sa úprimne poďakovať autorom výzvy – Občianskemu združeniu Rastic a jeho predstaviteľovi prof. MUDr. Štefanovi Hrušovskému, CSc.

Čas ukáže, ako tento návrh prijímú predstavitelia nášho štátu. Väčšina občanov našej vlasti výzvu určite prijme. Verme, že rovnako v zhode s ním aj prezident republiky, NR SR a vláda dokážu využiť všetky diplomatické prostriedky na medzinárodnej i domácej úrovni na dosiahnutie vojenskej neutrality nášho štátu. Viem, že pri súčasnej rozpätosti politickej scény a sporov koalície s opozíciou nebude ľahké dosiahnuť potrebnú zhodu. Verím, že zdravý rozum zvíťazí. Málokto zapochybuje, že Slovensko v polohe vojenskej neutrality, v zmysle svojho historického poslania a polohy v strednej Európe bude a je schopné prispieť k zlepšovaniu spolunažívania národov nielen v Európe, ale i vo svete.

Som redakcii vďačný za zverejnenie výzvy na stránkach našich SNN. A keďže čítanosť SNN sa zvyšuje, verme, že táto snaha nevyjde nazmar. To si zo srdca želá starý člen MS (august, 1943) a jeho rodina.

S úctou k vašej záslužnej práci a želaním dobrého zdravia ostávam so srdečným pozdravom.

Ladislav BOBÁK

POZVÁNKY

• **Adolf Ivanovič Dobriansky a jeho odkaz pre súčasnosť** – 16. 9. 2016 o 16.30 h obec Rudlov, 17. 9. 2016 o 9.30 h mesto Michalovce, 17. 9. 2016 o 17.30 h obec Čertižné. Bližšie info: <http://matica.sk/events/event/adolf-ivanovic-dobriansky-a-jeho-odkaz-pre-sucasnost/>.

• **Otvorenie Knižnice slovenskej štátnosti** – 19. 9. 2016 o 13. h v priestoroch MS slovenskej v Knižnici slovenskej štátnosti na Grösslingovej 23 v Bratislave. Bližšie info: <http://matica.sk/events/event/otvorenie-kniznice-slovenskej-statnosti/>.

• **Po stopách Štefana Leonarda Kostelníčka** – 24. 9. 2016, o 7.30 h odchod z Rooseveltovej ulice – za budovou VŠZP – v Košiciach. Podrobnejšie v pozvánke: <http://matica.sk/events/event/po-stopach-stefana-leonarda-kostelnicka/>.

• **Maľovaný spev rodnej zeme** – výstava, ktorá potrvá v D MS v Lučenci do 4. 10. 2016. Tešíme sa na vás! Bližšie info: <http://matica.sk/events/event/malovany-spev-rodnej-zeme/>.

Pustý hrad nad Zvolenom navštívili tisíce návštevníkov

Pôvodné matičné podujatie žne úspechy

O význame aktivít matičiarov nás presvedčajú výsledky spravidla s odstupom niekoľkých rokov až desaťročí. Jedným z takýchto príkladov je aj Národný výstup na Pustý hrad, ktorého 24. ročník sa konal v sobotu 3. septembra 2016. Podujatie je súčasťou projektu Štúrov Zvolen, do ktorého sa radí aj rovnomenná súťaž v rétorike, žurnalistická súťaž Štúrovo pero i Parková galéria Ľudovíta Štúra na Námestí SNP vo Zvolene.

Text a foto: Jozef PINKA

Pustý hrad, nazývaný aj Starý Zvolen, patrí k najväčším hradom na Slovensku. Archeologický výskum, ktorý sa tu v posledných rokoch vykonáva a ukazuje ho v celej jeho majestátnosti, potvrdil tiež kontinuálne osídlenie lokality už tritisíc rokov pred našim letopočtom.

Výstupy na Pustý hrad s vlastivedným charakterom po vzore štúrovcov začal organizovať matičiar Ján M. Pinka už pred polstoročím. Mesto Zvolen akciu postupne prijalo za svoju a v spolupráci s ďalšími partnermi pripravilo na Pustom hrade aj tentoraz už tradične pestrý program. Nechýbali hudobné i šermiarske skupiny, stredoveké táborisko, sokoliari, razeň mincí, pečenie býka, tvorivé dielne, hry pre deti a veľa ďalších zaujímavostí.

Tradíciu Národných výstupov na Pustý hrad zveľaďujú matičiari zo Zvolena.

Pokračovala zaujímavá súťaž Gorazdov literárny Prešov

Uzávierka XXI. ročníka je 10. októbra 2016

Gorazdov literárny Prešov (GLP), XXI. ročník celoslovenskej súťaže s medzinárodnou účasťou v tvorbe duchovnej poézie, prózy a drámy, má uzávierku už 10. októbra. Môžu sa na ňom zúčastniť autori všetkých vekových kategórií, ktorí sa venujú našim dejinám, zachytávajú život významných osobností národnej a kresťanskej histórie i súčasnosti, oceňujú duchovné hodnoty kresťanský orientovanej kultúry. Tohtoročný GLP podporila z projektu Hlavné aktivity Matica slovenská. Iniciátor súťaže Národné osvetové centrum (NOC) je zároveň jej vyhlasovateľom spolu s Divadlom J. Záborského – útvarom osvetovej činnosti, Gréckokatolíckym arcibiskupstvom, Maticou slovenskou a i.

Miroslav HOLEČKO, autor projektu GLP

Ciele súťaže – prispieť k poznaniu života a diela sv. Gorazda, iniciovať tvorbu duchovnej poézie, prózy a drámy na Slovensku; vytvoriť platformu na odborné usmerňovanie takejto tvorby a tvorivý dialóg autorov, ktorí sa venujú nábožensky orientovanej literárnej spisbe. Na súťaži sa môže zúčastniť každý občan SR aj Slovák žijúci v zahraničí tvoriaci v slovenskom jazyku, ktorému doteraz nebola knižne vydaná publikácia.

Súťaží sa v troch literárnych druhoch: duchovná poézia, próza

a dráma (divadelná hra). Autori budú rozdelení do dvoch vekových kategórií: žiaci ZŠ, mládež (študenti SŠ) a dospelí autori. Zúčastnení autori môžu poslať do súťaže svoje práce napísané v slovenskom jazyku, najviac však tri poetické útvary (v rozsahu do 10 strán), jeden prozaický útvary (v rozsahu do 25 normostrán, t. j. 30 riadkov krát 60 úderov v riadku) a jednu divadelnú hru (bez obmedzenia počtu strán). Prihlásené práce nesmú byť až do vyhlásenia výsledkov tejto

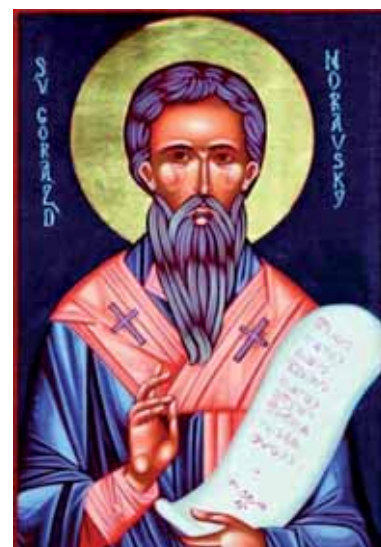
súťaže nikde publikované ani prihlásené do inej súťaže.

Autori sú povinní poslať práce v tlačenej podobe v štyroch kópiách s uvedením svojho mena a priezviska, prípadne pseudonymu, dátumu a miesta narodenia, typu školy (ZŠ, SŠ), povolania a adresy; v elektronickej podobe (e-mail, CD) na adresu Divadlo J. Záborského – útvar osvetovej činnosti, Nám. legionárov 6, 081 61 Prešov (fax: 051/772 47 49; e-mail: rusnakova.dagmar@gmail.com). Každá obálka

Hlavným hosťom podujatia bol tento rok Pavol Hammel, ktorý zabavil obecenstvo známymi skladbami aj na želanie publika.

Matica slovenská mala v areáli hradu pre návštevníkov pripravené samostatné prezentačné stanovisko s ľudovou hudbou aj s občerstvením. Prezentovali sa publikácie Vydavateľstva MS, Slovenské národné noviny, matičná veda i poslanie a matičné aktivity. Na hrade sa umiestnili aj repliky stredovekých obliehacích strojov. Tie budú už trvale prístupné na obdiv návštevníkov. Podujatie prišli podporiť tisíce ľudí a nebola núdza o dobrú náladu i veľké priehrštie aj novoobjavených historických poznatkov. Výsledky výskumu prezentoval Dr. Ján Beljak s kolegami počas prehliadok, o ktoré pravidelne prejavuje záujem nemalo návštevníkov.

musí byť označená: Gorazdov literárny Prešov 2016. Vyhodnotenie súťaže za účasti ocenených autorov sa uskutoční 3. decembra 2016. Ďalšie informácie o XXI. GLP sú na web stránkach DJZ – www.djzvesvetapresov.weebly.com a NOC www.nocka.sk

Folklorný súbor Chemlon z Humenného v roku 45. výročia vzniku

Úspech na Norbensis festivale v Taliansku

Členovia známeho FS Chemlon Humenné účinkovali koncom augusta na dvadsiatom druhom ročníku medzinárodného folklórneho festivalu Norbensis v talianskom meste Norma. Na podujatí sa popri našich folkloristoch zúčastnili kolektívy muzikantov a tanečníkov z Mexika, Južnej Afriky, Bulharska, zo Sardínie a Srbska. Pre „chemloňákov“ bola účasť na festivale akoby slávnostnou predohrou ich významného štyridsiateho piateho výročia vzniku, ktoré si pripomenú v novembri tohto roka.

Miroslav KERKANIČ, umelecký šéf súboru

Norma je malebné mestečko neďaleko Rima, ktoré kedysi v antike dokonca konkurovalo Rimu. Na festivale sa Humenčania predstavili v dvoch krojovaných sprievodoch a na troch koncertoch. V polhodinových a hodinových programových blokoch predviedli tance a spevy z regiónu Zemplína. Tanečnú zložku na podujatí viedli Natália Bošková a Michal Gnip, spevácku Štefan Mojsej a hudobnú Daniela Kerekaničová.

Organizátori festivalu si potrpeli aj na spoločenskú stránku podujatia. Účastníkov prijalo vedenie mesta, zúčastnili sa na slávnostnej omši, ktorú celebroidal poľský kňaz, fotografovali sa pri pamätihodnostiach i v centre starobylého mesta, navštívili archeologické múzeum i múzeum čokolády a zapojili sa aj do ďalších aktivít. Vari najzaujímavejšou bola etnická prehliadka jedál, kde Slovákov úspešne reprezentoval tím zložený z Lukáša Mjachkého, Kristíny

Známy súbor Chemlon z Humenného v historických uličkách talianskeho mesta Norma.

Karabinovej, Natálie Boškovej, Kuba Šimka, pod vedením Daniela Hnáta, ktorý „zbojníckou kapsou“ získal 3. miesto. V spoločenských hrách „chemloňáci“ dlho viedli a až po poslednej

disciplíne – po preťahovaní lanom – skončili na 2. mieste. Ostatné súťaže prinášali víťazstvá našich. Futbalový turnaj vyhrali po finálovom remízom výsledku s talianskym tímom

3:3 až po dramatickom penaltovom súboji, ale v súťaži Miss festivalu nemali Zemplínčanky konkurenciu a celkovou Miss Norbensis festivalu sa stala Simona Raganová. Súčasťou pobytu boli aj súborové tvorivé dielne, počas ktorých nacvičovali nové tance a piesne, a vlastne sa už pripravovali na očakávané oslavy štyridsiateho piateho výročia založenia FS Chemlon, ktoré sa uskutočnia 12. novembra 2016 v Humennom. Počas nich pripravovali a dotvárali i jednotlivé večerné programové prezentácie. Symbolickou čerešničkou na torte bol jednodňový pobyt v Ríme, ale i v Benátkach a najmä kúpanie sa v mori v turisticky príťažlivom Bibione.

Chemlon na tomto výnimočnom festivale dôstojne reprezentoval Slovensko a jeho folklórne tradície. O úspechu našich folkloristov svedčí aj skutočnosť, že z Normy odchádzali s pozvánkami na ďalšie festivaly do Bulharska a Mexika. Aj preto si poďakovanie záslužia všetci, čo sa na festivale zúčastnili, ale aj tí, čo účasť na ňom umožnili – vedenie Súkromnej základnej umeleckej školy Talent-Um Humenné i Súkromné centrum voľného času Ruthenia za vytvorenie podmienok na nácviky súboru a pomoc pri materiálo-technickom zabezpečení zájazdu. Zájazd do Talianska sa uskutočnil s finančnou pomocou grantového systému mesta Humenné a MUDr. Karín Kudláčovej.

Rok slovenskej hudby v znamení jubilea Speváckeho zboru slovenských učiteľov

Koncertovali u našich krajanov v Poľsku

Text a foto: Milan PAZÚRIK

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky vyhlásilo rok 2016 za Rok slovenskej hudby. Priamym podnetom na to sú viaceré významné výročia osobností slovenskej hudobnej kultúry, ako aj umeleckých telies, ktoré si počas tohto roka pripomínajú. Jedným z jubilantov je aj Spevácky zbor slovenských učiteľov so sídlom v Trenčianskych Tepliciach. Ako jeden z najstarších mužských speváckych zborov u nás v tomto roku „zaknihoval“ deväťdesiatpäť rokov svojej nepretržitej umeleckej a aktívnej činnosti v propagácii slovenského vokálneho umenia.

Vysokou interpretačnou kvalitou a úspechmi doma i v zahraničí je Spevácky zbor slovenských učiteľov skvelým reprezentantom slovenskej hudobnej kultúry aj mimo Slovenska. Po celej Európe získava rôzne vavriny, ocenenia i uznania na rôznych festivaloch, súťažiach, koncertoch. Vykonáva zásluhnú prácu v propagácii a šírení odkazu národnej hudby, vlasteneckých či národných piesní a zborových skladieb, ktoré už prezentoval v rôznych v regiónoch Slovenska i v miestach, kde sa usadili a žijú naši krajanovia v zahraničí. Významnou mierou propaguje odkaz Matice slovenskej a túto našu kultúrno-spoločenskú ustanovizeň na svojich koncertných cestách a pobytoch.

■ U SEVERNÝCH SUSEDOV

Profesor žilinského konzervatória Mgr. Ing. Marián Muška vypracoval projekt. Spevácky zbor slovenských učiteľov u slovenských krajanov v Poľsku, ktorý toto teleso s potešením prijalo, keď sa viazal a orientoval práve na jedného z jeho

piatich dirigentov – prof. Jána Strelca (1893 – 1975), pochádzajúceho z poľského Kacvina. Pri príležitosti štyridsiateho výročia úmrtia tohto

severných susedov v Krempachoch, Kacvine a Novej Belej.

Realizácia projektu sa začala pracovno-umeleckým sústredením

Spevák zbor slovenských učiteľov koncertoval u našich krajanov v Poľsku.

významného muzikológa a organizátora hudobného života na Slovensku zbor začiatkom júla na podporu spoločenského a kultúrneho života Slovákov žijúcich v Poľsku a na propagáciu slovenskej hudby a umenia uskutočnil koncertné turné u našich

v malebnej oravskej dedinke Brezovica a koncertom v kostole v Lieseku, odkiaľ 8. júla zbor vycestoval práve do Novej Belej v Malopolskom regióne, kde našiel prajné zázemie v Centre slovenskej kultúry – Spolku Slovákov v Poľsku, ktorý

Predseda DV MS Štefan Martinkovič odovzdáva zboru Cenu Matice slovenskej.

vedú manželia Ludomír Molitoris a Milica Majeriková-Molitorisová.

■ PAMÄTNÁ TABUĽA

Profesor Ján Strelec pochádzal z malej slovenskej obce Kacvin, ktorá po stáročia patrila do Uhorska. V roku 1920 ju spolu s časťou severného Spiša pripojili k Poľsku. Po štúdiách v Prahe pôsobil ako hudobný pedagóg, zborový dirigent, publicista a organizátor hudobného života na Slovensku. V dejinách slovenského hudobného umenia mu patrí významné miesto. Bol prvým rektorom VŠMU v Bratislave, pedagógom spevu a zborovým dirigentom. Spevácky zbor slovenských učiteľov viedol ako zbormajster v rokoch 1945 – 1954. Pod jeho vedením sa zbor prebudoval a zdokonalil svoju hlasovú kultúru, repertoár sa rozšíril o skladby ďalších slovenských autorov.

Koncert v Kostole Všetkých svätých v Kacvine bol spojený s odhale-

ním pamätnej tabule tomuto významnému rodákovi na Dome slovenskej kultúry.

Projekt vyvrcholil koncertom v amfiteátri v Krempachoch počas Dní slovenskej kultúry v Malopolsku, ktoré sa tu uskutočnili už po dvadsiaty tretí raz. Svojou návštevou ich pocítil aj generálny konzul SR v Krakove Ivan Škorupa s manželkou, ktorá tiež pracuje v diplomatických službách. Aj týmto úspešným účinkovaním a zavŕšením projektu zbor potvrdil, že mu právom patrí Cena Matice slovenskej, ktorú mu na slávnostnom výročnom koncerte v Bratislave 18. júna v tomto roku pri príležitosti deväťdesiateho piateho výročia založenia SZSU v zastúpení predsedu Matice Slovenskej Mariána Tkáča odovzdal predseda DV MS Štefan Martinkovič. Aj túto poctu do obsahlej kroniky zboru zapíše história.

Predseda DV MS Štefan Martinkovič odovzdáva zboru Cenu Matice slovenskej.

Matičari z Rybníka spoznávali krásy Južnej Moravy

Majú na čo s potešením spomínať

Michal SITNÍK - Foto: MO MS Rybník

Rybníckí matičari organizujú už tradične raz do roka viacdňový poznávací výlet. V predchádzajúcich rokoch boli vo Vysokých Tatrách, v maďarskom Egri, v stavebníci Prahe či v Čiernom Balogu. V minulých dňoch spoznávali krásy Južnej Moravy a Lednicko-valtického areálu.

Účastníci výletu pred Lednickým zámkom, odkiaľ si odnášajú pekné zážitky najmä z historických sál a krásnych záhrad.

BESEDNICA

Spisovateľa, ktorého všetci poznáme pod menom Arthur Hailey, netreba nikomu predstavovať. Nena-píše síce už nič nové, ale vydávanie jeho kníh aj po smrti nie je pre nijakého vydavateľa podnikateľským rizikom. Úspech na knižnom trhu je zaručený. Hailey zaujal literárny svet románmi s napínavým dejom v atraktívnom prostredí, a tak nečudo, že sa stali predlohou rovnako úspešných filmov i divadelných hier. Naposledy som od neho čítal knihu Bankári alebo ak chcete Peniaze či Peňazomenci – pod týmito názvami vyšla aj v našich končinách. Autor nás v nej voviedol do sveta bohatstva, korupcie i rafinovaných podvodov. Je to svet bielych golierov i obyčajných zločincov, ktorí sú pre peniaze schopní urobiť všetko možné. Dej situoval do Prvej americkej obchodnej banky, v ktorej sa ctihodní páni všelijako usilujú maskovať svoju vypočítavosť a hrabivosť. Svet ľudí, ktorých konanie motivuje najmä vlastný profit a zhrňanie peňazí – takých „peňažníkov“ poznáme

aj z našich zemepisných širok. V knihe ma zaujala epizóda, ktorá by mohla byť akýmsi odkazom alebo návodom aj do našich pomorav a čias. Mohla by poslúžiť ako posolstvo ľuďom, ktorí sa silou-mocou usilujú akýmkoľvek prostriedkami zaujať verejnosť. Urá-

Spomínaný britsko-kanadský románopisec ponúka riešenie, ako aj iným spôsobom než krikom a urážkami možno presadiť požiadavky tých najslabších a najzraniteľnejších. Uvádza príklad občianskej aktivistky Margot. Keď táto žena vyčerpala všetky možnosti spolu-

diel vyhrnú davy ľudí, prvé, čo pasażieri väčšinou urobí, nasmerujú si to tam, kam aj kráľ musí... a pešky. Po čase strávenom vo vzduchu, po konzumácii nápojov a jedál v lietadle je to prirodzené a logické. No a všetky tie letiskové záchody boli v tom čase poobsadzované aktivis-

ský Times... Svet sa zabával na účet leteckej vrchnosti. A to už nebola sranda.

Sťažnosti majiteľovi letiska sa kopili a on zas dvíhal mandle vedeniu aeroportu. Záchodový zádrh mal neprijemné následky. Aktivisti dosiahli svoj cieľ – za pomoci verejných toaliet. Aktivistka Margot ticho a bez toho, aby dala „vytlačiť“ dva milióny letákov, deklarovala i zosmiešnila vedenie letiska a prinútila ho vyhovieť požiadavkám prevádzkového personálu. Hrozilo totiž, že „demonštrácia v sede“ sa môže hocikedy zopakovať. Nasledovalo zvyšovanie plátov, ale aj personálnych zmien vo vedení letiska a v odboroch. Všetko bez toho, žeby sa robil hurhaj po uliciach miest, trieskalo sa do bubnov a nenávisť sa vykrikovalo pod oknami verejných činiteľov...

Ukázalo sa, že to bol doteraz jeden z najmodernejších protestov, akým možno vtipne a s humorom poraziť aj tých najmocnejších ľudí v krajine. Primitívnych protestov a ešte primitívnejších argumentov už má každý plné zuby.

Čo tak skúsiť demonštráciu posediacky

Rudolf SLEZÁK

žajú, hanobia, trieskajú do bubnov, vykrikujú urážky a oplzlosti pod cudzími oknami, soľ alebo hnoj rozvážajú po uliciach mesta..., a to všetko pod heslom slobody slova, slobody vyjadrovania názorov. Dokonca aj z parlamentu dokázali urobiť jarmočisko, čosi ako triedu neovládateľných žiakov, výtržníkov, ba až delikventov. Fórum prezentácie politických chuligánov, ktorí sa nás usilujú presvedčiť, že aj ten ich hurhaj sa deje pre naše dobro.

práce so skorumpovanými odborníkmi, rozhodla sa za pomoci svojich priateľov i dobrovoľníkov na nezvyčajný krok, aby prinútila vedenie obrovského medzinárodného letiska zaoberať sa aj mzdami upratovačiek, pomocného personálu a obyčajných zamestnancov. Svoje konanie na ich prospech nazvala „demonštráciou v sede“ a využila na to – čuduj sa svete – verejné toalety. Vychádzala zo skúsenosti, že v čase najsilnejšej večernej prevádzky, keď sa z lieta-

tami a dobrovoľníkmi, ktorí na nich v pohode čítali noviny, počúvali rádio alebo ženy plietli a vyšivali si. Letisková hala sa naplnila stovkami nahnevanych cestujúcich, ktorí sa nedostali ani len k mužským pisoárom... Novinári a televízne spoločnosti dostali echo a priam sa pretekali priniesť zábery z tejto blamáže. Celá Amerika sa bavila na „posranej epizóde“, ale jej priebeh ukázali aj také médiá ako, povedzme, ruské Izvestija, juhoafrický Star, londýn-

Marián TKÁČ
predseda
Matice slovenskej

Povážlivá demografia a sv. Matka Terézia

Rád by som sa s vami podelil o dva zážitky. Prvým bola púť do hlavného mesta Macedónska Skopje, kde hŕstka tamjších katolíkov – východného i západného obradu – oslávila svoju rodáčku, známu pomocnicu najbiednejším z Kalkaty Matku Teréziu, pápežom vyhlásenú za svätú. Medzi účastníkmi slávnosti privítal miestny biskup a exarcha zároveň okrem biskupov a kňazov osobitne iba delegáciu zo Slovenska (iné neboli). Medzi štrnástimi zo „Slovačky“ bol zakladajúci člen Matice, trnavský župan Tibor Mikuš, zástupcovia Terchovej, žilinský biskup, slovenský misionár Jozef Kušnir aj organizátor púte Stojan Lekoski. Hlavný rečník, bosniacky arcibiskup kardinál Vinko Puljič zdôraznil slová Agnesy Gondže Bojadžiu (také bolo jej občianske meno), ktoré povedala aj na návšteve Slovenska v roku 1987: podporovať každý život, aj ten, ktorý ešte len prichádza, a pomáhať biednym ľuďom, ktorí nemajú nikoho a ktorých nikto neľúbi.

Iným „zážitkom“ bolo samotné Skopje, mesto s doslova tisíckami najrôzno-rodnejších mramorových a bronzových sôch s dominantným jazdcom Alexandrom Macedónskym, na ktorého chrlia vodu levy (!) zo svojich papúľ. Taký mišmaš sôch inde nevidieť. Ale sú medzi nimi aj sochy „našich“ svätcov – Cyrila, Metoda, Nauma, Klimenta, ktoré v našej Bratislave nenájdete.

O niekoľko dní na tradičnej púti v Šaštíne na počesť Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska, odvážne rečníl košický arcibiskup Bernard Bober. Pripomenul slová Matky Terézie, ktorá ich vyriekla v júni 1987 práve v Šaštíne, a potom hovoril pravdu s láskou (čo je skutkom milosrdenstva, lebo pravda vyslobodzuje): „Bez zodpovednosti za dar života niet budúcnosti národa! V konečnom dôsledku nakoniec vždy rozhodne demografia.“

Pritomní dvaja prezidenti, dvaja členovia vlády a niekoľko poslancov Národnej rady SR si túto jednoduchú, ale zároveň krutú pravdu nemohli nevšimnúť. Hádám si uvedomili, že najmä oni sú povinní hľadať riešenia pre našu národnú budúcnosť. Aby sme nevymreli. Aby jeden z manželov nemusel odchádzať za prácou do sveta, pretože u nás chýba, a chýba aj slušný zárobok. Čo však, ak naši politici nepochopia, že toto sú skutočné problémy, ktorým treba venovať pozornosť, a nie za každú cenu škriepiť sa a presadzovať práva individualistov?

Kálničania, ale aj mnohí ďalší občania si pripomenuli významné výročia Pri slovanskom dvojkríži na Ostrom vrchu

Miroslav BORCOVAN, predseda MO MS v Kálnici – Foto: Ján VALOVIČ

Prvý septembrový deň, v Deň ústavy SR, sa už tradične stretávajú občania Kálnice, okolitých dedín aj turisti pri slovanskom dvojkríži na Ostrom vrchu. Krásne počasie tentoraz umocnilo nielen zážitok zo spoločného stretnutia, ale ponúklo aj pôsobivý výhľad doďaleka na okolitú krajinu.

Majster Ferdinand BOLEBRUCH pri práci.

Tieto stretnutia sa začali už v roku 2007 po postavení jedenást metrov vysokého slovanského dvojkríža na skalnom brale Považského Inovca podľa návrhu i zhotoviteľa – rezbára Ferdinanda Bolebrucha z Nového Mesta nad Váhom. Od tých čias každoročne prvého septembra obecna samospráva v Kálnici, turistický oddiel TJ Zavažan a Miestny odbor Matice slovenskej spoluorganizujú čoraz zaujímavejšie stretnutia s pripomenutím si významných, prelomových udalostí v živote slovenského národa na jeho strastiplnej ceste k svojbytnosti.

■ Z DUBA A OCELE

V roku 2014 veterná smršť dvojkríž zrútila, ale ešte v tom istom roku sa spoločným úsilím vlastencov a vlasteniek podarilo postaviť nový, ešte pevnejší dubový dvojkríž, upevnený už do oceľovej konštrukcie, ktorý určite pretrvá nielen atmosférické nepohody. Miesto, kde na Ostrom vrchu stojí, postupne doplnili lavicami i pamätnou tabuľou, pripomínajúcou význam J. M. Hurbana, prvého predsedu SNR, ktorý mal ku Kálnici veľmi blízky vzťah. Nechýba ani vrcholová kniha – už štvrtá za ten nedlhý čas. Je čoraz známejšie a obľúbenejšie aj vďaka turistikej, voľne prístupnej útulni na lžbe, ktorá je od kríža vzdialená necelých päťsto metrov. Láka prameňom pitnej vody aj s možnosťou prenocovania i prípadného krátkodobého pobytu v nej aj pri neďalekom morskom oku. Pozastavenia pri kríži na turistikej trase medzi Považským Inovcom a Panskou

Javorinou ponúkajú nielen pekné scenérie a chvíle oddychu, ale nabádajú i na zamyslenie sa nad behom času a dejinami tohto kúta slovenskej prírody. Stretnutia na tomto mieste aj preto nadobúdajú čoraz masovejší a národnársky charakter a teraz sa už uskutočňujú aj formou organizovaného turistického hviezdicového výstupu, ktorého tohtoročný V. ročník sa konal

bana a jeho odkaz mládeži. Na tohtoročnom výstupe potešila hojná účasť strednej i mladšej generácie. Po oficiálnej, slávnostnej časti programu sa všetci presunuli od kríža k útulni, kde stretnutie pokračovalo pri pesničkách a opekačke. Peknú atmosféru umocnili aj bezprostredné, srdečné vyznania 96-ročného Jána Krchnavého-Grimutovského i najmladšieho

Spoločná fotografia časti účastníkov výstupu na Ostrý vrch pri Kálnici.

v minulých dňoch. Zúčastnilo sa na ňom vyše stošesťdesiat účastníkov, ktorí pri kríži dostali aj pamätný list.

■ LISTY AJ TRIČKA

Časť z nich si z výstupu odniesla aj príležitostné pamätné tričká od dlhoročného sponzora a účastníka podujatia Ing. Jána Kahana. V kultúrnom programe vystúpila miestna spevácka skupina Šipkari s harmonikovým sprievodom Igora Jelinka aj s prispievaním heligonkára a predsedu MO MS Chocholná Velčice Jarka Súrovského. Starosta Kálnice Ing. Ján Krchnavý v prihovore k účastníkom podujatia zdôraznil symboliku stretnutia pri príležitosti SNP a prijatia Ústavy SR. Ďalší rečníci vyzdvihli význam uchovania si slovenskej reči i národnej identity a pripomenuli tiež blížiacie sa dvojsté výročie narodenia J. M. Hur-

dvojročného účastníka Lukáška Okruckého, ktorým organizátori odovzdali upomienkové tričká.

Podakovanie za vydarenú akciu patrí Ferdinandovi Bolebruchovi, ktorý sa každý rok nezištne a obetavo spolupodieľa na doplnení i dotváraní pomaly už takmer pútnického oddychového miesta, a tiež Matici slovenskej, ktorá na podujatie prispela zo svojho fondu skromnou finančnou čiastkou. V Kálnici veria, že aj budúci rok, ktorý sa bude niesť v znamení dvojstého výročia narodenia J. M. Hurbana, pripraví viaceré akcie, ktoré budú ešte úspešnejšie, a VI. ročník hviezdicového turistického výstupu k slovanskému dvojkrížu na Ostrom vrchu priláka ešte viac priaznivcov turistiky, milovníkov prírody i ostatných záujemcov nielen z blízkeho, ale i zo vzdialenejšieho okolia.

Vznikne Fond na podporu kultúry národnostných menšín Chcú v ňom sústrediť osem miliónov eur

Fond na podporu kultúry národnostných menšín by mohol vzniknúť do budúceho leta. Odhaduje to splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny László Bukovszky, ktorý je zároveň podpredsedom Dočasnej pracovnej skupiny (DPS), zaoberajúcej sa vypracovaním zákona o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín.

„Podľa časového harmonogramu, ktorý sme si stanovili v rámci DPS, by malo byť začiatkom septembra hotové paragrafové znenie zákona,“ uviedol Bukovszky pre agentúrny servis. Na rokovanie vlády by sa mal návrh zákona dostať poslednom štvrtroku 2016, potom by sa ním mal zaoberať parlament.

„Návrh predpokladá účinnosť zákona a vznik Fondu na podporu

kultúry národnostných menšín v júli budúceho roka,“ doplnil splnomocnenec vlády. Informoval ďalej, že v súčasnosti prebieha v rámci rokovania o finálnej podobe návrhu i vyhodnocovanie konkrétnych pripomienok, pričom sa na rokovaniach zúčastňujú aj zástupcovia národnostných menšín na Slovensku.

(red)

Vinobranie s čilejkárskym stánkom

Text a foto: Výbor MO MS Rybník

Počas prvého septembrového víkendu sa v Rybníku v okrese Levice uskutočnilo už tradičné vinobranie, na ktorom Miestny odbor Matice slovenskej opäť postavil aj čilejkársky stánok. Drevený altánok premenili na starodávnu izbu, kde nechýbali staré obrazy, misky, vaničky, dečky, krojované súčasti – skrátka atribúty, ktoré pripomínajú život našich predkov. Stalo sa už pravidlom, že práve v tomto čilejkárskom stánku sa stretávajú matičari z celého okolia, ktorí navštívia vinobranie a tu majú možnosť porozprávať sa, zaspomínať aj zaspievať si. Návštevníkom tentoraz ponúkali i zmes bylíniek na čaj, levanduľový sirup, chutnú kávu a nechýbal ani „slovenský hamburger“ – chlieb s masťou a cibulou a k nemu výborné víno. Okrem toho mali okolojdúci možnosť odfoťiť sa v tekovskom kroji v pripravenej expozícii. Vytvorili aj detský kútik, v ktorom sa mohli deti zabaviť, kresliť a vymaľovávať kamene.

Matičný čilejkársky stánok na vinobraní v Rybníku.

PRIPOMÍNAME SI

24. septembra
– dvestoštyridsať rokov (1776), čo v Nitre odsúdili štyridsaťdva žien z Prievidze na šestdesiat rán bičom na holé telo, rozsudok sa ihneď vykonal; ženy vraj nerešpektovali rozhodnutia mestskej rady

– hokejový reprezentant Tomáš Surový má tridsaťpäť rokov

25. septembra
– dvestodvadsaťpäť rokov od narodenia maliara Karola Marka z Levoče (1791 – 1860), ktorý vynikol najmä počas svojho mnohoročného pobytu v Taliansku

– spevák Peter Dvorský má šesťdesiatpäť rokov
– dvadsaťpäť rokov, čo zomrela operná diva SND Oľga Hanáková (1926 – 1991)

26. septembra
– pred sto dvadsiatimi rokmi vznikol v Budapešti Uhorský turistický spolok (1891), aktivity zamerail najmä na Vysoké Tatry

– päťdesiat rokov od popravy Ireny Čubirkovej, rod. Srencovej (1923 – 1966), ktorá zavraždila svojho prvého manžela Čubirku, ale usvedčila ju až vražda jej druhého manžela v roku 1964 pri Bolerázi; aby na ňu nepadlo podozrenie, telo zakopala a hlavu nechala v osobnom vlaku na vzdialenej trati

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel literárny vedec a dramaturg SND Ján Števec (1923 – 1996)

– jubileje spisovateľka Marina Čeretková-Gálová; do literatúry vstúpila s generáciou A. Hykisch, P. Jaroš, J. Johani-des, J. Blažková a i.

27. septembra
– stoštyridsaťpäť rokov, čo sa v Nitre konalo druhé valné zhromaždenie Spolku sv. Vojtecha; delegátov násilne rozohnala opitá maďarónska luza (1871)

– päť rokov od smrti významného maďarského architekta slovenského pôvodu Imricha Makovca (1935 – 2011)

28. septembra
– pred šesťsto dvadsiatimi rokmi (1396) mohutné križiacke vojsko uhorského kráľa Žigmunda Luxemburského, posilnené oddielmi rytierov z Burgundska, Francúzska, Nemecka a Poľska, porazila na bulharskom území turecká armáda sultána Bajazida I.; Žigmund sa zachránil útokom; za šľachticov si moslimský sultán pýtal vysoké výkupné, burgundský následník trónu mal cenu až dvestotisíc zlatých, čo bola rozprávková suma

29. septembra
– tristo päť rokov, čo sa Juraj Jánošík pridral k zbojníckej skupine Tomáša Uhorčíka a stal sa jej kapitánom (1711); o dva roky ho obesili

– pred sedemdesiatimi rokmi v Bratislave popravili veliteľa žandárov prvej Slovenskej republiky Timoteja Ištóka (1891 – 1945)

30. septembra
– len stopätnásť rokov je odvtedy, čo v Bratislave dali do prevádzky prvú elektrárňu; dve dynamy vyrábali jednosmerný prúd s napätím 220 voltov s výkonom 50 kilowattov (1901)

– pred dvadsiatimi rokmi sa Grassalkovičov palác opäť stal sídlom prezidenta (1996); budova štyridsať rokov slúžila pionierom a po devastácii ju rekonštruovali podľa projektu Ing. arch. Mariana Marcinku

(jč)